

**OSKEYHTIÖN HALLITUKSEN JÄSENEEN OSKEYHTIÖLAIN MUKAINEN
VAHINGONKORVAUSVASTUU YHTIÖTÄ KOHTAAN YHTIÖN EDUN KÄSITTEEN
MUUTTUESSA**

Lapin yliopisto
Oikeustieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Kauppa-oikeus
Ulla-Maija Poutiainen
2017

Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Osakeyhtiön hallituksen jäsenen osakeyhtiölain mukainen vahingonkorvausvastuu yhtiötä kohtaan yhtiön edun käsitteen muuttuessa

Tekijä: Ulla-Maija Poutiainen

Opetuskokonaisuus ja oppiaine: Kauppaoikeus

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä: VI + 82

Vuosi: 2017

TIIVISTELMÄ:

Osakeyhtiölaki korostaa osakeyhtiön hallituksen huolellisuuden merkitystä sekä yhtiön etua. Osakeyhtiölaki jättää kuitenkin samaan aikaan varsin avoimeksi sen, mitä huolellisuuden ja yhtiön edun käsitteillä loppujen lopuksi tarkoitetaan. Globalisoituneessa digiyhteiskunnassa yhtiön edun käsitteen määritelmä ja sitä kautta myös yhtiön johdon tehtäväkenttä päätöksentekoprosesseineen on monimutkaistunut. Varsinkin haasteellisina taloudellisina aikoina yhtiön johdon toimintaan ja päätöksiin sekä päätösprosessiin kiinnitetään huomattavasti enemmän huomiota kuin tasaisen talouden tai nousukauden aikana. Mikäli yhtiöt haluavat välttyä negatiiviselta julkisuudelta ja sen aiheuttamilta lieveilmiöiltä, on yhtiöiden yhä enenevässä määrin puhtaan voiton tavoittelun ohella otettava huomioon myös sidosryhmät sekä ympäröivä yhteiskunta.

Kilpailun kiristyessä ja yhtiöiden toimintaympäristöjen haasteiden kasvaessa yhtiöt voivat jatkossa joutua kilpailemaan pätevästä ja ammattitaitoisista johtohenkilöistä. Jotta yhtiöt saisivat päteviä henkilöitä hallitukseen, on yhtiöiden pystyttävä esittämään keinoja, joilla henkilöt voivat turvallisin mielin ottaa hallituspestin vastaan myös yhtiöissä, jotka toimivat haastavalla toimialalla tai ovat vasta aloittamassa toimintaansa. Huolellisesti laaditulla ja osakeyhtiölain väljää sääntelyä täsmentävällä yhtiöjärjestyksellä voi olla jatkossa niin sanottu houkutusvaikutus johtohenkilöitä pestatessa.

Edellä kuvattua taustaa vasten tutkielmassa tarkastellaan osakeyhtiön hallituksen vahingonkorvausvastuuta yhtiötä kohtaan sekä yhtiöjärjestyksen tuomia mahdollisuuksia rajoittaa hallituksen vahingonkorvausvastuuta yhtiötä kohtaan. Tutkielmassa pyritään yhtiön edun ja voitontuottamisen käsitteitä tarkastelemalla selvittämään, miksi ylipäätään olisi tärkeää rajata hallituksen vahingonkorvausvastuuta yhtiötä kohtaan yhtiöjärjestyksellä. Tutkielmassa tarkastellaan millaiseksi hallituksen jäsenen vahingonkorvausvastuu yhtiötä kohtaan on muokkaantunut lainsäädäntömme ja oikeuskäytäntömme puitteissa. Lisäksi tutkielmassa tarkastellaan, miten hallituksen jäsenen vahingonkorvausvastuuta yhtiötä kohtaan voidaan käytännössä rajata yhtiöjärjestyksellä.

Osakeyhtiölain 22 luvun 9 §:n mukaan yhtiöjärjestyksellä on mahdollista rajoittaa yhtiön oikeutta vaatia vahingonkorvausta yhtiön johdolta. Pykälä jättää kuitenkin varsin tulkinnanvaraiseksi sen, miten laajalti vastuuta voidaan rajoittaa. Yhtiöjärjestyksen voidaan katsoa tuovan enemmän työkaluja johdon toiminnan ohjaukseen kuin esimerkiksi osakassopimuksen. Yhtiöjärjestyksen ja osakassopimuksen muokkaus yhtiön toimintaa palvelevaksi eivät kuitenkaan ole toisensa poissulkevia, vaan niitä tulisikin lähestyä yhtenä kokonaisuutena. Yhtiöjärjestyksen ollessa julkinen asiakirja se toimii samalla myös yhtiön käyntikorttina.

Avainsanat: yhtiön etu, yhtiöoikeudellinen vahingonkorvausvastuu, yhtiöoikeudellisen vahingonkorvausvastuun rajaaminen, yrityksen yhteiskuntavastuu

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen tausta.....	1
1.2	Tutkimuskysymykset.....	7
1.3	Tutkimusmenetelmä	9
1.4	Tutkielman rakenne	10
2	OSAKEYHTIÖN HALLITUKSEN VELVOLLISUUS EDISTÄÄ YHTIÖN ETUA JA VOITON TUOTTAMISTA.....	11
2.1	Hallituksen velvollisuuksista yleisesti	11
2.2	Yhtiön etu.....	14
2.2.1	Yhtiön edun käsitteestä yleisesti	14
2.2.2	Shareholder value -näkökulmasta	17
2.2.3	Stakeholder value -näkökulmasta.....	19
2.2.4	Yhteiskuntavastuun huomioiminen yhtiön etua edistäessä	22
2.2.5	Enlightened value maximization -näkökulmasta	26
2.2.6	Benefit Corporation -yhtiömuodosta ja siihen johtaneesta kehityksestä.....	31
2.3	Yhtiön etu konsernirakenteessa	33
3	OSAKEYHTIÖN HALLITUKSEN VAHINGONKORVAUSVASTUUN YHTIÖTÄ KOHTAAN	36
3.1	Hallituksen vahingonkorvausvastuusta yhtiötä kohtaan yleisesti	36
3.1.1	Hallituksen vahingonkorvausvastuun elementeistä.....	38
3.1.2	Tuottamusolettamasta	43
3.2	Huolellisuusvelvoitteesta	44
3.2.1	Vaadittavan huolellisuuden tasosta ja arvioinnista.....	44
3.2.2	Business Judgement Rule -periaatteesta	46
3.3	Oikeuskäytäntöä.....	49
4	HALLITUKSEN JÄSENEEN YHTIÖOIKEUDELLISEN KORVAUSVASTUUN RAJAAMINEN YHTIÖJÄRJESTYKSELLÄ.....	59
4.1	Korvausvastuun rajaamisesta yhtiöjärjestyksellä yleisesti	59
4.2	Vastuunrajoituksen rajoista	62
4.3	Vastuunrajoituksen toteuttaminen käytännössä	67
4.4	Yhtiöjärjestys verrattuna muihin vastuunrajoitusinstrumentteihin.....	71
5	LOPPUPÄÄTELMÄT	75

LÄHTEET:

Kirjallisuus:

Aarnio, Aulis (1989). Laintulkinnan teoria - Yleisen oikeustieteen oppikirja. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo - Helsinki - Juva 1989.

Aarnio, Aulis (1971). Oikeudellisen ajattelun perusteista. Suomalainen lakimiesyhdistys, Helsinki 1971.

Airaksinen, Manne - Pulkkinen, Pekka - Rasinaho, Vesa (2010). Osakeyhtiölaki II. Talentum, Helsinki 2010.

Gottschalk, Petter (2011). Corporate Social Responsibility, Governance and Corporate Reputation. World Scientific 2011.

Hannula, Antti - Kari, Matti - Mäki, Tia (2014). Osakeyhtiön hallituksen ja johdon vastuu. Talentum Media Oy, Helsinki 2014.

Helminen, Sakari (2006). Osakeyhtiön yhtiöjärjestys. Talentum, Helsinki 2006.

Juutinen, Sirpa (2016). Strategisen yritysvastuun käsikirja. Talentum Media Oy, Helsinki 2016.

Kyläkallio, Juhani - Iirola, Olli - Kyläkallio, Olli (2015). Osakeyhtiö I. Edita Publishing Oy, Porvoo 2015.

Mähönen, Jukka - Säiläkivi, Antti - Villa, Seppo (2006). Osakeyhtiölaki käytännössä. WSOY, Juva 2006.

Mähönen, Jukka - Villa, Seppo (2015). Osakeyhtiö I - Yleiset Opit I, 3. uudistettu painos. Talentum, Helsinki 2015.

Mähönen, Jukka - Villa, Seppo (2010). Osakeyhtiö III - Corporate Governance. WSOYpro, Helsinki 2010.

Mähönen, Jukka - Villa, Seppo (2006). Osakeyhtiö I - Yleiset Opit I. WSOYpro, Helsinki 2006.

- Norri, Matti (2006). Osakeyhtiö, käytännön käsikirja. Rakennustieto, Helsinki 2006.
- Reinikainen, Mikko - Pelkonen, Jussi - Lydman, Kari (2007). Uusi osakeyhtiölaki. Tietosanoma, Helsinki 2007.
- Salo, Marika (2015). Hyvä liiketoimintapäätös ja johdon vastuu. Talentum, Helsinki 2015.
- Savela, Ari (2006). Vahingonkorvaus osakeyhtiössä. Talentum, Helsinki 2006.
- Savela, Ari (2015). Vahingonkorvaus osakeyhtiössä. Talentum, Helsinki 2015.
- Siikarla, Pertti J. (2006). Osakeyhtiölaki & käytäntö. Yrityskirjat 2006, Helsinki.
- Smerdon, Edward (2011). Director's Liability and Indemnification: A Global Guide. Globe Law and Business, 2011.
- Ståhlberg, Pauli - Karhu, Juha (2013). Suomen vahingonkorvausoikeus. Talentum, Helsinki 2013.
- Tiihonen, Timo (2010). Hallitus vai toimitusjohtaja – työnjako ja vastuut. Boardman Oy.
- Vilkkumaa, Matti (2009). Toimitusjohtaja, oikeudet, vastuut & velvollisuudet. Suomen yrityskirjat Oy, Helsinki 2009.
- Artikkelit:**
- Al-Hawamdeh, Ahmed - Chiu, Iris H-Y - Goergen, Marc - Mitleton-Kelly, Eve (2013). The interpretation of the director's duty under section 172 Company's Act 2006: insights from complexity theory. *Journal of Business Law* 2013/4, s. 417-433.
- Fisher, Deryn (2009). The Enlightened shareholder - leaving stakeholders in the dark: will section 172(1) of the Companies Act 2006 make directors consider the impact of their decisions on third parties? *International Company and Commercial Law Review* 2009, 20(1), s.10-16.
- Harper Ho, Virginia (2010). "Enlightened shareholder value": Corporate governance beyond the shareholder-stakeholder divide. *Journal of Corporation Law* 2010.
- Hasler, Jacob E. (2014). Contracting for good: How Benefit Corporations empower investors and redefine shareholder value. *Virginia Law Review*, vol. 100, N:o 6, lokakuu 2014, s. 1279–1322.
- Helminen, Sakari (2007). Osakeyhtiölaki pieniyhtiön näkökulmasta. *Defensor Legis* N:o 4/2007.

Jokinen, Juha (2008). Osakeyhtiön johdon huolellisuusvelvollisuus ja osakeyhtiölain maksukykyisyydestin taloudelliset osatekijät. Defensor Legis N:o 2/2008.

Kong Shan John Ho (2010). Is section 172 of the Companies Act 2006 the guidance for CSR? Company Lawyer 2010 31(7), s. 207-213.

Korkka, Heli (2016). Syy-yhteystarkastelun rakenne yhtiön johtohenkilön ja tilintarkastajan vahingonkorvausvastuussa. Lakimies 5/2016, s. 691–717.

Lynch, Elaine (2012). Section 172: A ground-breaking reform of director's duties, or the emperor's new clothes? Company Lawyer 2012, 33(7), s. 196-203.

Mäntysaari, Petri (2013). Mitä etua yhtiön johdon on edistettävä? Defensor Legis N:o 4/2013.

Mähönen, Jukka (2013). Ei-taloudellinen informaatio ja corporate governance. Defensor Legis N:o 4/2013.

Nyström, Patrik - Rajavuori, Mikko (2014). Yritysvastuu ja yhtiön etu Arctia Shipping-tapauksen valossa, Lakimies 5/2014 s. 695–718.

Nyström, Patrik (2012). Yhtiöoikeudellinen vahingonkorvausvastuu ja oppi normin suojatarkoituksesta, Oikeustieto 5/2012.

Pönkä, Ville (2013). Yhtiön etu – Osakeyhtiöoikeudellinen näkökulma I. Lakimies N:o 1/2013 s. 21-34.

Pönkä, Ville (2013). Yhtiön etu - osakeyhtiöoikeudellinen näkökulma II. Lakimies 2/2012 s. 215-229.

Rantakari, Heidi (2012). Osakeyhtiön toiminnan tarkoitus ja sen suhde yhteiskuntavastuuseen. Helsinki Law Review 2012/1, julkaistu Edilexissä 15.2.2013.

Rasinaho, Vesa (2013). Yhtiön etu ja sen sivuuttaminen kokonaan omistetussa tytäryhtiössä. Defensor Legis N:o 4/2013.

Ruohonen, Janne (2015). Osakeyhtiön hallituksen jäsenen huolellisuusvelvollisuus ja vahingonkorvausvelvollisuus - oikeustapauskommentti (HO). Edilex 29.12.2015.

Toiviainen, Heikki (2004). Yrityksen yhteiskuntavastuu ja Corporate Governance, julkaistu Edilexissä 28.3.2005,

Vahtera, Veikko (2015). Hovioikeus tuomitsi osakeyhtiön hallituksen puheenjohtajan korvaamaan yhtiön konkurssipesälle noin 1,9 miljoonaa euroa laittoman varojenjaon seurauksena - muut jäsenet välttivät vastuun. Edilex, 30.1.2015

Vahtera, Veikko (2012). Sopimusajattelun käyttö osakeyhtiöoikeudessa. Lakimies 7-8/2012 s.1048-1069.

Vahtera, Veikko (2004). Osakeyhtiön hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vahingonkorvausvastuu, Oikeustieto 6/2004, Kommentoituja oikeustapauksia.

Lainsäädäntö:

Osakeyhtiölaki (21.7.2006/624)

Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (22.12.2006/1233)

Laki sosiaalisista yrityksistä (1351/2001)

Vahingonkorvauslaki (31.5.1974/412)

Ulkomainen lainsäädäntö:

Companies Act 2006

Hallituksen esitykset:

HE 109/2005

Oikeustapaukset:

KKO 2012:65

KKO 2001:36

KKO 1999:118

KKO: 1999:86

KKO 1999:12

KKO: 1997:111

KKO: 1997:110

KKO 1995:169

KKO 1986:II-69

Turun hovioikeus 8.4.2015, S14/626

Kouvolan hovioikeus 21.1.2014, S13/374

Helsingin hovioikeus 8.7.2004 S 03/1287

Muut lähteet:

Aluehallintovirasto

<http://www.tyosuojelu.fi/harmaa-talous/tilaajavastuu>

Luettu 17.12.2016.

Helsingin Sanomat 14.11.2016 - Finavia vaatii johdannaistappioista 34 miljoonan euron korvauksia entiseltä toimitusjohtajalta

<http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002930190.html>

Luettu 14.11.2016.

Helsingin Sanomat 28.2.2016 - Professori vastaa: Mikä saa yrityksen venyttämään moraalin rajoja voitontavoittelun takia?

<http://www.hs.fi/talous/art-2000002888585.html>

Luettu 20.3.2016.

Savon Sanomat 29.5.2015 - Taksiyhtiö vaati entiseltä johdolta korvauksia - sopu syntyi

<http://www.savonsanomat.fi/kotimaa/Taksiyhti%C3%B6-vaati-entiselt%C3%A4-johdolta-korvauksia-%E2%80%93-sopu-syntyi/533652>

Luettu 27.12.2016.

Työ- ja elinkeinoministeriö - Sosiaaliset yritykset

<http://tem.fi/sosiaaliset-yritykset>

Luettu 13.12.2016.

YLE - Sosiaaliset yritykset saattavat jäädä pian historiaan

<http://yle.fi/uutiset/3-7602897>

Luettu 13.12.2016.

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Osakeyhtiössä päävastuu yhtiön toiminnan asianmukaisesta organisoinnista kuuluu hallitukselle. Hallitus vastaa yhtiön isojen strategisten suuntaviivojen vetämisestä toimitusjohtajan vastatessa yhtiön operatiivisesta johtamisesta.¹ Varsinkin haasteellisina taloudellisina aikoina yhtiön johdon toimintaan ja päätöksiin sekä päätösprosessiin kiinnitetään huomattavasti enemmän huomiota kuin tasaisen talouden tai nousukauden aikana.

Osakeyhtiölaki ("OYL") luo sääntelypohjan yhtiön johdon velvollisuuksille ja vastuulle. Osakeyhtiölain 1 luvun 8 §:n mukaan osakeyhtiön johdon on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua. Säännös määrittelee yhtiön johdon yleisen tehtävän. Määritelmä on kaksiosainen, eli se sisältää ensinnäkin velvollisuuden toimia huolellisesti ja toiseksi velvollisuuden toimia yhtiön edun mukaisesti². Johdon velvollisuuksien ja vallan kääntöpuolena on osakeyhtiölain 22 luvun mukainen yhtiöoikeudellinen vahingonkorvausvastuu. Johdon vastuuta koskeva säännös (OYL 22:1) on kaksiosainen: johtoon kuuluvien on korvattava yhtäältä vahinko, jonka he ovat tehtävässään OYL 1:8:ssä säädetyn huolellisuusvelvoitteen vastaisesti tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttaneet yhtiölle (OYL 22:1.1), ja toisaalta heidän on korvattava myös vahinko, jonka he ovat tehtävässään muuten osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä rikkomalla tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttaneet yhtiölle, osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle (OYL 22:1.2)³.

Osakeyhtiölaki korostaa osakeyhtiön johdon huolellisuuden merkitystä sekä yhtiön etua. Osakeyhtiölaki jättää kuitenkin samaan aikaan varsin avoimeksi sen, mitä huolellisuudella ja yhtiön edulla loppujen lopuksi tarkoitetaan. Kysymyksellä siitä, mikä on yhtiön etu, on suuri merkitys yksittäisten yritysten kannalta, sillä yrityksen on mahdotonta menestyä ilman suotuisaa yrityskulttuuria ja tarkoituksenmukaisia tavoitteita. Kysymyksellä on myös suuri yhteiskunnallinen

---

¹ Hannula et al. 2014, 16, 19.

² Siikarla 2006, 23.

³ Kyläkallio et al. 2015, 615.

merkitys, sillä kehittyneiden maiden hyvinvointi perustuu menestyvien yritysten toimintaan. Jos yrityksiä ei ole tai yritykset eivät menesty, seurauksena on usein ollut sekä taloudellisia että yhteiskunnallisia ongelmia⁴.

Suomen oikeuskirjallisuudessa ja lainvalmistelussa samoin kuin Yhdysvalloissa on vallinnut varsin laaja yksimielisyys siitä, että yhtiön edulla tarkoitetaan viimekädessä kaikkien osakkeenomistajien etua⁵. Toisaalta osakkeenomistajakeskeisen shareholder value -näkökulman rinnalle ovat nousseet sidosryhmien roolia korostavat stakeholder value -näkökulma sekä uusimpana enlightened value maximiation -näkökulma, eli valistuneen arvonmaksimoinnin näkökulma.

Teknologia on mahdollistanut viime vuosikymmeninä globaalin nopean tiedonvälityksen, mikä on muovannut ihmisten käsityksiä ja tottumuksia muun muassa siitä, mitä he haluavat tietää yritysten toiminnasta eri puolilla maailmaa. Online-kommunikaatiokanavien syntyminen ja sosiaalisen median kehittyminen muuttavat maailmaa ja samalla myös yritysten toimintaympäristöä. Epäkohdat yritysten toiminnassa päätyvät esimerkiksi Twitterin, Facebookin tai Instagramin kautta salamannopeasti yleiseen tietoon. Toisaalta sosiaalinen media tarjoaa mahdollisuuksia muokata ihmisten käsityksiä tuotteista tai yrityksistä myös myönteiseen suuntaan.⁶

Joitakin vuosikymmeniä sitten niin sanottujen hitaiden tiedotusvälineiden aikakaudella emme tienneet muualla maailmassa tapahtuvista tapahtumista yhtä nopeasti ja yhtä paljon kuin nyt tiedämme. Muissa maissa olevilla epäkohdilla ei välttämättä aiemmin tuntunut olevan ihmisille yhtä suurta merkitystä kuin nykyisin, vaikka esimerkiksi katastrofiapua annettiin tarvittaessa. Muiden maiden erilaiset toimintaympäristöt, kuten epäinhimilliset työolosuhteet, saatettiin kuitata sillä, että eri maissa on erilainen kulttuuri, ja että jokaisessa maassa toimitaan maan tavalla. Tällaisessa toimintaympäristössä yritykset tekivät mitä parhaaksi katsoivat "maan tapaa" hyödyntäen, eivätkä kuluttajat ja kansalaiset siitä välttämättä tienneet tai siitä tuominneet. Voidaan katsoa, että muutaman vuosikymmenen takaisessa yhteiskunnassa yleensäkin toimintaa leimasi nykyistä läpinäkymättömämpi toimintatapa. Vasta valmiista lopputuloksista kerrottiin ulospäin ja silloinkin vain sen verran kuin itse katsottiin tarpeelliseksi. Tämä koski myös yritysten toimintaa, josta tavallisesti kerrottiin vain sen verran kuin lainsäädäntö vaati. Tuolloin vallinneen ajattelutavan mukaan se vaikutti riittävän, eikä samankaltaista yleistä ajassa olevaa vaatimusta läpinäkyvyyden

---

⁴ Mäntysaari 2013, 579.

⁵ Mäntysaari 2013, 594 ja Pönkä 2013, 22.

⁶ Juutinen 2016, 123.

lisäämisestä ollut kuin vasta 2000-luvulle tultaessa. Verkkoviestinnän kasvun ja 2000-luvun erinäisten yritysskandaalien myötä alkoi vähitellen keskustelu siitä, mitä kaikkea yritysten suljettujen ovien takana voi tapahtua jos johdolle on asetettu ylimitoitettut odotukset suurten henkilökohtaisten tulospalkkioiden vauhdittamana. Alettiin pohtia myös sitä, mitä kaikkea ollaan valmiita riskeeraamaan tavoitteiden saavuttamiseksi.⁷

Vaikka Suomen osakeyhtiölaki ei aseta liiketoiminnalle erityisen suuria moraalaisia velvoitteita, saattaa yritystoiminta kuitenkin edellyttää tiettyjen eettisten seikkojen huomiointia päätöksenteossa⁸. Osakeyhtiöoikeudessa yhteiskuntavastuuta tarkastellaan johdon huolellisuusvelvollisuuden ja siihen liittyvän liiketoimintapäätösperiaatteen kautta, jolloin yhteiskuntavastuu realisoituu johdon vahingonkorvausvastuuna ja voidaan sisäistää yhtiöoikeudellisen corporate governance -järjestelmän kautta osakkeenomistajakeskeiseen ajatteluun⁹. Asiaa voidaan lähestyä seuraavan ajatuskulun kautta: yhtiön vastuu työntekijöitä, markkinoita ja kuluttajia, eli yhteiskunnallisia toimijoita kohtaan aktualisoituu lähinnä korvausvastuuna tai velvollisuutena maksaa hallinnollisia maksuja kilpailuoikeudellisten rikkomusten vuoksi. Tämä maksuvelvollisuus puolestaan alentaa osakkeenomistajien residuaalivoittoa. Osakeyhtiölain 1:8:n mukaan johdon tehtävänä on huolellisesti toimien edistää yhtiön etua. Residuaalivoiton aleneminen yhtiön johdon huolimattoman toiminnan vuoksi tarkoittaa sitä, että johto on rikkonut fidusiarisia velvollisuuksiaan osakkeenomistajia kohtaan. Tämä taas voi johtaa vahingonkorvausvastuun aktualisoitumiseen. Tähän perustuen myös perinteisen osakkeenomistajakeskeisen näkökulman voidaan nähdä kannustavan johtoa ottamaan huomioon yhteiskuntavastuu osakkeenomistajien intressissä.¹⁰

Osakeyhtiölain perusteluissa todetaan, että OYL:n 1 luvun 5 §:n säännös ei tarkoita velvollisuutta tuottaa mahdollisimman suurta määrää voitonjakokelpoisia varoja lyhyellä aikavälillä, vaan voiton tuottamista tarkastellaan pidemmältä aikajaksolta. Voiton tuottaminen pitkällä aikavälillä edellyttää perustelujen mukaan usein yhteiskunnallisesti hyväksyttävien menettelytapojen noudattamista sellaisissakin tilanteissa, joissa lainsäädäntö ei siihen pakota. Edelleen osakeyhtiölain perustelujen mukaan esimerkiksi yhtiön julkisella kuvalla saattaa olla suuri merkitys yritystoiminnan ja yhtiön

---

⁷ Juutinen 2016, 123–124.

⁸ Salo 2015, 94.

⁹ Mähönen & Villa 2006, 82.

¹⁰ Rantakari 2012, 160–161 viittaa: Mähönen 2005, s.38 ja Airaksinen et al. 2010, s. 31.

osakkeiden arvon kannalta.¹¹

Yhtiön edun määritelmä ei edellä esitetyn mukaisesti enää rajoitu ahtaasti osakkeenomistajien välittömään etuun. Ongelmana on kuitenkin selvittää, miten pitkälle yritys voi perustella päätöksentekoaan moraaliin vetoavin argumentein, kun osakeyhtiölaissa näiden argumenttien käyttöaluetta on rajoitettu. Voidaan pohtia esimerkiksi, miten tulisi arvioida tilannetta, jossa liiketoimintapäätöksen keskeisenä tavoitteena on ollut suoranaisten voitontuottamisen sijaan vaikkapa työpaikkojen säilyttäminen ja päätöksestä on aiheutunut tappiota¹².

Britannian uudessa osakeyhtiölaissa yhtiön edun edistämisen sisältöä on avattu enemmän kuin esimerkiksi Suomessa tai Yhdysvalloissa. Britannian uuden osakeyhtiölain (Companies Act 2006) mukaan yhtiön menestystä edistääkseen johdon tulee ottaa huomioon muun muassa päätöksensä todennäköiset seuraamukset pitkällä aikavälillä, yhtiön työntekijöiden edut, tarve edistää yhtiön liikesuhteita toimittajien, asiakkaiden ja muiden sidosryhmien kanssa, yhtiön toimien vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön, tarve säilyttää yhtiön maine korkealaatuisten liiketoimintastandardien vaalijana sekä tarve toimia oikeudenmukaisesti osakkeenomistajia kohtaan. Tietyissä tilanteissa huomioon tulee ottaa myös velkojien oikeudet. Lain esitöissä lisäksi todetaan, ettei listaus ole tyhjentävä, mutta se korostaa sellaisia tärkeitä kysymyksiä, joilla on merkitystä vastuullisen liiketoiminnan harjoittamisen kannalta.¹³ Britannian uuden osakeyhtiölain voidaan katsoa sisältävän valistuneen arvon maksimoinnin näkökulman piirteitä. Voidaankin kysyä, edustaako Britannian moraalissävyytteinen osakeyhtiölaki linjausta, johon suuntaan olemme menossa myös muualla.

Yhtiön edun käsitteen muuttuminen kompleksisemmaksi on yksi tekijä, joka muuttaa johdon tehtäväkenttää koko ajan haastavammaksi. Sidosryhmiään kaltoin kohteleva tai huonon julkisuuskuvan omaava yhtiö ei mitä todennäköisimmin pysty menestymään koko ajan kiristyvässä kilpailussa. Yhtiön edun ja yhtiön sidosryhmien sekä toimintaympäristön katsotaan voivan muodostua noidankehäksi, jossa esimerkiksi työntekijöiden huono kohtelu voi kostautua yhtiölle huonona maineena ja sitä kautta yhtiön markkina-arvon laskuna. Tämä taas luonnollisesti vaikuttaa osakkeenomistajien asemaan.

---

¹¹ Mähönen 2013, 569–570.

¹² Salo 2015, 94.

¹³ Salo 2015, 51 ja Mähönen & Villa 2006, 94.

Kotimaisessa oikeuskirjallisuudessa muun muassa Savela on katsonut, että johdon samanaikainen velvollisuus edistää monia etuja voi lopulta johtaa siihen, että johto voi toimia kuten parhaaksi katsoo ilman, että osakkeenomistajat voisivat puuttua tähän¹⁴. Ulkomaisessa oikeuskirjallisuudessa muun muassa Lynch on todennut, että pluralistisen näkökulman omaksuminen yhtiön edun käsitteen tulkintapohjaksi voi johtaa siihen, että yhtiön johto on periaatteessa tilivelvollinen kaikille sidosryhmille, mutta ei todellisuudessa kenellekään, sillä mikään ryhmä ei lopulta pysty kontrolloimaan johdon toimia.¹⁵ Yhtiön sisäisillä säännöksillä, kuten yhtiöjärjestyksellä, onkin mahdollista tarkentaa ja muokata johdon velvollisuuksia sekä esimerkiksi määritellä yhtiön tärkeät sidosryhmät.

Yritystoiminta on jatkuvaa päätöksentekoa. Päätökset vaihtelevat aina yhtiön jokapäiväisestä liiketoiminnasta isojen investointien tekemiseen tai rahoituksen hankkimiseen. Osa päätöksistä on vaikutuksiltaan pieniä, kun taas osalla päätöksistä on merkittävä vaikutus yhtiön tulevaisuuteen. Päätökset ja niiden seuraukset muodostavat yhtiön arvon ja määrittelevät sen nykyiset ja tulevat toimintamahdollisuudet. Pyrkimys voittoon edellyttää kuitenkin jatkuvaa riskien ottamista. Päätös voi myös voitontuottamistavoitteestaan huolimatta osoittautua yhtiölle vahingolliseksi, jolloin päätöksentekijä voi joutua tappiosta henkilökohtaiseen vastuuseen. Vahingonkorvausvastuun pelko voi merkittävästi heikentää johdon kykyä rationaaliseen liiketoiminnalliseen päätöksentekoon, johon riskien ottaminen kuuluu kiinteästi¹⁶. Mikäli johtohenkilöiden vahingonkorvausvastuu on liian tiukka, yritysten johtotehtäviin voi myös olla vaikea löytää halukkaita päteviä henkilöitä. Vahingonkorvausoikeudenkäynnin aiheuttamat imagohaitat ja oikeudenkäyntikulut ovat suuret, vaikka kanne myöhemmin todettaisiinkin aiheettomaksi.¹⁷

Yhtiöiden kohtaamat vastaiskut ja epäonnistumiset kulminoituvat lähes poikkeuksetta aina yhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan harteille. Viime vuosien aikana surullisen monet suuryhtiöt johtohenkilöineen ovat päätyneet räppimään median ryöpytykseen erinäisten skandaalien vuoksi. Monen skandaalin taustalla on ollut maksimaalisen voiton sekä yhtiön edun tavoittelu riskialttiilla

---

¹⁴ Savela 2015, 77–78 ja Lynch 2012, 197.

¹⁵ Lynch 2012, 197.

¹⁶ Salo 2015, 1.

¹⁷ Savela 2015, 8.

keinoilla ja moraalisesti arveluttavalla toiminnalla. Esimerkkeinä mainittakoon Volkswagen Group / AG sekä tuoreimpana tapauksina Wärtsilä Oyj ja One Way Sport Oy. Finavia Oyj ja Stora Enso Oyj ovat myös joutuneet negatiivisen julkisuuden valokeilaan liiketoiminnallisesti riskialttiiden ja epäonnistuneiden päätösten vuoksi.

Tuorein esimerkki viime aikoina julkisuutta saaneista yhtiöoikeudellisista vahingonkorvaustapauksista on niin sanottu Finavian tapaus, jossa Suomen lentokenttiä hallinnoiva Finavia Oyj päätti nostaa vahingonkorvauskanteen entistä toimitusjohtajaansa kohtaan. Vahingonkorvausvaatimus koskee yhtiössä vuonna 2011 tehtyjä strukturoituja korkojohdannaissopimuksia, jotka johtivat lopulta yhteensä 34 miljoonan euron tappioihin. Tapausta ei ole tämän tutkielman kirjoittamishetkellä vielä käsitelty käräjäoikeudessa. Yhtiö ei alkuperäisistä aikeistaan huolimatta nostanut korvauskanteita vuoden 2011 yhtiön hallituksen jäseniä vastaan, sillä yhtiö ei nähnyt kanteella menestymisen mahdollisuuksia johtuen muun muassa johdon hallituksen ja toimitusjohtajan tehtäväjaosta.¹⁸

Finavian tapauksen lisäksi viime vuosina laajan kohun kohteeksi on joutunut myös autojätti Volkswagen Group / AG. Volkswagen oli ohjelmoinut osan dieselmoottoreistaan niin, että typpipäästöt vähenivät, kun autojen päästöjä testattiin. Manipulointiohjelma asennettiin ainakin 11 miljoonaan autoon. Päästöhuijauksen taustalla oli pohjimmiltaan suurempien voittojen tavoittelu. Turun yliopiston käytännöllisen filosofian professori Juha Räikän mukaan viime aikoina ilmitulleet Volkswagenin kaltaiset tapaukset ovat vain äärimmäinen esimerkki moraalin venyttämisestä. Usein voitontavoittelussa oikean ja väärän rajaa venytetään paljon maltillisemmin, ja usein sidosryhmät ja ympäristö sallivat sen Räikän mukaan. Kun yrityksen tehtävänä on yksinkertaistetusti todettuna tuottaa voittoa osakkeenomistajille, voi johdon tavoitteeksi tulla käytännössä vain edellistä vuotta paremman tuloksen tekeminen. Parempaan tulokseen pääseminen saattaa houkutella helpomman ja moraalisesti arveluttavankin toimintatavan valitsemiseen. Räikän mukaan eettisesti täysin kestävä yritystoiminta on kuitenkin mahdollista. Edelleen Räikän mukaan, kun ristiriita etiikan ja tuloksen välille syntyy, johtuu se yksilön moraalin pettämisestä. Testimanipulointeja ja huijauksia on tehty kautta aikojen, mutta nykyään ne tulevat helpommin julki kaikessa laajuudessaan.¹⁹

---

¹⁸ HS 14.11.2016.

¹⁹ HS 28.2.2016.

Taluskriisin seurauksena monet valtiot ovat kiristäneet yhtiöitä koskevaa lainsäädäntöään muun muassa lisäämällä yhtiöiden johtohenkilöiden vastuita. Monet valtiot ovat myös tiukentaneet yhtiöiden hallinnointitapaa koskevaa sääntelyä. Tämä on tapahtunut erinäisillä lainsäädännöllisillä toimilla, rikkomusten tarkennetulla kontrolloinnilla sekä osakkeenomistajien oikeuksien korostumisella. Kehitys on näkynyt muun muassa osakkeenomistajien joko itsenäisesti tai kollektiivina ajamina kanteina sekä yhtiöiden itse ajamina kanteina. Edellä mainitun kehityksen seurauksena myös johtohenkilöiden vakuutukset ja vastuunrajaukset ovat lisääntyneet. Ilman kyseisten toimenpiteiden tuomaa turvaa vastuuasemiin voisi olla haastavaa saada päteviä henkilöitä.²⁰

1.2 Tutkimuskysymykset

Pro gradu-tutkielmassani pyrin yhtiön edun ja voitontuottamisen käsitteitä tarkastelemalla selvittämään, miksi olisi tärkeää rajata osakeyhtiön hallituksen vahingonkorvausvastuuta yhtiötä kohtaan yhtiöjärjestyksellä? Tarkastelen myös millaiseksi osakeyhtiön hallituksen jäsenen vahingonkorvausvastuu yhtiötä kohtaan on muokkaantunut lainsäädäntömme ja oikeuskäytäntömme puitteissa? Kolmantena tutkimuskysymyksenä tarkastelen sitä, miten osakeyhtiön hallituksen vahingonkorvausvastuuta yhtiötä kohtaan voidaan rajata yhtiöjärjestyksellä? Määrittelemistäni tutkimuskysymyksistä ensimmäinen ja kolmas ovat päättämiskysymyksiä. Toinen, eli hallituksen vahingonkorvausvastuun sisältöä käsittelevä tutkimuskysymys on enemmänkin aihepiiriä taustoittava tutkimuskysymys tarjoten välttämättömän pohjan tutkielman muulle tematiikalle.

Tarkastelen tutkimusaihetta keskisuurten ja suurten, listaamattomien osakeyhtiöiden näkökulmasta, joissa on isohko omistajakunta ja niin sanottu ammattimainen johto. Osakeyhtiön hallituksen velvollisuuksia ja tehtäväkenttää on käsitelty oikeuskirjallisuudessa paljon, joten tutkimuksellisen mielenkiinnon säilyttääkseni käyn kyseistä aihepiiriä läpi erittäin lyhyesti pintatasolla. Edelleen osakeyhtiön hallituksen vahingonkorvausvastuuta yhtiötä kohtaan on myös käsitelty oikeuskirjallisuudessa paljon, joten keskityn käymään yhtiöoikeudellisen vahingonkorvausvastuun peruseriaatteet läpi ja tarkastelemaan enemmänkin aihepiirin oikeuskäytäntöä sekä seikkoja, jotka voivat jatkossa vaikuttaa vahingonkorvausvastuun mahdolliseen laajenemiseen.

---

²⁰ Smerdon 2011, 7.

Ottaen huomioon tutkimuskysymyksen sekä hahmottelemani tutkimusympäristön keskityn tutkimaan syvällisemmin yhtiön edun ja voitontuottamisen käsitteitä. Hallituksen jäsenen yhtiöoikeudellista vahingonkorvausvastuuta koskeva tematiikka toimii tutkielmani niin sanottuna kivijalkana, jota pyrin kuljettamaan mukanani läpi koko tutkielman. Yhtiön etu ja yhtiön hallituksen vahingonkorvausvastuu kuuluvat kiinteästi yhteen, sillä osakeyhtiölain asettamaan johdon yleiseen lojaliteettivelvollisuuteen kuuluu huolellisesti toimien edistää yhtiön etua. Jotta olisi mahdollista täsmentää ja rajata hallituksen yhtiöoikeudellista vahingonkorvausvastuuta, on oltava selvillä siitä, mistä elementeistä yhtiön edun käsite ja johdon vahingonkorvausvastuu yhtiötä kohtaan nykyään muodostuvat.

Tutkielman aihepiiriin liittyvästä kotimaisesta kirjallisuudesta tuoreimpia esimerkkejä ovat Marika Salon vuonna 2015 ilmestynyt väitöskirja "Hyvä liiketoimintapäätös ja johdon vastuu". Väitöskirjassa on käsitelty kattavasti muun muassa yhtiön edun ja voiton tavoittelun käsitteiden sisältöä ja käsitteiden kehitystä sekä hyvän päätöksentekoprosessin perusteita. Hannulan et al. teos "Osakeyhtiön hallituksen ja johdon vastuu" vuodelta 2014 sen sijaan keskittyy tarkastelemaan johdon vastuuta käytännönläheiseltä tasolta ja osin melko kapeahkon ja mustavalkoisen linssin läpi. Ari Savelan teos "Vahingonkorvaus osakeyhtiössä" vuodelta 2015 kuuluu aihepiiriin klassikoihin tarjoten johdon vastuista ja vastuunrajausmahdollisuuksista perustietoa. Airaksinen et al. (2010) sekä Kyläkallio et al. (2015) ovat myös perusteoksissaan käsitelleet yhtiöjärjestyksen tuomia vastuunrajoitusmahdollisuuksia. Airaksinen et al. ja Kyläkallio et al. kannat eivät ole kaikin puolin yhteneväisiä esimerkiksi vastuunrajauksen laajuuden suhteen, joten kyseisten kirjoittajien näkökulmien tarkastelu ja vertailu tuo mielenkiintoista vivahdetta tutkielman vastuunrajausta koskevaan osioon. Yhtiön etua ja yhteiskuntavastuuta oikeudellisesta näkökulmasta tarkastelevia artikkeleita ovat julkaisseet viime vuosina muun muassa Ville Pönkä ja Jukka Mähönen. Kari Lautjärveltä on ilmestymässä huhtikuussa 2017 tutkielman aihepiiriin liittyvä teos "Yhtiön etu yhtiön johdon päätöksissä ja toimissa".

Havaintojeni mukaan aihepiiriin liittyviä teoksia ja artikkeleita on alkanut ilmestyä enemmän nimenomaan viimeisen parin vuoden aikana. Asiaan lienee vaikutusta muun muassa sillä, että talouden taantuman aikana johdon vastuisiin kiinnitetään yhä enemmän huomiota ja mahdolliset väärinkäytökset ja väärinkäytösepäilyt päätyvät helposti julkisuuteen. Yritysten vastuullisuuden vaatimusten koko ajan lisääntyessä myös jännite voitontavoittelun ja eettisyyden välillä on aihepiiri, joka on tutkimuksellisesti erittäin mielenkiintoinen ja vielä suhteellisen vähän kartoitettu.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkielmani tutkimusmenetelmä eli metodi on oikeusdogmaattinen, mikä tiivistetysti ilmaistuna tarkoittaa lain tulkintaa ja systematisointia. Oikeusdogmatiikan eli lainopin tavoitteena on voimassa olevan oikeuden sisällön selvittäminen, eli tulkinta. Aulis Aarnion mukaan yleisessä muodossa lainulkinnan voidaan katsoa olevan deskriptiivistä lainoppia, eli kuvailevaa. Usein oikeusdogmatiikka keskittyy kuvaamaan muun muassa lakitekstejä, lainvalmistelutöiden lausuntoja sekä ennakkotapauksia. Deskriptio ei silti aina tarvitse olla toistavaa siinä mielessä, että ilmaistaisiin lakitekstin sanat sellaisenaan. Deskriptioon liittyy Aarnion mukaan usein myös analyyttisiä piirteitä sikäli, että kirjoittaja voi purkaa tekstin osiinsa ja kuvata ne tilanteet, jotka laki ottaa huomioon ja osoittaa siten ne seuraamukset, jotka näihin tilanteisiin on kytketty²¹.

Lakiteksti on hyvin monissa tapauksissa moniselitteinen ja tulkinnanvarainen, jolloin pelkkä deskriptiivinen lähestyminen ei riitä. Useimmiten lakiteksti antaa ainoastaan epämääräisen vaihteluvälin, missä ratkaisun tulee liikkua. Aarnion mukaan voimme erottaa testamentin yhtiösopimuksesta ja tiedämme suurin piirtein, minkä tyyppistä ratkaisumateriaalia on käytettävä, ja missä rajoissa päätöksen on liikuttava. Mutta enempää emme voi pelkän lakitekstin, emmekä edes sen tueksi käytettävän juridisen aineiston perusteella sanoa. Merkityssisältöä annettaessa joudutaan nojautumaan myös muunlaisiin ratkaisukriteereihin. Juuri tuolloin olemme Aarnion mukaan tekemisissä erään lainopilliselle tutkimukselle luonteenomaisen ympäristön kanssa²². Aarnion havainnot tulevat hyvin esille esimerkiksi yhtiön etu -käsitteen osalta. Käsite on jätetty osakeyhtiölaissa tulkinnanvaraiseksi ja moniselitteiseksi. Käsite on elänyt ja tulee varmasti elämään jatkossakin yhteiskunnan kehittyessä.

Aarnion mukaan lainopissa tai ylipäätään juridisessa ajattelussa ei kuitenkaan ole osoitettavissa vain yhtä ja ainoata ”metodia”, eli sellaista menettelytapaa, joka kaikissa oloissa takaa oikean lopputuloksen. Aarnion mukaan asia tulisi pikemminkin käsittää siten, että lainoppi koostuu lukuisista, tavallaan lomittain olevista osatoiminnoista. Tällaisia osatoimintoja voidaan nimittää

---

²¹ Aarnio 1971, 90.

²² Aarnio, Aulis 1971, 90–91.

myös peleiksi, jolloin havainnollistuu yhtäläisyys erilaisten todistelutapojen (argumentointitoimintojen) ja pelien, kuten shakin, tammipelin jne. välillä. Samakin tutkija saattaa samassa tutkimuksessa, jopa tiettyä yksittäistä ongelmaa ratkaistessaan pelata useampaa kuin yhtä argumentointipeliä. Toisaalta taas se, mitä peliä tai mitä pelejä kulloinkin tulee pelata, riippuu täysin tulkintatilanteesta²³.

Systematisointi kuuluu tulkinnan ohella hyvin kiinteästi lainopin metodiin. Systematisointitapa rajaa aina välttämättä ne kysymykset, joita systeemin puitteissa voi esittää ja siten se myös rajaa ne vastaukset, joita oikeusjärjestyksen synnyttämiin ongelmiin voidaan saada. Mutta toisaalta systematisointi ei yksiselitteisesti lyö lukkoon systeemiin kuuluvien yksittäisten oikeussäännösten tulkintaa. Näin ollen tulkintaongelmat jäävät tapauskohtaisesti ratkaistaviksi. Sitä vastoin systematiikka tavallaan määrittää ratkaisutilanteiden rakenteen ja vaikuttaa sitä kautta lopputulosten muotoutumiseen. Tältä kannalta katsoen lainopillinen systematisointi muistuttaa ainakin etäisesti tieteellisen teorian muodostamista. Aarnion mukaan kaikki oikeudellisen aineiston systematisointi on pohjimmiltaan asioiden välisten yhteyksien etsimistä. Näin ollen tulkinta ja systematisointi ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Systeemi on tavallaan tapa ajatella asianomaisen elämänalueen asioista, tapa hahmottaa oikeudellista todellisuutta.²⁴

1.4 Tutkielman rakenne

Johdannon jälkeisessä toisessa osassa tarkastelen yhtiön edun käsitettä sekä osakeyhtiön hallituksen velvollisuuksia yleisellä tasolla. Tarkastelen yhtiön edun käsitteen kehityskulkua ja yhteiskuntavastuun merkityksen nousua sekä sen tuomia haasteita yhtiön johdolle. Koska yhtiön johdon OYL:n mukaiseen lojaliteettivelvollisuuteen kuuluu huolellisesti edistää yhtiön etua, muodostaa tutkielman toisessa osassa käsitellyt käsitteet pääkehikon johdon toiminnan tarkastelulle.

Tutkielman toisessa osassa tarkastellun yhtiön edun käsitteen monimutkaistuminen ja yhteiskuntavastuun roolin korostuminen aiheuttavat väistämättä muutoksia osakeyhtiön hallituksen velvollisuuksille ja vastuulle. OYL:n jättäessä esimerkiksi yhtiön johdolta vaadittavan huolellisuustason samoin kuin yhtiön edun määritelmän avoimeksi, on johdon oltava yhä valppaampana ja tiedostettava tarkkaan mahdolliset yhtiöoikeudelliset vastuunsa. Tutkielman

---

²³ Aarnio 1971, 105.

²⁴ Aarnio 1971, 74, 79.

kolmannessa osassa tarkastelen, millainen osakeyhtiön hallituksen vahingonkorvausvastuu yhtiötä kohtaan on tällä hetkellä ja mistä elementeistä se koostuu. Kolmannessa osassa tarkastelen myös tilanteita, joissa hallituksen jäsenen vastuu yhtiötä kohtaan voi konkretisoitua.

Tutkielman neljännessä osassa tarkastelen mahdollisuuksia muokata osakeyhtiön hallituksen vahingonkorvausvastuita yhtiötä kohtaan. Yhtiöiden toimintaympäristön monimutkaistuessa ja lainsäädännön laahatessa perässä on oletettavissa, että yhtiöiden sisäinen sääntely tulee korostumaan entisestään. Yhtiöjärjestys tarjoaakin vielä toistaiseksi vähän hyödynnetyn keinon tarkentaa ja muokata yhtiön johdon vastuita yhtiötä kohtaan. Neljännessä osassa tarkastelen missä laajuudessa yhtiöjärjestyksellä voidaan rajata hallituksen vahingonkorvausvastuuta yhtiötä kohtaan sekä vertailen yhtiöjärjestyksen rajuusmahdollisuutta muihin vastuunrajausinstrumentteihin.

Tutkielman päättää viides osa, eli loppupäätelmät, jossa tiivistän tutkielmassa esiinnoituneet tärkeimmät kysymykset sekä pohdin aihepiiriä de lege ferenda -näkökulmasta. Kartoitan loppupäätelmissä myös mahdollisia jatkotutkimusmahdollisuuksia.

2 OSAKEYHTIÖN HALLITUKSEN VELVOLLISUUS EDISTÄÄ YHTIÖN ETUA JA VOITON TUOTTAMISTA

2.1 Hallituksen velvollisuuksista yleisesti

Osakeyhtiölaki luo sääntelypohjan osakeyhtiön hallituksen velvollisuuksille ja vastuille. Osakeyhtiölaki määrittelee osakeyhtiön johdon²⁵ velvollisuudet yleisten periaatteiden kautta. Osakeyhtiölain 1 luvun 8 §:n mukaan osakeyhtiön johdon on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua. Säännös sisältää ensinnäkin velvollisuuden toimia huolellisesti ja toiseksi velvollisuuden toimia yhtiön edun mukaisesti. Yhtiön edun mukainen toiminta pitää sisällään niin sanotun lojaliteettivelvollisuuden suhteessa yhtiöön ja sen kaikkiin osakkeenomistajiin.²⁶

Yhtiöoikeudellinen lojaliteettivelvollisuus on fidusiaarisuhteeseen pohjautuvana erityinen. Esimerkiksi sopimusoikeuteen liittyvään lojaliteettiin nähden kyse on tiukemmasta velvollisuudesta, sillä yhtiöoikeudellisella fidusiaarilla on enemmän itsenäistä harkintavaltaa. Lisäksi fidusiaarisuhteessa lojaliteettivelvollisuus on yksipuolinen, sitoen vain asianhoitajaa eli agenttia, tässä siis yhtiön johtoa. Päämies-agenttisuhteessa osapuolet sopivat vain sopimuksen

---

²⁵ HE 109/2005 mukaan osakeyhtiölain johdon käsite kattaa hallituksen, toimitusjohtajan ja hallintoneuvoston.

²⁶ Siikarla 2006, 23.

tavoitteesta, mutta varsinainen päätöksenteko on agentin tehtävä. Suhteeseen kuuluva informaation epäsymmetria mahdollistaisi agentin opportunistisen käyttäytymisen, jota lojaliteettivelvollisuus pyrkii ehkäisemään²⁷.

Osakeyhtiön johdon toimintaa ja yhtiön hallintoa sääntelevät osakeyhtiölain säännökset määrittävät ensinnäkin miten yhtiön hallinta on järjestettävissä, mikä on yrityksen johdon toimivalta ja mitä johdolta ylipäätään voidaan edellyttää. Osakeyhtiön toimintaa ja samalla johdon toimintaa sääntelevät osakeyhtiölain ohella myös monet muut lait kuten arvopaperimarkkinalaki, kirjanpitolaki ja kirjanpitoasetus, laki kilpailunrajoituksista, työsopimuslaki, ympäristönsuojelulaki ja laki ympäristövahinkojen korvaamisesta sekä verolait. Kyseiset säännökset asettavat yhtiön johdolle määrättyjä velvollisuuksia, joiden voidaan ajatella sisältyvän yrityksen hyvää hallintotapaa koskevan sääntelyn piiriin.²⁸

Osakeyhtiölain johdolle asettamien yleisvelvoitteiden tehtävänä on ohjata johtoa kaikessa toiminnassa. Huolellisuuden ja yhtiön edun edistämisen ohella johdon toimintaan vaikuttaa myös OYL:ssa määritelty yhtiön voitontuottamistarkoitus, joka on osakeyhtiön lähtöoletta. Myös yhdenvertaisuusperiaate on johdon toimintaa ohjaavana periaatteena merkittävä käytännön toiminnan kannalta.²⁹

Hallituksen päätehtävänä on OYL:n mukaan huolehtia yhtiön hallinnosta sekä yhtiön toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä siltä osin kuin muille toimielimille ei ole säädetty toimivaltaa jonkin asian suhteen. Hallituksella on lisäksi lähtökohtaisesti päätösvalta kaikissa liiketoimintaa koskevissa asioissa. Hallituksella on siten niin sanottu yleistoimivalta osakeyhtiössä³⁰. Nykyisessä OYL:ssa on hallituksen tehtävän määrittely jätetty vuoden 1978 osakeyhtiölakia vastaavalla tavalla tietoisesti yleisluontoisen säännöksen varaan. Hallituksen tehtävien määrittämistä yleissäännöksellä tukee se, että yhtiöt ja niiden toimialat ovat varsin erilaisia, minkä vuoksi hallituksen kaikkia tehtäviä ei voitaisi määritellä kovin tarkasti³¹.

---

²⁷ Salo 2015, 50.

²⁸ Mähönen et al. 2006, 83–84.

²⁹ Vilkkumaa 2009, 21.

³⁰ Tiihonen et al. 2010, 76.

³¹ Mähönen et al. 2006, 152.

Osakeyhtiön hallituksen keskeisenä tehtävänä ja vastuualueena on huolehtia yhtiön toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Hallituksen yleistoimivalta tarkoittaa käytännössä sitä, että hallitukselle kuuluvat kaikki sellaiset asiat, joita ei laissa tai yhtiöjärjestyksessä ole määrätty yhtiön muiden toimielinten tehtäväksi. Toimitusjohtajan tehtävä puolestaan on yhtiön päivittäinen operatiivinen johtaminen. Hallituksen on huolehdittava myös siitä, että yhtiön kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty. Myös tilinpäätöksen laatiminen on hallituksen vastuulla. Hallitus vastaa myös siitä, että kirjanpito on luotettavasti laadittu eli toisin sanoen, että kirjanpito on totuudenmukainen³².

Silloinkin kun yhtiössä on juoksevasta hallinnosta vastaava toimitusjohtaja, hallitus päättää kaikista merkittävistä liiketoimintaan liittyvistä asioista, kuten suurista investoinneista, yrityskaupoista ja omaisuuden merkittävistä myynneistä. Hallituksen tehtäviin kuuluu myös yhtiön strateginen johtaminen sekä operatiivisen toiminnan valvominen³³. Hallituksella on velvollisuus jatkuvasti seurata ja arvioida yhtiön taloudellista asemaa sekä huolehtia tätä arviointia koskevan raportoinnin sisäisestä ja ulkoisesta järjestämisestä. OYL 20:23.2:n 1. virkkeessä on asetettu yhtiön johdolle velvollisuus valvoa yhtiön oman ja osakepääoman välistä suhdetta. Jos hallitus havaitsee, että yhtiön oma pääoma on negatiivinen, hallituksen on viipymättä tehtävä osakepääoman menettämistä rekisteri-ilmoitus. Hallituksen valvontavelvollisuus oman pääoman määrästä on luonteeltaan aktiivista ja edellyttää jatkuvaa tietoisuutta yhtiön oman pääoman määrästä suhteessa osakepääomaan³⁴. Mikäli yhtiö on konsernin emoyhtiö, hallituksen tulee jatkuvasti seurata ja arvioida koko konsernin taloudellista asemaa sekä huolehtia tätä arviointia koskevan raportoinnin järjestämisestä³⁵.

Hallituksella on vastuu siitä, että se itse noudattaa ja että yhtiössä noudatetaan yhtiön toimintaa ja toimintaympäristöä sääntelevää lainsäädäntöä. Hallituksen on tunnettava yhtiön toiminnan kannalta relevantti lainsäädäntö sekä toisaalta hallituksen on myös osattava ohjeistaa koko organisaatio

---

³² Hannula et al. 2014, 16–17.

³³ Tiihonen et al 2010, 76.

³⁴ Mähönen et al. 2006, 154.

³⁵ Reinikainen et al. 2007, 106.

noudattamaan lainsäädäntöä. Hallituksen ollessa yhtiön ylin toimielin voivat organisaation muiden toimijoidenkin tekemät virheet pahimmassa tapauksessa tulla hallituksen vastattaviksi³⁶.

Hallituksen roolin suuruus luonnollisesti vaihtelee yhtiöittäin ja joissain yhtiöissä hallitus voi jäädä kokeneen toimitusjohtajan varjoon. Riippumatta johdon roolien painotuksesta hallitus ei kuitenkaan pysty sivuuttamaan rooliaan valvovana toimielimenä saati muita OYL:n mukaisia velvollisuuksiaan. Osakeyhtiön hallituksen vallan ja vastuun kääntöpuolena seuraa myös mahdollinen osakeyhtiöoikeudellinen vahingonkorvausvastuu ja pahimmassa tapauksessa rikosoikeudellinen vastuu. Edellä mainittujen vastuiden ohella osakeyhtiön hallitukseen voi kohdistua myös niin sanottuja lievempiä sanktioita kuten tehtävästä erottaminen, hallinnolliset seuraamukset ja viimeisenä mutta ei vähäisimpänä, kielteinen julkisuus.

Vaikka OYL:n johdolle tuomat velvollisuudet voivat tuntua itsestäänselvyyksiltä, voi velvollisuuksien täyttäminen unohtua johdolta nopeatempoisessa liike-elämässä, jossa päätöksiä tehdään usein nopealla aikataululla pahimmassa tapauksessa varsin puutteellisilla tiedoilla. Käytännön esimerkkinä potentiaalisesta ongelmatilanteesta voidaan mainita konsernirakenne, jossa johto voi helposti sokaistua edistämään konsernin etua yhtiön edun sijasta. Myös esimerkiksi lähipiirilainojen kohdalla johdolta voi helposti unohtua OYL:n tuomat velvoitteet. Edelleen myös esimerkiksi työntekijöiden massairtisanomiset ovat tilanteita, joissa johdon on punnittava irtisanomisten tuomaa yhtiön kulurakenteen kevenemistä irtisanomisista aiheutuvaan julkisuushaittaan.

2.2 Yhtiön etu

2.2.1 Yhtiön edun käsitteestä yleisesti

Osakeyhtiölain mukaan yhtiön johdon on edistettävä yhtiön etua. Osakeyhtiölaki ei kuitenkaan sen tarkemmin ota kantaa, mikä on yhtiön etu. Suomen oikeuskirjallisuudessa ja lainvalmistelussa on vallinnut varsin laaja yksimielisyys siitä, että yhtiön edulla tarkoitetaan viimekädessä kaikkien osakkeenomistajien etua³⁷. Osakeyhtiölain esitöissä on nimenomaisesti todettu, että toimiminen yhtiön edun mukaisesti merkitsee yhtiön johdolle asetettua velvollisuutta yhtiötä ja viimekädessä kaikkia osakkeenomistajia kohtaan. Lisäksi toimimisen yhtiön edun mukaisesti on katsottu pitävän

---

³⁶ Hannula et al. 2014, 17.

³⁷ Mäntysaari 2013, 594 ja Pönkä 2013, 22.

sisällään velvollisuuden toimia yhtiön tarkoituksen mukaisesti. Jollei yhtiöjärjestyksessä ole toisin määrätty, tarkoituksena on, että yhtiön liiketoiminta tuottaa osakkeenomistajille etua yhtiön välityksellä³⁸.

Yhtiön etua voidaan kuitenkin lähestyä myös eri näkökulmasta kuin pelkästään osakkeenomistajien edun näkökulmasta. Oikeuskirjallisuudessa yhtiön etu on toisinaan irrotettu osakkeenomistajien edusta antamalla yhtiölle osakkeenomistajistaan itsenäisenä entiteettinä itseisarvoa. Oikeuskirjallisuudessa on siis toisinaan katsottu osakeyhtiöllä itsellään voivan olla sellainen intressi, joka ei ole samaistettavissa osakkeenomistajien etuun³⁹.

Muun muassa Petri Mäntysaari ei samaista yhtiön etua osakkeenomistajien eduksi. Mäntysaaren mukaan yrityksen etu on se, mikä on yrityksen intressien mukaista. Yrityksen intressi on selviytyminen kilpailussa pitkällä aikavälillä. Mäntysaaren mukaan osakeyhtiölain säännöksiä on vaikea ymmärtää, ellei lähtökohtana pidetä sitä, että osakeyhtiölain tarkoituksena on edistää nimenomaan yhtiön intressiä. Mäntysaaren mukaan osakkeenomistajien etu on pelkkä fiktio. Eri osakkeenomistajilla on Mäntysaaren mukaan keskenään ristiriitaisia intressejä ja osakkeenomistajien intressit saattavat olla ristiriidassa yhtiön intressien kanssa. Oikeudellisesti relevantti osakkeenomistajan etu voidaan määritellä ainoastaan fiktiivisten osakkeenomistajien etuna, joka tavallisesti on ristiriidassa tosiasiallisten osakkeenomistajien intressien kanssa. Mäntysaari perustelee kantaansa sillä, että esimerkiksi pörssiyhtiöiden osakkeenomistajista useimmilla on hyvin lyhyt sijoitusperspektiivi, mutta yhtiön etu olisi melko päätöntä rajata laissa lyhyen aikavälin etuun. Jos pörssiyhtiöiden etu sen sijaan määritellään pitkän aikavälin etuna, etu ei vastaa useimpien osakkeenomistajien etua⁴⁰.

Ville Pönkä lähestyy yhtiön etua eri näkökulmasta kuin Mäntysaari. Pöngän mukaan oikeuskirjallisuudessa toisinaan esitetty näkemys siitä, että osakeyhtiöllä voisi itsellään olla sellainen intressi, joka ei ole samastettavissa osakkeenomistajien etuun, on kritiikille altis. Pöngän mukaan osakeyhtiön henkilöllisyys on ymmärrettävä ainoastaan apuvälineeksi, joka mahdollistaa henkilöiden yhteenliittymisen ja esiintymisen yhden toimijan nimissä. Osakeyhtiötä voidaankin

---

³⁸ HE 109/ 2005, 41.

³⁹ Pönkä 2013, 23.

⁴⁰ Mäntysaari 2013, 594.

tämän lähestymistavan mukaan kuvata markkinapaikaksi, jossa yrityksen eri intressitahot kohtaavat ja jossa heidän välisensä intressikonfliktit joudutaan ratkaisemaan. Osakeyhtiö siis nähdään vain instituutiona, jolla yritys täyttää sille asetetun voiton tuottamisen tavoitteen⁴¹.

Pöngän mukaan yhtiöoikeudellisessa tutkimuksessa laajasti hyödynnetyn sopimusverkkonäkökulman avulla voidaan nimetä yrityksen eri intressitahoja ja näin samalla tarkastella, mitä yhtiön etu tarkoittaa. Näitä tahoja ovat osakkeenomistajien (oman pääoman ehtoisten sijoittajien) lisäksi muun muassa yhtiön velkojat (vieraan pääoman ehtoiset sijoittajat), johtajat, työntekijät, asiakkaat, tavarantoimittajat, kilpailijat ja jopa julkinen valta (veronsaajan asemassa). Sopimusverkkoajattelussa osakeyhtiö ymmärretään laajana kokonaisuutena eli verkkona, jonka osapuolista kukaan ei ole erityisasemassa muihin toimijoihin nähden⁴².

Sopimusverkkoajattelussa osakkeenomistaja mielletään vain yhdeksi yrityksen intressitahoksi muiden joukossa, jolloin osakkeenomistajan asema määräytyy hänen neuvottelukykynsä perusteella. Sopimusverkkoajattelussa lähdetään siitä, että jokaisella sopimusverkon osapuolella on yrityksessä panos (stake) ja yrityksen menestyminen on yhtä hyvin osakkeenomistajien kuin yrityksen muiden intressitahojen edun mukaista. Sopimusverkkoajattelu liittyykin näillä kohdin hyvin vahvasti seuraavissa osioissa käsiteltävään shareholder-stakeholder value- keskusteluun, jonka lähtökysymyksenä on se, mikä on yhtiön tarkoitus; voiton tuottaminen osakkeenomistajille (osakkeenomistajakeskeinen malli) vai yhtiön sidosryhmille kokonaisuudessaan (sidosryhmäkeskeinen malli)⁴³.

Markkinatalousmaissa on viimeisen sadan vuoden aikana esiintynyt myös kaksi muuta yhtiön tarkoitusta selittävää mallia. Niin kutsuttu johtokeskeinen malli on ollut suosittu erityisesti Yhdysvalloissa. Nimensä mukaisesti malli painottaa yritysjohton itsenäisyyttä päättää siitä, mikä on yhtiön kannalta paras tapa ohjata yritystoimintaa. Kritiikille alttiin mallin niin sanottuna vastareaktionä syntyi 1970-luvulla päämies-agenttiteoria, joka painottaa agentin eli yritysjohton fidusiaarisia velvoitteita suhteessa päämieheen eli osakkeenomistajiin⁴⁴.

---

⁴¹ Pönkä 2013, 23.

⁴² Pönkä 2013, 24–25.

⁴³ Pönkä 2013, 24–25.

⁴⁴ Pönkä 2013, 24–25.

2.2.2 Shareholder value -näkökulmasta

Osakkeenomistajakeskeisen ajattelutavan (shareholder value) voidaan nähdä tulleen korostetusti esille 1930-luvulla Yhdysvalloissa, kun huomattiin yhtiöiden omistusrakenteen hajaantuvan monesti hyvinkin laajalle. Omistuksen ja kontrollin eriytyessä toisistaan tosiasiallinen valta osakeyhtiössä oli siirtynyt osakkeenomistajilta yhtiön johdolle. Osakkeenomistajat kantavat aina jonkinasteisen riskin siitä, että yhtiön asioista enemmän perillä oleva johto käyttää valta-asemaansa oman etunsa edistämiseen osakkeenomistajien sijoituksen tehokkaan hallinnoimisen kustannuksella. Jo 1930-luvulla käytiin keskustelua siitä, tuliko osakeyhtiölainsäädännön keskittyä pelkästään osakkeenomistajien suojaamiseen vai varmistaa myös muiden sidosryhmien huomioon ottamisen. Yhtiöoikeudellinen teoreettinen keskustelu kuitenkin laantui 1930-luvun jälkeen ja siihen palattiin taas enenevässä määrin 1980-luvulla. Tuolloin Yhdysvalloissa katsottiin tapahtuneen niin sanottu corporate governance -vallankumous, jossa osakeyhtiöiden hallinnointiin liittyvän keskustelun painopiste siirtyi osakkeenomistajiin ja siihen, miten osakkeenomistajia voidaan suojata johdon opportunisteilta⁴⁵.

Syynä vallankumoukseen on nähty olleen muun muassa tyytymättömyys yhdysvaltalaisen suuryritysten heikkoon suoritustasoon kiristyneessä globaalissa kilpailussa. Muita vaikuttamia olivat muun muassa rahoitusteorian analyttisten välineiden kehittyminen, uusi yrityksen teoria, vakuudettomien joukkovelkakirjalainojen markkinoiden kasvu ja 1980-luvun yritysvaltausliikehdintä. Huomionarvoista on kuitenkin se, että vallankumouksen alkuperän katsotaan olleen pitkälti oikeudellisten instituutioiden ulkopuolella. Nyströmin ja Rajavuoren mukaan onkin väitetty, että osakkeenomistajakeskeisen corporate governance -ajattelun lopputuotteena syntynyt shareholder value -näkökulma olikin enemmän 1980-luvun sosiaalinen kuin oikeudellinen normi⁴⁶.

Ellei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä, on yhtiön tarkoituksena OYL 1:5:n mukaan voiton tuottaminen. Yhdysvalloista alun perin omaksutun ja pitkään esimerkiksi Suomen yhtiöoikeuden alalla vallitsevana olleen osakkeenomistajakeskeisen näkökulman mukaan yhtiön tarkoituksena nähdään voitontuottaminen pelkästään osakkeenomistajille. Kapeasti tulkittuna osakkeenomistajakeskeinen tulkinta yhtiön voitontuottamistarkoituksesta merkitsee johdon ainoana velvollisuutena olevan osakkeenomistajien voitonmaksimointi. Muunlainen tavoite päätöksen

---

⁴⁵ Nyström & Rajavuori 2014, 706–707.

⁴⁶ Nyström & Rajavuori 2014, 706–707.

taustalla olisi hyväksyttävä vain silloin, kun lainsäädäntö sitä edellyttää tai silloin, kun päätöksen voidaan jollakin aikavälillä katsoa maksimoivan osakkeenomistajien varallisuutta.⁴⁷

Shareholder value -ideologian taustalla on taloustieteilijä Milton Friedmania mukaileva ajatus, jonka mukaan yhtiön tarkoituksena on ainoastaan tuottaa voittoa osakkeenomistajille. Yrityksellä ei tämän näkemyksen mukaan nähdä olevan erityistä eettistä vastuuta. Shareholder value -näkökulman tunnetuimpiin yhdysvaltalaisiin oikeustapauksiin lukeutuu Dodge vs. Ford Motor Company Co (1919). Ratkaisussa oli kyse siitä, voiko yhtiö tehdä päätöksiä, joilla pyritään muuhun kuin voitontuottamiseen osakkeenomistajille. Ford oli julkistanut suunnitelman, jonka mukaan se pyrki tekemään halvempia ja parempia autoja sekä maksamaan korkeampia palkkoja sen sijaan, että se olisi jakanut ylimääräiset voittovarot osakkeenomistajille. Oikeus totesi jyrkästi, että yhtiö on olemassa ensisijaisesti tuottaakseen voittoa osakkeenomistajille ja johdon toimien tulee edistää tätä päämäärää⁴⁸.

Tapauksen keskeisin ongelma lienee ollut se, ettei Fordin suunnitelman motiivina ollut edes välillisesti juurikaan hyödyttää osakkeenomistajia. Taustalla olivat sen sijaan altruistiset päämäärät. Päätöstä olisi voitu yrittää perustella sen aikaansaaman julkisen kuvan avulla, mitä voidaan pitää myös yhtiön ja samalla sen osakkeenomistajien etuna⁴⁹. Aika on kuitenkin auttamattomasti ajanut edellä mainitusta ratkaisusta ohi, eikä tuomioistuinten ole enää mahdollista arvostella vastaavanlaisia johdon tekemiä päätöksiä yhtä mustavalkoisesti.

Shareholder value -näkökulman etuna on pidetty sitä, että yrityksen omistaja-arvon kasvattaminen muodostaa johdolle selkeän ja tehokkaan päätöksentekokriteerin. Näkökulmaa on toisaalta kritisoitu kapea-alaiseksi niin sidosryhmien kuin aikajänteenkin osalta. Shareholder value -näkökulman on väitetty jättävän täysin huomiotta yhtiön muut sidosryhmät ja sen on pelätty johtavan lyhyen aikavälin tavoitteiden optimointiin⁵⁰.

Muun muassa Pöngän mukaan vastaus siihen, kenen etua yhtiön olisi edistettävä, löytyy osakkeenomistajan niin sanotusta residuaaliriskistä. Osakkeenomistaja on osakeyhtiön intressitahoista ainoa, jonka hyöty on välittömästi riippuvainen yhtiön tekemästä voitosta.

---

⁴⁷ Salo 2015, 94, 108, 259.

⁴⁸ Salo 2015, 96.

⁴⁹ Salo 2015, 96.

⁵⁰ Salo 2015, 94, 108, 259.

Osakkeenomistaja kantaa suurimman riskin yhtiön menestymisestä ja on sen takia motivoitunein huolehtimaan siitä, että yhtiön asioita hoidetaan hyvin. Kun osakeyhtiön toiminnan tarkoituksiksi asetetaan voiton tuottaminen maksunsaantijärjestyksessä viimeisenä olevalle (oman pääoman ehtoiselle) sijoittajalle, on kyseisen toimijan hyödyn maksimointi myös yrityksen muiden intressitahojen etujen mukaista. Mikäli yhtiön etu samastettaisiin esimerkiksi työntekijöiden etuun, kannustin tehdä oman pääoman ehtoisia investointeja romahtaisi, mikä olisi pitkällä aikavälillä myös työllisyyden kannalta vahingollista. Pöngän mukaan osakkeenomistajakeskeisen lähestymistavan omaksuminen onkin kokonaistaloudellisesti ajatellen perusteltua ja oman pääoman ehtoisen rahoituksen hankkimisen kannalta miltei välttämätöntä⁵¹.

Shareholder value -näkökulman puolustajat ovat myös vedonneet tehokkuusnäkökohtiin: osakkeenomistajien voitontavoittelu edistää neoklassisen koulukunnan mukaan taloudellista tehokkuutta ylipäättään. Johdon huomion ja toiminnan kohdistaminen ainoastaan yhteen tavoitteeseen on tehokasta ja osakkeenomistajien asettaminen etusijalle kasvattaa sosiaalista hyvinvointia, jolloin useat sidosryhmät hyötyvät. Lisäksi, jos johdolle asetettaisiin velvollisuuksia muitakin sidosryhmiä kohtaan, heidän olisi mahdotonta tasapainoilla sidosryhmien eriävien intressien välillä, jolloin johto tekisi huonoja päätöksiä.⁵²

2.2.3 Stakeholder value -näkökulmasta

Edellä esitellyn perinteisen osakkeenomistajakeskeisen näkökulman rinnalle on vahvasti noussut stakeholder value -näkökulma. Näkökulman taustalla vaikuttavan, 2.2.1. osiossa lyhyesti esitellyn sopimusverkko-teorian mukaan yhtiö nähdään toimijana, jolla on eettisiä velvoitteita myös muita kuin osakkeenomistajia kohtaan. Näkemys hyväksytään nykyään sekä taloustieteessä että oikeustieteessä. Yhtiön eettinen vastuu ei kuitenkaan tarkoita altruistista toimintaa sidosryhmien hyväksi, vaan kyse on lähinnä toisten intressien kunnioittamisesta ja sopimusperustaisesta eettisyydestä.⁵³

Yhtiön on menestyäkseen huolehdittava myös sidosryhmistään ja kilpailukykyä säilyttääkseen investoitava pitkäaikaiseen tuotekehitys- ja innovaatiotoimintaan. Stakeholder value, eli sidosryhmälähtöisen näkökulman etuna on nähty näiden seikkojen huomioonottaminen. Toisaalta

---

⁵¹Pönkä 2013, 25–26.

⁵² Rantakari 2012, 162–163 viittaa Keay 2008, 667-669.

⁵³ Salo 2015, 96.

näkökulman ongelmana on pidetty sen epämääräisyyttä, sillä se ei tarjoa johdolle selkeitä päätöksentekokriteereitä. Kun huomioon tulee ottaa kaikkien yhtiön toimintaan liittyvien sidosryhmien etu niitä selkeään prioriteettijärjestykseen asettamatta, on vaikea arvioida, mikä mahdollisista päätösvaihtoehdoista on hyväksyttävä. Stakeholder value -näkökulma saattaakin aiheuttaa täysin päinvastaisia tuloksia kuin sillä tavoitellaan. Kun päätöksentekokriteerit ovat epämääräiset, johdon päätöksenteon valvonta on vaikeampaa, mikä taas johtaa valvontakustannusten nousuun⁵⁴. Keskeistä onkin sen määrittäminen, miten paljon yhtiö voi ottaa päätöksenteossa huomioon sidosryhmien etuja ilman, että sidosryhmien huomioinnista aiheutuvat kulut katsotaan osakkeenomistajien varallisuutta vähentäväksi "piiloveroksi" ja siten osakeyhtiölain vastaiseksi⁵⁵.

Sidosryhmälähtöinen näkökulma on myös lähellä yhtiön julkisen kuvan muodostumista. Julkisen kuvan rooli on tunnistettu myös Suomen osakeyhtiölain esitöissä; "julkinen kuva saattaa vaikuttaa keskeisellä tavalla liiketoimintaan ja yhtiön arvoon". Laajemmin voidaan puhua yrityksen hyvän maineen merkityksestä, johon kuuluvat julkisen kuvan lisäksi muun muassa yrityksen yhteiskuntavastuu, kilpailukyky, tuotteet ja palvelut, yrityskulttuuri ja johtaminen sekä taloudellinen menestyminen. Yhtiön hyvä maine auttaa niin oman pääoman hankinnassa kuin mahdollistaa edullisemman ulkopuolisen rahoituksen pienempien riskilisien ansiosta. Hyvä maine voi lisäksi kasvattaa yhtiön markkinaosuutta, alentaa markkinointi- ja jakelukustannuksia, mahdollistaa tuotteiden ja palveluiden niin sanotun "premium"-hinnoittelun, antaa suojaa kriisejä vastaan, lisätä henkilöstön sitoutumista ja tuotavuutta sekä helpottaa pääsyä uusille markkinoille⁵⁶.

Yhtiön maineen merkityksen painoarvo vaihtelee toimialoittain. Aineettomia tietopalveluita tarjoaville tieto-organisaatioille maine voi olla usein tärkeämpi kuin perinteisemmille aineellisten tuotteiden valmistajille. Asiantuntijapalveluita tarjoavat tieto-organisaatiot kuten esimerkiksi konsulttiyhtiöt, asianajotoimistot, rahoituspalveluita tarjoavat yhtiöt sekä koulutuspalveluita tarjoavat yhtiöt ovat toiminnassaan erittäin riippuvaisia hyvästä maineesta sekä hyvän maineen asiakkaita houkuttelevasta vaikutuksesta⁵⁷.

---

⁵⁴ Salo 2015, 108-109.

⁵⁵ Salo 2015, 94, 108, 259.

⁵⁶ Salo 2015, 95.

⁵⁷ Gottschalk 2011, 27.

Sidosryhmien intressejä korostavassa teoriassa voi kuitenkin muodostua ongelmaksi se, miten eri sidosryhmien intressejä arvostetaan. Eri sidosryhmillä on erilaiset tavoitteet, jotka voivat olla keskenään pahasti ristiriidassa. Kaikkien sidosryhmien etujen ajaminen ei mitenkään voi olla mahdollista, eikä yhtiö joka keskittyy ainoastaan kaikkien sidosryhmiensä miellyttämiseen ole todennäköisesti toiminnassa kovinkaan kauaa. Johdon on näin ollen priorisoitava eri sidosryhmät sen mukaan, kuinka tärkeitä ne ovat yhtiölle.⁵⁸ Sidosryhmien priorisoinnin ollessa haastavaa johto voisi käyttää ohjenuorana priorisoinnissa ensinnäkin sitä, missä toimintaympäristössä yhtiö toimii sekä sitä, mitkä ovat yhtiön tavoitteet kulloinkin.⁵⁹

Yhtiön sidosryhmien huomioonottamista päätöksenteossa voidaan pohtia myös defensiivisestä näkökulmasta. Yhteiskunta ja yhtiön toimintaympäristö synnyttävät paineita ja muutostekijöitä, joita yhtiöjohdon tulisi ennakoida. Yhteiskunta ja esimerkiksi sosiaalisen median merkityksen kasvu lisäävät yhtiön riskiä joutua kritiikin kohteeksi. Sidosryhmien huomiointi voidaan tässä mielessä nähdä eräänlaisena riskienhallintana⁶⁰.

On kuitenkin muistettava, että osakeyhtiölain säännökset voitontuottamistarkoituksesta, laittomasta varojenjaosta ja lahjan antamisesta asettavat rajoja sidosryhmien huomioimiselle⁶¹. Laillisia varojenjakoja ovat OYL 13:1.1:ssä luetellut tavat, eli osakeyhtiölain mukainen osingonjako ja varojen jakaminen vapaan oman pääoman rahastosta, osakepääoman alentaminen, omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen sekä yhtiön purkaminen ja rekisteristä poistaminen sekä 13:1.2:ssä viitatu varojenjako eli varojenjako OYL 13:9:n mukaisesti kun yhtiöllä on muu tarkoitus kuin voiton tuottaminen sekä OYL 1:8:n mukainen laillinen lahjan antaminen. Jälkimmäisen säännöksen mukaan yhtiökokous voi päättää lahjan antamisesta yleishyödylliseen tai siihen rinnastettavaan tarkoitukseen, jos lahjoituksen määrää voidaan käyttötarkoitukseen sekä yhtiön tilaan ja muihin olosuhteisiin katsoen pitää kohtuullisena. Hallitus saa käyttää sanottuun tarkoitukseen varoja, joiden merkitys yhtiön tila huomioon ottaen on vähäinen. OYL 13:1.3:n mukaista laitonta varojenjakoja ovat kaikenlaiset muut liiketapahtumat, jotka vähentävät yhtiön varoja tai lisää sen velkoja ilman liiketaloudellista perustetta. Tällaiset laittomat lahjoitukset voivat

---

⁵⁸ Rantakari 2012, 163-164 viittaa Coors & Winegarden 2005, 10, Bird et al. 2007, 190 ja Garcia de Madariaga & Rodriguez de Rivera Cremades 2010, 9.

⁵⁹ Kong Shan 2010, 212.

⁶⁰ Salo 2015, 260.

⁶¹ Salo 2015, 94.

olla myös OYL 1:7:n mukaisen yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisia, jos niissä suositaan jotakin osakkeenomistajatahoa muiden osakkeenomistajien kustannuksella⁶².

2.2.4 Yhteiskuntavastuun huomioiminen yhtiön etua edistäessä

Erityisesti suurten yhtiöiden legitimiisyys, moraalinen hyväksyttävyyys nykyaikana ja niiden kilpailukyvyn säilyminen tulevaisuudessa on johtanut ajattelutapaan, josta on käytetty nimitystä "*triple bottom line*". Käsitteen mukaan perinteisen taloudellisen minimitason (voiton tuottaminen) lisäksi yrityksen on sopeutettava toimintansa niin, että se täyttää myös määrättyt ympäristölliset vähimmäisvaatimukset. Sen tulee lisäksi toimia sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla. Viimeksi mainittu taso lienee tänä päivänäkin se yritysten yhteiskuntavastuun osa-alue, joka yrityskulttuurissa on yhä pyritty sivuuttamaan, sillä se edellyttää sellaisen moraalisen maailmankuvan omaksumista yrityksen toiminnan perustaksi, jonka mukaan yrityksen panos yhteiskunnalle ei ole vain hyödykkeiden tuottamisessa vaan myös siinä tavassa, jolla priorisoidaan ne tahot, joiden kesken toiminnan tuottama ylijäämä jaetaan omistajien, henkilöstön ja asiakkaiden kesken eettisesti oikealla ja hyväksyttävällä tavalla⁶³.

Voidaan myös väittää, että yhtiön kilpailukyvyn tai kestävän kehityksen säilyttäminen edellyttää luopumista edellä esitetystä yksinkertaisesta osakkeenomistajan voiton maksimoimisesta sosiaalisten, muun muassa ympäristöstä, työllisyydestä ja yhteiskunnan toimintojen tukemistavoitteiden hyväksi. Saman asian voi Toiviaisen mukaan ilmaista myös Philip Seiznickin tapaan edellyttämällä yhtiöiden johdolta taloudellisen yksinkertaisuuden ja moraalisen vastuullisuuden konfliktin ratkaisemista eettisesti hyväksyttävällä tavalla⁶⁴.

Mähösen mukaan olennaista yhteiskuntavastuussa on ymmärtää yritysten toiminnan taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristölliset vaikutukset kokonaisuutena. Näin yritysvastuu ei redusoidu esimerkiksi pelkkään ympäristövastuuseen vaikka ympäristövastuu onkin olennainen osa yhteiskuntavastuuta. Vastaavalla tavalla ympäristövastuu ja sosiaalinen vastuu ei oikeuta aliarvioimaan yritysten taloudellista vastuuta sen sidosryhmiä, esimerkiksi osakeyhtiössä

---

⁶² Mähönen ja Villa 2006 Yleiset opit I, 95–96.

⁶³ Toiviainen 2004, 432.

⁶⁴ Toiviainen 2004, 432.

osakkeenomistajia, kohtaan. Yritysvastuussa onkin kyse yritysten kokonaisvaltaisesta vastuusta yhteiskuntaa kohtaan⁶⁵.

Toiviaisen mukaan, samalla tavalla kuin yhteiskunta vaatii ihmisiltä yksilöinä tiettyjen moraalisten arvojen kunnioittamista, sillä on oikeus vaatia sitä silloinkin, kun ihmiset ovat yhteistoiminnassa, esimerkiksi osakeyhtiössä. Viime kädessä osakeyhtiön yhteiskuntavastuussa on kysymys yhtiön toiminnan vaikutuspiiriin kuuluvien ihmisten kyvystä ja halusta ottaa huomioon moraalisia arvoja ja periaatteita sekä heidän toimintansa eettisyyden valvomisesta. Koottaessa nämä moraaliset velvollisuudet yhteisen nimityksen piiriin voitaisiin käsitteen yrityksen yhteiskuntavastuu sijasta puhua yhtiön omistajien ja johdon moraalista vastuusta.⁶⁶

Hierarkkisista organisaatioista on siirrytty verkostojen maailmaan. Verkostojen myötä liiketoiminta edellyttää useiden yhtiöiden ja muiden toimijoiden panosta. Myös kilpailu on koventunut huomattavasti Friedmanin ajoista. Koska useat eri sidosryhmät vaikuttavat monimutkaistuneessa toimintaympäristössä yhtiöiden tulokseen, on ne myös otettava huomioon. Tällöin voidaan esittää kysymys, voiko yhtiö tässä tilanteessa maksimoida voittonsa, jos se keskittyy täyttämään vain osakkeenomistajien tarpeet. Informaatioteknologian kehittymisen ja erityisesti internetin myötä myös eri järjestöjen vaikuttamismahdollisuudet ovat parantuneet. Tämä on kasvattanut yhtiöiden maineriskiä, joka voi vaikuttaa yhtiöiden markkina-arvoon. Kilpailussa lain ja moraalisääntöjen noudattamisella on suuri merkitys. Lisäksi markkinoiden epätäydellisyys vaikuttaa siihen, että markkinatasapaino ei maksimoi yhteiskunnan kokonaisuhyötyä. Muun muassa edellä mainituista syistä puhtaan osakkeen arvon maksimoinnin ei katsota takaavan menestystä, eikä sitä voida pitää ainoana perustavanlaatuisena periaatteena yhtiön johdossa.⁶⁷ Esimerkkinä korostuneen yhteiskuntavastuun huomioimisesta toimii Tesco Plc, joka on noussut 1990-luvun vaikeuksistaan Britannian suurimpien vähittäiskauppaketjujen joukkoon. Tesco Plc:n nousuun on katsottu suuresti vaikuttaneen yhtiön panostukset sen sidosryhmiin. Tesco Plc on kehittänyt yhtiön liiketoimintaa kuunnellen sidosryhmiään jättäen perinteisen kilpailutilanteeseen keskittymisen pienemmälle fokukselle.⁶⁸

---

⁶⁵ Mähönen 2013, 568.

⁶⁶ Toiviainen 2004, 434.

⁶⁷ Rantakari 2012, 164–165 viittaa Garcia de Madariaga & Rodriguez de Rivera Cremades 2010, 7-8.

⁶⁸ Kong Shan 2010, 211.

Toisaalta yhteiskuntavastuunkin osalta on huomioitava, että osakeyhtiölain mukainen voitontuottamistarkoitus sitoo yhtiön johtoa, eikä sitä voida tulkita äärettömän väljästi. Hallituksen esityksen mukaan erilaisten investointien ja muiden pitkävaikutteisten toimien tulee tähdätä yhtiön voitontuottamiskyvyn parantamiseen⁶⁹. Päätöksille on aina oltava liiketaloudellinen peruste. Näin ollen muiden sidosryhmien asema on pääasiassa jätetty muun lainsäädännön varaan⁷⁰.

Yhtiön tarkoituksesta seuraa Mähösen mukaan se, että yhtiön on vältettävä turhia kustannuksia. Näin ollen on välttämätöntä, että erityisellä ympäristö- ja sosiaalilainsäädännöllä ohjataan yritysten toimintaa tasapuolisesti niin, että yritysten toiminnasta ympäristölle ja yhteiskunnalle laajemminkin aiheutuvat ulkoiskustannukset tulevat yritysten maksettavaksi. Edelleen Mähösen mukaan on myös tosiasiaa niin, että lyhyellä aikavälillä kaikki yritykset eivät kantaisi ympäristö- ja sosiaalivastuutaan, ellei Suomessa olisi toimivaa lainsäädäntöä ja sen asianmukaista toimeenpanoa.⁷¹

Perinteisen taloustieteen neoklassisen koulukunnan edustajat Milton Friedman keulahahmonaan katsovat, että yhteiskuntavastuun ja voiton maksimoinnin välillä on ristiriita. Yhtiön johdon tulisi heidän mukaansa tehdä päätöksiä tähdäten ainoastaan yhtiön pitkän ajan markkina-arvon maksimoimiseen ja sitä kautta myös omistajien hyvinvoinnin maksimointiin.⁷² Vaikka yhteiskuntavastuusta huolestuneet pitävät usein tuottoihin keskittyviä yhtiöitä vastuuttomina, ei totuus välttämättä ole tämä. On myös väitetty, että itse asiassa tuottoihin keskittyvä yhtiö toteuttaisi nimenomaan optimaalisesti yhteiskunnallisesti vastuullista käyttäytymistä.⁷³ Modernin yrityksen teoria perustuu nimittäin oletamaan, jonka mukaan osakkeenomistajien edun ja voiton tuottamisen korostaminen palvelee myös yrityksen toimintaympäristöä ja samalla koko yhteiskuntaan. Taloudellisesti menestyvä yritys pystyy investoimaan, kasvattamaan liikevaihtoaan ja työllistämään. Myös veronsaajan ja yhteiskunnan osuus yritystulosta kasvaa, kun yrityksen tuotto kasvaa.⁷⁴

Savela lähestyy yhteiskuntavastuuta negatiivisemmasta näkökulmasta. Savelan melko kapeahkon kannan mukaan OYL ei aseta yhtiölle, johtajille tai osakkeenomistajille yleistä velvollisuutta

---

⁶⁹ Mähönen 2013, 571.

⁷⁰ Salo 2015, 94.

⁷¹ Mähönen 2013, 571.

⁷² Rantakari 2012, 161–162 viittaa Bird et al. 2007, 189.

⁷³ Rantakari 2012, 163 viittaa Coors & Winegraden 2005, 10.

⁷⁴ Mähönen & Villa 2006, 245.

huolehtia työntekijöiden eduista. Savelan mukaan työntekijöiden etua voidaan tosin edistää aina, kun se on myös yhtiön osakkeenomistajien edun mukaista. Edelleen Savelan mukaan OYL 13:8:ssä sallitaan yhtiön myöntää tietyin edellytyksin lahjoituksia yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Savela katsoo kyseisen säännöksen oikeuttavan myös yleisen edun huomioon ottamisen. Savelan mukaan ilman nimenomaista säännöstäkin yleinen etu voidaan ottaa huomioon niin pitkälle kuin siitä on lopulta hyötyä osakkaille, esimerkiksi yhtiön hyvä maineen vuoksi. Savela toteaa, että yhtiön laajemmasta sosiaalisesta vastuusta on käyty keskustelua, mutta Savelan mukaan se ei vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä eikä Savela pidä yhteiskuntavastuuta koskevan sääntelyn ottamista perusteltuna. Edelleen Savelan mukaan johdon samanaikainen velvollisuus edistää monien ryhmien etuja johtaisi Savelan mukaan helposti siihen, että johto voisi toimia kuin parhaaksi katsoo ilman, että osakkeenomistajat voisivat puuttua tähän⁷⁵.

Edellä esitetyn Savelan lähestymistavan voidaan katsoa edustavan melko perinteistä osakkeenomistajakeskeistä linjaa, joskin siinä voidaan katsoa olevan viitteitä myös seuraavassa osiossa käsiteltävästä valistuneen arvonmaksimoinnin näkökulmasta. Huolimatta siitä, että vielä toistaiseksi meillä ei ole tarkempaa lain tasoista sääntelyä yritysten yhteiskuntavastuusta, ei se tarkoita sitä, että yhtiöt voisivat olla huomioimatta yhteiskuntavastuuta. Yhtiön johdolla on jo nyt paineet edistää osakkeenomistajien edun nimissä myös yhteiskunnan etua, jotta yhtiön markkina-arvo ja maine eivät kärsisi.

Yhtiöiden laajenevasta yhteiskuntavastuusta voidaan poimia esimerkiksi vuonna 2007 voimaantullut laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä. Lain mukaan tilaajana toimivan yhtiön (tilaajia ovat lain mukaan myös asunto-osakeyhtiöt, valtio, kunnat ja muut vastaavat) on ennen vuokratyö- tai alihankintasopimuksen solmimista hankittava selvitykset sopimuskumppanin lakisääteisten velvoitteiden hoitamisesta, mukaan lukien tiedot siitä, että yhtiö on hoitanut työnantajana sille kuuluvat velvollisuudet. Selvitysvelvollisuutensa laiminlyöneeseen tilaajaan (tai tilaajaan, joka sopimuskumppanin laiminlyönneistä huolimatta solmii sopimuksen) voi kohdistua laiminlyöntimaksu, joka voi pahimmillaan olla jopa 65.000 euroa.⁷⁶ Lain voidaan katsoa siirtävän osittain valtion valvontavaltaa

---

⁷⁵ Savela 77–78.

⁷⁶ Aluehallintovirasto 2016, laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (22.12.2006/1233)

tilaajina toimiville yhtiöille. Yhtiöiden on näin ollen kontrolloitava yhteistyökumppaniensa sekä mahdollisten yhteistyökumppaneidensa lainsäädännöllisten velvoitteiden hoitamista.

2.2.5 Enlightened value maximization -näkökulmasta

Sidosryhmälähtöisen näkökulman ohella on viime aikoina vahvasti tullut esille shared value -näkemys, jossa ei ole kyse enää pelkästään edellä esitetystä yhteiskunnallisen vastuun huomioimisesta, vaan arvontuottamisesta yhteiskunnalle kaikessa yrityksen toiminnassa. Shared value -näkökulma vie yhtiön sidosryhmät niin sanotusta tavoiteperiferiasta suoraan toiminnan ytimeen⁷⁷.

Shared value -näkökulman rinnakkaisena käsitteenä pidetään valistuneen arvonmaksimoinnin näkökulmaa (enlightened value maximization), jonka mukaan osakkeenomistajille asetetut piiloverot kääntyvätkin sallituiksi klassisen päämies-agenttiteorian ja shareholder value -ajattelun näkökulmasta.⁷⁸ Taloustieteilijä Michael C. Jensenin katsotaan luoneen teoreettisen pohjan valistuneen arvonmaksimoinnin näkökulmalle. Valistuneen arvonmaksimoinnin näkökulmalla on katsottu olevan myös rinnakkaisuuksia Yhdistyneiden kansakuntien vastuullisen sijoittamisen PRI-periaatteiden (Principles for Responsible Investment) kanssa.⁷⁹

Valistuneen arvonmaksimoinnin näkökulman mukaan yhtiön on päätöksenteossaan otettava huomioon sen kaikki sidosryhmät, koska muutoin voiton tuottaminen osakkeenomistajille ei ole mahdollista. Kyse on käytännössä osakkeenomistajien varallisuuden maksimoinnista pitkällä aikavälillä. Osakkeenomistajakeskeinen ajatuspa pitää siten implisiittisesti tarkasteltuna sisällään edellytyksen yhtiön muidenkin sidosryhmien etujen mukaisesti toimimisesta. Usein korostetaan yhtiöön kohdistuvia maineriskejä, eli yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyjen odotusten vastaisesti toimiva yhtiö joutuu kielteisen julkisuuden kohteeksi, mikä taas vaikuttaa yhtiön kykyyn tuottaa voittoa pitkällä aikavälillä. Markkinat ja tiedostusvälineet näin ollen nousevat keskeiseen asemaan valistuneen arvonmaksimoinnin vaatimuksen tehosteena.⁸⁰

---

⁷⁷ Salo 2015, 51, 94.

⁷⁸ Nyström ja Rajavuori 2014, 708–709.

⁷⁹ Harper 2010, 3.

⁸⁰ Nyström ja Rajavuori 2014, 708–709.

Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että Suomen osakeyhtiölain esityölausumat ovat osin yhdenmukaiset valistuneen arvonmaksimoinnin kanssa.⁸¹ Edelleen Mähösen ja Villan mukaan OYL:n 1:5:n säännös ei tarkoita velvollisuutta tuottaa mahdollisimman suurta määrää voitonjakokelpoisia varoja lyhyellä aikavälillä, vaan voiton tuottamista tarkastellaan pidemmällä tähtäyksellä. Perusteluissa korostetaan investointien roolia keinona parantaa yhtiön voitontuottamiskykyä. Perustelujen logiikan mukaan yhtiön voitontuottamiskyvyn paraneminen lisää yhtiön arvoa, mikä taas puolestaan näkyy toimivilla markkinoilla yhtiön osakkeen arvon kohoamisena. Toisaalta osakkeenomistajakeskeisyyden hengessä osakeyhtiölain perusteluissa myös todetaan, että muiden kuin yhtiöoikeudellisten relevanttien sidosryhmien eli osakkeenomistajien, velkojien ja johdon asema yhtiössä ratkaistaan muulla kuin yhtiöoikeudellisella sääntelyllä.⁸²

Mähösen ja Villan mukaan yhtiön yhteiskuntavastuun rooli nähdään valistuneen arvonmaksimoinnin hengessä: voiton tuottaminen pitkällä aikavälillä ja näin tapahtuva yhtiön osakkeen arvon kasvattaminen edellyttävät yhteiskunnallisesti hyväksyttävien menettelytapojen noudattamista sellaisissakin tilanteissa, joissa lainsäädäntö ei siihen suoranaisesti velvoita. Olennainen merkitys on tällöin julkisella kuvalla. Muutoin yhteiskuntavastuun normittaminen perustuu muuhun kuin yhtiöoikeudelliseen sääntelyyn⁸³.

Britannian uudessa osakeyhtiölaissa (Companies Act 2006) yhtiön edun edistämisen sisältöä on avattu enemmän kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa tai Suomessa. Britannian uuden osakeyhtiölain section 172:n mukaan yhtiön menestystä edistääkseen yhtiön johdon on toimittava hyvässä uskossa ja tavalla, jonka se uskoo edistävän yhtiön menestystä kaikkien osakkeenomistajien hyödyksi. Tässä tehtävässä johdon tulee ottaa huomioon muun muassa päätöstensä todennäköiset seuraamukset pitkällä aikavälillä, yhtiön työntekijöiden edut, tarve edistää yhtiön liikesuhteita toimittajien, asiakkaiden ja muiden sidosryhmien kanssa, yhtiön toimien vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön, tarve säilyttää yhtiön maine korkealaatuisten liiketoimintastandardien vaalijana sekä tarve toimia oikeudenmukaisesti osakkeenomistajia kohtaan. Tietyissä tilanteissa huomioon tulee ottaa myös velkojien oikeudet. Lain esitöissä lisäksi todetaan, ettei listaus ole tyhjentävä, mutta se

---

⁸¹ Nyström ja Rajavuori 2014, 709. Muun muassa Marika Salo 2015, Mähönen ja Villa 2006, 93.

⁸² Mähönen ja Villa 2006, 93–94.

⁸³ Mähönen ja Villa 2006, 94.

korostaa sellaisia tärkeitä kysymyksiä, joilla on merkitystä vastuullisen liiketoiminnan harjoittamisen kannalta.⁸⁴

Ennen Britannian osakeyhtiölain uudistusta yhtiön johdon velvollisuudet perustuivat Britanniassa pitkälti common law -sääntöihin ja yleisiin periaatteisiin. Osakkeenomistajakeskeisen näkökulman voidaan katsoa olleen vallitsevana näkökulmana Britanniassa Yhdysvaltojen tapaan. Lakiuudistusta valmisteltaessa Britanniassa punnittiinkin osakkeenomistajakeskeisen näkökulman ja sidosryhmäkeskeisen näkökulman välillä. Lakiuudistuksessa päädyttiin kuitenkin näkökulmien hybridiin, eli valaistuneen arvonmaksimoinnin periaatteeseen.⁸⁵

Section 172 on ollut Britannian osakeyhtiölain uudistuksen kohutuimpia säännöksiä. Section 172:a on kritisoitu muun muassa siitä, että se olisi kuin klassisen lastensadun "Keisarin uudet vaatteet" tapainen lakiuudistus, jossa vanha laki on vain puettu uudestaan pelkällä ilmalla. Section 172:n ei ole nähty muuttavan vallinnutta oikeudentilaa, eikä reformoineen uudelleen yhtiön johdon velvollisuuksia. Section 172:n ei ole nähty myöskään käytännössä tuovan parannusta esimerkiksi työntekijöiden asemaan. Päinvastoin, sananmukaisesti tulkittuna voisi jopa olla katsottavissa, että section 172 niputtaa työntekijät samaan ryhmään muiden sidosryhmien kanssa antamatta työntekijöille erityisroolia kuten esimerkiksi aiemmassa lainsäädännössä jossain määrin on ollut.⁸⁶ Section 172:n heikkoutena on nähty se, että huolimatta siinä esitetyistä johdon velvoitteiden listauksesta se ei sisällä aiempaa enempää johdolle asetettuja pakotteita toimia säännöksen mukaisesti.⁸⁷

Section 172:n on nähty kasvattavan johdon roolia entisestään ja vaikeuttavan osakkeenomistajien mahdollisuutta kyseenalaistaa johdon tekemiä päätöksiä. Section 172:n sääntelyä on arvosteltu myös siitä, että sen tuomat johdon velvoitteet edistää monien eri sidosryhmien etuja voivat sirpaloittaa johdon fokuksen ja hidastaa päätöksentekoa.⁸⁸ Section 172:n on nähty myös helpottavan yhtiön tai vähemmistöosakkeenomistajien nostamia derivatiivisia kanteita yhtiön johtoa kohtaan. Viimesijaisten portinvartijoiden, eli tuomioistuinten voidaan section 172:n puitteissa katsoa joutuvan punnitsemaan johdon päätöksiä ja toimia aikaisempaa objektiivisemmasta

---

⁸⁴ Salo 2015, 51, Mähönen & Villa 2006, 94 ja Companies Act 2006.

⁸⁵ Fisher 2009, 10.

⁸⁶ Lynch 2012, 196, 198.

⁸⁷ Lynch 2012, 199, 202-203.

⁸⁸ Kong Shan 2010, 210-211.

näkökulmasta⁸⁹. Oikeuskirjallisuudessa on myös väläytely, että pahimmassa tapauksessa section 172 voisi altistaa yhtiöitä niin sanottujen aktivistiosakkeenomistajien ja ympäristöryhmien nostamille kanteille.⁹⁰

Toisaalta vastakkaisen ja vähemmistöön jääneen näkökulman mukaan section 172:n sääntelyn nähdään tuovan läpinäkyvyyttä yhtiöiden toimintaan. Yhtiön johdon on joissain tilanteissa pystyttävä perustelemaan päätöksensä ja toimensa tarkemmin ottaen huomioon myös yhtiön sidosryhmien asettamat paineet. Tätä varten heidän on taas useimmiten perehdyttävä päätösten vaikutuksiin ja vaikutuspiiriin laajemmin ja syvällisemmin.⁹¹

Section 172:sta ilmenevää valistuneen arvonmaksimoinnin näkökulmaa on pidetty eräänlaisena kompromissina osakkeenomistajakeskeisen ja sidosryhmäkeskeisen näkökulman välillä.⁹² Valistunutta arvonmaksimointia voisikin ensi näkemältä pitää niin sanottuna kolmantena tienä, jonka voisi katsoa loogisesti ratkaisseen osakkeenomistaja- ja sidosryhmäkeskeisten ajattelutapojen ikuiset kiistakysymykset. Kyseessä ei kuitenkaan välttämättä ole radikaali näkökulma, sillä angloamerikkalaiset tuomioistuinratkaisut ovat Nyströmin ja Rajavuoren mukaan vanhastaan perustuneet sille ajatukselle, että yhtiön johto voi edistää pluralistista yhtiöintressiä sillä reunaehdolla, että osakkeenomistajatkin voittavat. Edelleen muun muassa Nyströmin ja Rajavuoren⁹³ mukaan valistuneen arvonmaksimoinnin kaava on käytännössä lähtöisin lordi Bowen LJ:n kärjistyksestä vuodelta 1883 olevassa ratkaisussa *Hutton vs. Cork Railway Co*: "*The law does not say that there are to be no cakes and ale, but there are to be no cakes and ale except such as are required for the benefit of the company*". Reunaehto, jonka mukaan lainsäädännön vaatimukset ylittävän yritysvastuun toteuttaminen on sallittua ainoastaan, jos se tuottaa osakkeenomistajien kannalta parhaan taloudellisen tuloksen, on nimittäin linjassa klassisen osakkeenomistajakeskeisen ajattelun kanssa. Yritysvastuu on toisin sanoen instrumentaalista. Valistunut arvonmaksimointi ainoastaan sallii, mutta ei vaadi pitkän tähtäimen arvonmaksimointia. Pitkän tähtäimen vaatimus olisi jo itsessään ongelmallinen, koska imperatiivi ei silloin vastaisi useiden sijoittajien odotuksia. Tällöin se myös tekisi vaikeaksi esimerkiksi monet riskipääomasijoittamisen

---

⁸⁹ Al-Hawamdeh et al. 2013, 419.

⁹⁰ Kong Shan 2010, 210.

⁹¹ Kong Shan 2010, 210 ja Al-Hawamdeh et al. 2013, 419.

⁹² Lynch 2012, 197.

⁹³ Myös esimerkiksi Lynch 2012, 198.

hedgerahastotoiminnan muodot, joissa tavoitellaan voittoa korkeintaan muutaman vuoden sijoitushorisontilla.⁹⁴

Valistunutta arvonmaksimointia voidaan toisaalta arvostella useilla muillakin perusteilla. Nyströmin ja Rajavuoren mukaan valistuneen arvonmaksimoinnin näkökulman avulla ei voida selittää osakkeenomistajia, joiden preferenssit eivät rajoitu ainoastaan voiton maksimointiin tai edes voiton tuottamiseen. Sijoittajan halu tehdä voittoa ei sulje pois mahdollisuutta, että eettiset preferenssit vaikuttavat sijoituspäätökseen. Usein voi olla niinkin, että sijoittajan tai yhtiön yritysvaluutan täsmällinen motiivi jää hämärän peittoon. Valistunut arvonmaksimointi toimii retorisenä väistöliikkeenä, jolla yhtiön mikä tahansa päätös voidaan selittää parhain päin valtavirta-ajattelun näkökulmasta riippumatta osakkeenomistajien ja johdon todellisista tarkoitusperistä. Valistunut arvonmaksimointi on osuva kuvaus monien sijoittajien eettisistä preferensseistä ja yhtiöiden strategioista, mutta jäsentelemätön näkemys empiirisestä todellisuudesta.⁹⁵

Valistuneen arvonmaksimoinnin selitysvoima heikkenee, kun kiinnitetään huomiota osakkeenomistajien todellisiin preferensseihin. Esimerkiksi valtio-osakkeenomistaja, joka edistää omistajaohjauksellaan moninaisten intressien joukkoa, ei taivu valistuneen arvonmaksimoinnin muottiin. Edes puhtaasti yksityisten sijoittajien varoilla toimivissa yhtiöissä osakkeenomistajien preferenssit eivät aina taivu oikeustaloustieteelliseen oletukseen, jonka mukaan sijoittajaa ei kiinnosta muu kuin sijoituksensa tuoton maksimointi. Osakkeenomistajan yritysvaluutan liittyvät preferenssit voidaan usein selittää valistuneen arvonmaksimoinnin puitteissa ainoastaan sijoittajan halulla tehdä enemmän rahaa, mutta toisinaan taustalla on sofistikoituneempi käsitys siitä, että sijoituksella tavoitellaan voiton lisäksi muitakin päämääriä. Esimerkiksi Oy HIFK-Hockey Ab:n tai Manchester United PLC:n osakkeenomistaja voi hyvin olla kiinnostunut voiton tuottamisen ohella "seuraidentiteetin", tai Applen osakkeenomistaja "jobsilaisen yrityskulttuurin" säilyttämisestä itseisarvoisena päämääränä. Monissa tapauksissa voiton tuottaminen on mahdollista ainoastaan säilyttämällä tietty seuraidentiteetti tai yrityskulttuuri, mutta toisinaan joudutaan pohtimaan, joutaako voitontuottamistarkoitus seuraidentiteetin tai yrityskulttuurin säilyttämiseksi.⁹⁶

---

⁹⁴ Nyström & Rajavuori 2014, 709–710.

⁹⁵ Nyström & Rajavuori 2014, 710.

⁹⁶ Nyström & Rajavuori 2014, 710–711.

2.2.6 Benefit Corporation -yhtiömuodosta ja siihen johtaneesta kehityksestä

Yhdysvaltalaisen ratkaisun Ebay vastan Craig Newmark (2010) katsotaan edustavan niin sanottua klassista osakkeenomistajakeskeistä tulkintaa. Ratkaisun mukaan yhtiön tarkoituksena on ensisijaisesti osakkeenomistajien etuun pyrkiminen, näin ollen se muistuttaa vahvasti edellä mainittua Ford-tapausta. Ebay-ratkaisussa tarkasteltavana oli Craigslist Inc.-yhtiön johdon toiminta. Ebay oli yhtiön vähemmistöomistaja. Craigslist Inc. ei toiminnallaan pyrkinyt osakkeenomistajien voitonmaksimointiin, vaan muun muassa kasvattamaan volyyymia jatkamalla pääosin ilmaisiin palveluihin perustuvaa toimintaansa. Ratkaisussa todettiin, ettei Craigslist Inc.:in yhtiömuoto ollut sopiva väline edistää filantrooppisia päämääriä ainakaan silloin, kun yhtiöllä on osakkeenomistajia, jotka pyrkivät saamaan sijoitukselleen tuottoa⁹⁷.

Vastauksena Ebay-ratkaisuun useiden Yhdysvaltojen osavaltioiden lainsäädäntöön on 2010-luvulla lisätty Benefit Corporation -yhtiömuoto⁹⁸. Kyseiset yhtiöt ovat voittoa tavoittelevia, mutta niillä voi lisäksi olla ympäristöön tai yhteiskuntaan liittyviä päämääriä.⁹⁹ Benefit Corporation -yhtiöiden voidaankin luonnehtia olevan monitavoitteisia toimijoita, joiden tavoitteena on liiketoiminnan ohella vaikuttaa yhteiskuntaan esimerkiksi työoloja tai ympäristönsuojelua parantamalla.¹⁰⁰

Benefit Corporation -yhtiömuotoa koskeva sääntely otettiin yhtiöoikeuden edelläkävijänä pidettyyn Delawaren osavaltioon vuonna 2013. Delaware Limited Liability Company Act (DGCL) § 362 sisältää määritelmän *Public Benefit Corporation* -yhtiömuodosta. Sen mukaan kyseistä yhtiötä tulee johtaa tavalla, joka tasapainottaa osakkeenomistajien taloudellisia intressejä, niiden keskeisten sidosryhmien intressejä, joihin yhtiön toiminta vaikuttaa, sekä yleistä etua, joka on määritelty yhtiöjärjestyksessä¹⁰¹.

Benefit Corporation ei ole kuitenkaan ensimmäinen hybridiyhtiömuoto, joka pyrkii asettumaan voittoa tavoittelevien ja tavoittelemattomien yhtiömuotojen välimaastoon. Esimerkiksi Britanniassa vastaavaan tavoitteeseen on pyritty muun muassa *Community Interest Company* -sääntelyllä (CIC). Yhdysvalloissa CIC -sääntelyä muistuttava yhtiötyyppi on L3C. Uusi Benefit Corporation -

---

⁹⁷ Salo 2015, 110.

⁹⁸ Hasler 2014, 1279 mukaan vuoteen 2014 mennessä jo 26 Yhdysvaltojen osavaltiota oli lisännyt lainsäädäntöönsä Benefit Corporation -yhtiömuotoa koskevaa sääntelyä.

⁹⁹ Salo 2015, 111.

¹⁰⁰ Hasler 2014, 1279–1280.

¹⁰¹ Salo 2015, 111.

yhtiömuoto kuitenkin eroaa eräiltä osin aiemmista, sillä esimerkiksi Britannian CIC -sääntelystä poiketen Benefit Corporation -yhtiömuodossa yhtiö voi tarjota sijoittajille tuottoa, eikä sen toimia ole rajattu lainsäädännössä yhtä tarkasti. Benefit Corporation -yhtiömuodossa yhtiöllä on aidosti useita toiminnan tavoitteita, joiden tulisi olla tasapainossa keskenään¹⁰².

Erillisten yhtiömuotojen perustamisen sidosryhmien huomioinnin mahdollistamiseksi voinee tulkita merkitsevän näiden vahvan huomioinnin olevan tavallisessa yhtiömuodossa rajoitettua. Tosin edellä mainituissa hybridimuodoissa sidosryhmäpainotus on hyvin vahva ja johdon tulee velvollisuutensa täyttääkseen ottaa sidosryhmien etu huomioon. Tulkintaongelmana on edelleenkin se, voiko tavallisessa voittoa tavoittelevassa yhtiömuodossa yhtiön johto ottaa päätöksissään huomioon sidosryhmien etuja. Ebay -ratkaisusta voisi olla pääteltävissä, että sidosryhmien etuja ei ainakaan Yhdysvalloissa voitane kovin vahvasti pitää liiketoimintapäätösten perustana. Sekä Ford että Ebay -ratkaisuisissa ongelmana oli erityisesti päätösten eksplisiittinen perustelu muilla kuin osakkeenomistajien edulla¹⁰³.

Toisaalta Suomen osakeyhtiölain ja sen esitöiden sanamuoto poikkeaa yhdysvaltalaisesta doktriinista osakkeenomistajien edun painoarvon suhteen. Suomalainen osakeyhtiölainsäädäntö viittaa yhdysvaltalaisesta lainsäädäntöä vahvemmin mahdollisuuteen pohtia päätöksenteon kohderyhmää laajemmin kuin pelkästään osakkeenomistajien näkökulmasta. Johto voisi siis nykyisenkin OYL:n puitteissa tehdä päätöksiä, joiden tavoitteena ei suoranaisesti ole osakkeenomistajien edun edistäminen. Näiden päätösten tulee kuitenkin merkitä esimerkiksi yhtiön voitontuottamiskyvyn paranemista. Voitaneenkin todeta, että Suomessa osakkeenomistajien edun edistämisen välillisyys voi edetä ainakin pidemmälle kuin Yhdysvalloissa. Vielä Suomea pidemmälle se on viety edellä esitetyn mukaisesti Britannian lainsäädännössä¹⁰⁴.

Suomessakin voisi olla relevanttia alkaa pohtia, tarvitsisimmeko tulevaisuudessa Benefit Corporation -tyyppistä yhtiömuotoa perinteisen osakeyhtiön rinnalle. Kyseinen vaihtoehto ei viimeaikaisen kehityksen kontekstissa olisi välttämättä mitenkään epärealistinen vaihtoehto. Melko vähäiselle huomiolle jääneen vuonna 2004 voimaantulleen lain sosiaalisista yrityksistä (1351/2001) voitaisiin periaatteessa katsoa olleen pienen pieni askel kohti Benefit Corporation -tyyppistä yhtiömuotoa. Edellä mainitun lain mukainen sosiaalinen yhtiö eroaa normaalista yhtiöstä toisaalta

---

¹⁰² Salo 2015, 111.

¹⁰³ Salo 2015, 112.

¹⁰⁴ Salo 2015, 116.

vain siinä, että sosiaalisen yrityksen työllistämistä työntekijöistä vähintään 30 prosenttia on vajaakuntoisia tai yhteensä vajaakuntoisia ja pitkäaikaistyöttömiä¹⁰⁵. Näin ollen laki ei suinkaan tuonut mukanaan uutta niin sanottua eettistä yhtiömuotoa, vaan sen tausta oli lähinnä puhtaasti työvoimapolitiittinen. Ylipäätään kyseisen lain voidaan katsoa jääneen niin sanotuksi kuolleeksi kirjaimeksi ja Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee koko järjestelmän lakkauttamista¹⁰⁶. Huolimatta epäonnistumisestaan kyseinen laki kuitenkin ilmentää sitä, että Suomessa voisi jossain vaiheessa olla mahdollista säätää lain tasolla Benefit Corporate -tyyppisistä yhtiöistä.

2.3 Yhtiön etu konsernirakenteessa

Edellä on tarkasteltu yhtiön etu -käsitteen kehityskulkua. Kokonaiskuvan saamisen vuoksi on syytä tarkastella myös lyhyesti, mitä yhtiön etu tarkoittaa konserniyhtiössä. Suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa on KKO:n oikeuskäytäntöön perustuen jo pitkään korostettu sitä, että kukin konserniyhtiö on erillinen oikeushenkilö, jolla on omat, konsernista ja emoyhtiöstä erilliset varat ja velat ja jota on tarkasteltava erillisenä oikeushenkilönä. Niin sanotun konserni-intressin olemassaolo on pääsääntöisesti torjuttu.¹⁰⁷

Suuri osa suomalaisten suuryritysten (ja ulkomaisten yritysten suomalaisista) tytäryhtiöistä on kuitenkin täysin riippuvaisia emoyrityksestä ja tytäryhtiöiden tarkoituksena on käytännössä usein voiton tuottaminen emoyritykselle. Ne eivät useinkaan kykenisi itsenäiseen liiketoimintaan ilman emoyrityksen myötävaikutusta, eivätkä saisi liiketoiminnan edellyttämää rahoitusta keneltäkään ulkopuoliselta taholta. Tytäryhtiöt saattavat olla kroonisesti tappiollisia ja edellyttävät jokavuotisia konserniavustuksia, pääomalainoja tai pääomasijoituksia säilyttääkseen toimintakykynsä. Tytäryhtiöiden päätöksentekuelimet toimivat käytännössä usein ainoastaan eräänlaisina kumileimasimina, todellisen päätöksenteon tapahtuessa emoyrityksessä.¹⁰⁸

Sinällään vaikuttaisi vallitsevan lähes yksimielisyys siitä, ettei konsernin olemassaolo oikeuta emoyritystä sivuuttamaan tytäryhtiön mahdollisten vähemmistöomistajien oikeuksia. Kielto sivuuttaa tytäryhtiön vähemmistöomistajien intressit emoyrityksen intresseihin nojautuen johtuu Rasinahon mukaan jo OYL 1:7:n yhdenvertaisuusperiaatteesta, joka kieltää epäoikeutettujen etujen antamisen emoyritykselle vähemmistöomistajien (tai yhtiön, joka siis on sama asia kuin kaikki

---

¹⁰⁵ Työ- ja elinkeinoministeriö 2016, laki sosiaalisista yrityksistä (1351/2001).

¹⁰⁶ YLE 2014.

¹⁰⁷ Rasinaho 2013, 350–351.

¹⁰⁸ Rasinaho 2013, 551.

osakkeenomistajat) kustannuksella. Samaan lopputulokseen voidaan toki päästä myös OYL 1:5:n nojalla ajattelemalla, että tytäryhtiön tarkoituksena on tuottaa voittoa (kaikille) osakkeenomistajille, myös vähemmistöomistajille.¹⁰⁹

Tällainen konserni-intressikeskustelun supistaminen pelkästään vähemmistösuojakysymykseksi ei kuitenkaan vaikuttaisi vastaavan keskustelun tosiasiallista ulottuvuutta. Rasinahon mukaan konserneja koskevassa keskustelussa (sekä esimerkiksi tapauksissa KKO 2004:69 ja 115) on merkittävältä osin ollut kyse myös siitä, voiko emoyritys ”käyttää” tytäryhtiötä omaksi edukseen tytäryhtiön velkojien ja mahdollisten muiden sidosryhmien kustannuksella. Toisin sanoen, voidaanko konsernin intressin nojalla sivuuttaa tytäryhtiön velkojien ja muiden sidosryhmien suoja, mitä luonnollisestikaan ei yleensä pidetä noin vain mahdollisena. Lähinnä konsernikeskustelussa on ollut esillä se, voitaisiinko konsernitalanteissa näiden tahojen suojan ajatella toteutuvan jotenkin toisella tavoin kuin ”itsenäisessä” yhtiössä¹¹⁰.

Tytäryhtiön velkojien suojantarve ei konsernissa lähtökohtaisesti poikkea ”itsenäisestä” yhtiöstä. OYL:ssä velkojien suoja on toteutettu ensisijaisesti pääomajärjestelmän kautta (sidotun pääoman pysyvyys, OYL 1:3 ja siihen kytkeytyvä OYL 13 luvun varojenjakosääntely sekä siihen sisältyvä OYL 13:2:n mukainen maksukykyedellytys). Käytännössä erilaiset velkasopimuksen ehdot, vakuusjärjestelyt ja insolvenssilainsäädäntö ovat yleensä OYL:n pääomajärjestelmää merkittävästi tärkeämpiä velkojille, etenkin pankeille. Erillisen konsernisääntelyn puuttuessa myös konsernin tytäryhtiöiden velkojia suojataan OYL:ssa nimenomaan pääomajärjestelmän ja varojenjakosääntelyn kautta.¹¹¹

Yhtiön edusta puhumisen kokonaan omistetussa tytäryhtiössä pitäisi Rasinahon mukaan yleensä olla mieletöntä. Ainoa taho, jonka tulisi voida vedota yhtiön edun vastaisuuteen, on tytäryhtiön emoyritys, jolla ei yleensä ole mitään syytä tähän. Kunhan varojenjakosäännöstöä noudatetaan (ja insolvenssioikeuden normit pidetään mielessä), tytäryhtiön tulisi voida toimia emoyrityksen epäitsenäisenä ”käsikassarana” ja välittömästi toteuttaa emoyrityksen intressejä ilman tarvetta

---

¹⁰⁹ Rasinaho 2013, 551.

¹¹⁰ Rasinaho 2013, 551.

¹¹¹ Rasinaho 2013, 552.

yrittää perustella toimia tytäryhtiön omalla edulla. Näin voitaisiin selittää, miten tyyppillisen suomalaisen tytäryhtiön tosiasiallisesti epäitsenäinen toiminta voi olla OYL:n mukaista¹¹².

Toisaalta Savelan mukaan Suomessa ei ole löydettävissä vahvaa tukea konserni-intressiajattelulle. Lähtökohtaisesti jokainen konserniin kuuluva yhtiö on oma itsenäinen yksikkönsä, jolla on omat intressinsä. Savelan mukaan tytäryhtiöiden johdon on edistettävä nimenomaan tytäryhtiön etuja. Tytäryhtiön intressissä voi tosin joskus olla myös konsernin menestys. Tällainen tilanne ei kuitenkaan voi olla enää kyseessä ainakaan, jos on olemassa riski yhtiöiden olemassaolon lakkaamisesta¹¹³.

Lähtökohtaisesti emoyhtiön johto vastaa emoyhtiön intressien edistämisestä ja vastaavasti tytäryhtiön johto vastaa tytäryhtiön intressien edistämisestä. Kuitenkaan näin yksioikoinen tulkinta ei ole Savelankaan mukaan kestäväällä pohjalla. Esimerkiksi emoyhtiön johto voidaan katsoa osalliseksi tytäryhtiön johdon tekemiin rikoksiin oman myötävaikutuksensa perusteella ja siten vahingonkorvauslain nojalla vastuulliseksi vahingoista. Emoyhtiön johtoa voi myös kohdata vastuu tytäryhtiön toimista samoilla perusteilla kuin ulkopuolisia tahoja.¹¹⁴

Tytäryhtiöissä usein eteen tuleva tilanne on se, että emoyhtiö haluaa tytäryhtiössä tehtävän tiettyjä oikeustoimia, jotka voivat olla konsernin intressissä, mutta eivät ehkä tytäryhtiön omassa intressissä. Tytäryhtiön johdon kannalta tilanne voi olla hankala, koska emoyhtiön määräysten noudattamatta jättäminen voi aiheuttaa johdon vaihtamisen. Tällöin joudutaan pohtimaan, mikä merkitys on annettava sille, että enemmistöosakas on ollut tietoinen toimesta ja ehkä jopa määrännyt tekemään kyseisen toimen. Määräystä ei tosin usein ole näissä tilanteissa helppo jälkikäteen näyttää toteen.¹¹⁵

On kuitenkin huomioitava, että on olemassa tilanteita, joissa pitkällä tähtäyksellä konserni-intressin priorisointi saattaa johtaa myös yksittäisen konserniyhtiön kannalta kokonaistaloudellisesti parempaan lopputulokseen kuin yhtiön oman edun tavoittelu lyhyellä aikaperspektiivillä. Tällöin konsernin kokonaisedun nimissä yksittäisen konserniyhtiön oman edun syrjäyttäminen saattaa olla sallittua, mutta vain sillä edellytyksellä, että päätöstä tehtäessä on ilmeistä, että toimenpide tulee

---

¹¹² Rasinaho 2013, 565.

¹¹³ Savela 2015, 369–370.

¹¹⁴ Savela 2015, 373.

¹¹⁵ Savela 2015, 377.

pitkällä tähtäyksellä johtamaan parempaan tulokseen kuin konserniyhtiön omien etujen lyhytkatseinen painottaminen.¹¹⁶

Tilanteessa, jossa konserniyhtiön omat intressit sivuutetaan edellä mainitulla tavalla väliaikaisesti konsernin kokonaisintressin nimissä, päätöksenteossa on kuitenkin noudatettava erityistä varovaisuutta. Konserni-intressiargumentin hyväksyttävyyteen liittyy nimittäin paljon arviointiongelmia, kuten kuinka pitkän ajanjakson konsernitoimet otetaan huomioon ja mitkä toimet ovat mitenkään edullisia tai vahingollisia yhtiölle. Oikeuskirjallisuudessa on jopa katsottu, että käytännössä yksittäisen konserniyhtiön kärsimien vahinkojen ja sen osakseen (pitkällä tähtäimellä) saamien etujen objektiivinen vertailu on ilmeisen mahdotonta, koska tulos riippuu arvioijan omasta etutahoasemasta sekä sen informaation määrästä ja laadusta, joka kulloinkin on käytettävissä.¹¹⁷

Edellä olevista osioista on havaittavissa, että yhtiön edun käsitteelle on lähes mahdotonta määritellä yksiselitteistä ja tyhjentävää kuvausta. Yhtiön edun käsitteen voidaan katsoa määrittyvän tapauskohtaisesti ja sitä tulee katsoa kokonaisuutena. Osakeyhtiölain jättäessä yhtiön edun käsitteen avoimeksi käsite elää liiketoiminnan kehittyessä ja tarkentuu tuomioistuinkäytännössä. Yritysten laajenevan yhteiskuntavastuun vuoksi emme kuitenkaan enää voi tarkastella yhtiön edun käsitettä pimennossa ajatellen sen tarkoittavan vain osakkeenomistajien voiton maksimointia.

3 OSAKEYHTIÖN HALLITUKSEN VAHINGONKORVAUSVASTUUN YHTIÖTÄ KOHTAAN

3.1 Hallituksen vahingonkorvausvastuusta yhtiötä kohtaan yleisesti

Osakeyhtiölain 22 luvussa säädetään yhtiöoikeudellisesta vahingonkorvausvastuusta. Johdon vastuuta koskeva säännös (OYL 22:1) on kaksiosainen: johtoon kuuluvien on korvattava yhtäältä vahinko, jonka he ovat tehtävässään OYL 1:8:ssä säädetyn huolellisuusvelvoitteen vastaisesti tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttaneet yhtiölle (OYL 22:1.1), ja toisaalta heidän on korvattava myös vahinko, jonka he ovat tehtävässään muuten osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä rikkomalla tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttaneet yhtiölle, osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle (OYL 22:1.2). Kuten aiemmin todettu, osakeyhtiön johtoon katsotaan kuuluvan OYL 6:1:ssä määritetyt henkilöt eli hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenet sekä toimitusjohtaja.

---

¹¹⁶ Pönkä 2013, 218 viittaa Pauli Koskeen 1977 ja 1980.

¹¹⁷ Pönkä 2013, 218 viittaa Pauli Koskeen 1977 ja 1980.

Selvitysmiehen korvausvastuusta on voimassa, mitä hallituksen jäsenen vastuusta säädetään¹¹⁸. Edellä esitetty pätee myös esimerkiksi hallituksen varajäsenen, milloin hän on toiminut varsinaisen jäsenen tilalla¹¹⁹.

Yhtiön johdon ja tilintarkastajan vahingonkorvausvastuu on erityissäännöksiin säänneltyä asiantuntijavastuuta. Erityisnormit ovat tarpeen, sillä vahingonkorvauslain perusteella niin sanottu puhdas varallisuusvahinko tulee vain erityisin perustein korvattavaksi. Syy-yhteyskysymykset ovat kyseessä olevassa vastuutyypissä erityisen olennaisia, koska johtohenkilön ja tilintarkastajan aiheuttamaksi väitetty vahinko ei yleensä johdu välittömästi yksittäisestä päätöksestä tai laiminlyönnistä vaan usean toimenpiteen, olosuhteen tai tapahtuman yhteisvaikutuksesta. Kiinnostus hallitustyöskentelyä kohtaan vähenee, jos vastuuriskit ovat kohtuuttoman suuret¹²⁰. Esimerkiksi Korkan ja Smerdonin mukaan vaikuttaa siltä, että pohjoismaisessa oikeuskäytännössä asiantuntijan vastuuta koskevat oikeudenkäynnit ovat yleistymässä.¹²¹ Tutkielman aiemmassa osassa käsitellyn yhtiön edun käsitteen muutoksella ja monimutkaistumisella on myös mitä ilmeisimmin vaikutusta tulevaisuudessa johdon vahingonkorvausvastuuseen.

Vahingonkorvaus ei ole toisaalta ainoa eikä edes tärkein preventiivinen tekijä. Kyseessä on pikemminkin viimesijainen keino estää virheellistä käyttäytymistä. Esimerkiksi johtohenkilön erottaminen on käytännössä vahingonkorvausta useammin käytetty keino ja usein myös varsin tehokas uhka väärinkäytöksiä vastaan. Yhtiössä toimivien henkilöiden henkilökohtaista vastuuta voidaan perustella preventiivisellä merkityksellä. Jos vain yhtiö olisi vastuussa väärinkäytöksistä, olisi tämän vastuun uhka varsin olematon erityisesti tilanteessa, jossa yhtiö on käytännössä varaton. Samoin yhtiöön liittyvien eri osapuolten keskinäisissä suhteissa yhtiön vastuu ei ole aina riittävä painostamaan toivottuun käyttäytymiseen. Erityisesti johtajien ja osakkaiden keskinäisessä suhteessa yhtiön vastuulla ei välttämättä ole johtajia riittävästi painostavaa merkitystä, sillä yhtiön maksama korvaus menee itse asiassa osakkaiden varoista.¹²²

OYL:n nojalla syntyvä vahingonkorvausvastuu ei ole kollektiivista, vaan edellyttää henkilökohtaista myötävaikutusta. Jokaisen vastuuseen haluttavan henkilön osalta on erikseen

---

¹¹⁸ Mähönen et al. 2006, 592–593.

¹¹⁹ Kyläkallio et al. 2015, 615.

¹²⁰ Korkka 2016, 691–692.

¹²¹ Korkka 2016, 692 ja Smerdon 2011, muun muassa 384.

¹²² Savela 2015, 8.

selvitettävä, onko kyseinen henkilö osallistunut toimenpiteeseen tai laiminlyöntiin. Vahingonkorvausvastuu OYL:n nojalla edellyttää tuottamusta. On siis selvitettävä, minkä laatuisen toiminnan on katsottava olevan tuottamuksellista ja mikä kuuluu normaaliin toimintaan. Liiketoiminnan erityispiirre on riskien ottaminen, joten huolellisessakin toiminnassa tehdään väistämättä välillä tappiollisiksi osoittautuvia liiketoimia¹²³.

3.1.1 Hallituksen vahingonkorvausvastuun elementeistä

OYL 22:1.1 sanamuodon mukaan hallituksen jäsenen on korvattava "*vahinko, jonka hän on tehtävässään OYL 1:8:ssä säädetyn huolellisuusvelvoitteen vastaisesti tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttanut yhtiölle*". Tämä sisältää ajatuksen, että hallituksen jäsenen olisi pitänyt tehdessään tietyn toimen tai jättäessään sen tekemättä kyetä mieltämään, että sen seurauksena yhtiö asetetaan alttiiksi sellaiselle riskille vahingon aiheuttamisesta, joka niissä oloissa ei ole hyväksyttävissä¹²⁴. Tässä voi syntyä rajanveto-ongelmia muun muassa siinä, milloin henkilö toimii OYL:n mukaisessa toimessa ja milloin hän toimii esimerkiksi yhtiön muuna johtajana. Samoin rajanveto on tehtävä sen suhteen, milloin henkilö toimii omaan lukuunsa ja milloin yhtiön edustajana. Ratkaistava on myös toimen alkamis- ja loppumisaika¹²⁵.

Poikkeusta ei ole säädetty niiden tilanteiden varalta, joissa hallituksen jäsen on menetellyt tahallisesti tai tuottamuksellisesti lain, yhtiöjärjestyksen ja/tai yhtiön toimielimen pätevän päätöksen vastaisesti mutta ei objektiivisesti ajatellen ole osannut odottaa silti vahingon syntymistä. Myös näissä tilanteissa tulee edellyttää vähintään tuottamusta vahingon aiheuttamiseen, jotta korvausvelvollisuus OYL 22:1.1:n nojalla syntyisi. Hallituksen jäsenen menettely, joka on häntä velvoittavien säännösten, määräysten tai päätösten vastaista on tavallisesti samalla osoitus siitä, että hän on ainakin tuottamuksellisesti syyllistynyt menettelyn seurauksena aiheutuneen vahingon syntymiseen, eli hänen olisi pitänyt osata varoa vahingon syntymistä. Poikkeuksetta asian ei Kyläkallion et al. mukaan tarvitse olla näin¹²⁶.

---

¹²³ Savela 2015, 12.

¹²⁴ Kyläkallio et al. 2015, 617.

¹²⁵ Savela 2015, 12.

¹²⁶ Kyläkallio et al. 2015, 617.

Aiemmissa osioissa selostetun mukaisesti OYL 1:8 mukaan yhtiön johdolla on kaikessa tehtäviinsä liittyvässä toiminnassa velvollisuus huolellisesti toimien edistää yhtiön etua. OYL 1:8.1:n mukaan jo tämän yleisen huolellisuusvelvollisuuden rikkominen perustaa johtoon kuuluvalla korvausvastuun yhtiötä kohtaan. Toisin ilmaistuna: jos johtoon kuuluva aiheuttaa tehtävänsä hoitaessaan huolimattomalla toiminnalla yhtiölle mitä tahansa vahinkoa, hän on velvollinen korvaamaan sen yhtiölle. Korvausvelvollisuus ei edellytä, että johtohenkilö muuten rikkoisi OYL:n säännöksiä tai yhtiöjärjestyksen määräyksiä taikka menettelisi muunkaan normin vastaisesti¹²⁷.

Tuottamusta arvioidaan objektiivisen mittapuun mukaan: johtohenkilön on noudatettava sellaista huolellisuutta, jota huolellinen henkilö noudattaisi vastaavissa olosuhteissa. Periaatteessa lieväkin tuottamus tehtävää hoidettaessa riittää perustamaan johtohenkilölle korvausvastuun yhtiötä kohtaan, joskin tuottamuksen asteella voi olla merkitystä esimerkiksi korvausvastuun sovittelun kannalta. Vastuu voi perustua niin tekoon kuin laiminlyöntiin¹²⁸. Toisaalta vaikka hallituksen jäsenen menettely ei täyttäisi objektiivisen huolellisuuden vaatimusta, OYL 22:1.1:ssä säädettyä vastuuta ei lähtökohtaisesti synny, ellei samalla pystytä osoittamaan hallituksen jäsenen menettelyn ja yhtiölle aiheutetun vahingon välistä vahingonkorvausoikeudellista syy-yhteyttä. Sama koskee OYL 22:1.2:ssä säädettyä tilannetta¹²⁹.

Vastuiden kannalta toimitusjohtajan ja hallituksen välinen työnjako on tärkeä. Vastuunjako voi hallituksen kannalta tarkasteltuna joissain tilanteissa pysäyttää vastuun toimitusjohtajaan tai alemmalle tasolle organisaatiossa. Hallituksen ja toimitusjohtajan työnjakoon vaikuttaa suuresti se, miten kokenut toimitusjohtaja on. Jos toimitusjohtaja on kokematon, hallitus saattaa joutua ottamaan hoidettavakseen enemmän myös operatiivisia tehtäviä. Toisaalta taas kokematon hallitus antaa useimmiten enemmän valtaa toimitusjohtajalle kuin hänelle muuten vastaavassa tilanteessa ehkä kuuluisi antaa. Toimitusjohtajan ja hallituksen välinen työnjako ei ole kiveen hakattu, vaan se usein muuttuu kun yhtiö kehittyy. Kokeneen ja aktiivisen toimitusjohtajan korostunut rooli yhtiössä saattaa niin sanotusti tuudittaa hallituksen, vaikka hallituksen tulee aina muistaa valvontavastuunsa¹³⁰.

---

¹²⁷ Airaksinen et al. 2010, 758.

¹²⁸ Airaksinen et al. 2010, 758.

¹²⁹ Kyläkallio et al. 2015, 616.

¹³⁰ Hannula et al. 2014, 42.

Tehtävään valitsemisen ja toimikauden alun väliin mahdollisesti jäävänä aikana hallitukseen valittu henkilö ei pääsääntöisesti ole velvollinen noudattamaan hallituksen jäsenelle kuuluvia velvollisuuksia. Kuitenkin ainakin vaitiolovelvollisuuden voidaan katsoa koskevan häntä, mikäli häntä etukäteen perehdytetään yhtiön toimintaan. Hallituksen jäsen ei pääsääntöisesti vastaa ennen toimikautensa alkua tehdyistä päätöksistä. Uusi hallituksen jäsen voi kuitenkin joutua vastuuseen, mikäli hän myötävaikuttaa aikaisemman päätöksen täytäntöönpanoon. Mikäli päätös on luonteeltaan jatkuva, on uusillakin johtajilla velvollisuus varmistua aikaisemman käytännön jatkamisen järjestyksestä¹³¹.

Juuri tehtäviinsä valituilta uusilta hallituksen jäsenillä ei voida edellyttää välittömästi olevan tietoa yhtiön kaikesta toiminnasta. Aivan toimikautensa alussa johtajan ei siis voida katsoa olevan vastuussa siltä osin kuin hän ei ole kohtuudella ehtinyt paneutua yhtiön asioihin. Toisaalta esimerkiksi tapauksessa KKO 1991:122 uudella toimitusjohtajalla katsottiin olleen yksi kuukausi aikaa paneutua yhtiön asioihin. Tuona aikana syntyneistä vahingoista toimitusjohtajan katsottiin voivan vapautua tietämättömyytensä perusteella. Kunkin yksittäistapauksen olosuhteiden perusteella on ratkaistava, kuinka pitkä armonaika uudella johtajalla on tehtäviinsä paneutumiseen. Johtajan ollessa tietoinen yhtiön tilasta tai yhtiön tilanteen selvästi vaatiessa tiettyjä toimia reagointiaika voi olla hyvinkin lyhyt. Sen sijaan asianmukaisesti hoidetun yhtiön osalta Savelan mukaan yhden kuukauden aikaa voidaan pitää useimmissa tapauksissa kohtuullisena perehtymisaikana. Luonnollisesti velvoite ryhtyä toimiin syntyy välittömästi, kun johtaja tulee tietoiseksi korjausta vaativasta olosuhteesta.¹³²

Ei voida myöskään edellyttää, että uudet johtajat tutkivat kaikki aikaisemmin tehdyt ratkaisut, vaan perehtymisvelvollisuuden täytyy koskea vain rajoitettua määrää päätöksiä. Johdon tulee jatkuvasti seurata yhtiön kannalta erityisen merkittäviä päätöksiä. Tämä erityinen merkittävyys riippuu yhtiön koosta ja yhtiön kulurakenteesta. Lisäksi on syytä huomata, että mikäli yhtiö on jo oikeudellisesti sidottu sopimukseen, sopimus pääsääntöisesti sitoo yhtiötä sopimuskauden loppuun, vaikka se olisikin yhtiön kannalta epäedullinen. Sopimuksen tulee olla luonteeltaan esimerkiksi laitonta varojenjakoja tai muutoin pätemätön ennen kuin johtajilla on velvollisuus puuttua siihen jälkikäteen.

---

¹³¹ Savela 2015, 18.

¹³² Savela 2015, 18–19.

Mikäli uusi hallituksen jäsen olisi voinut vähentää tai välttää vahinkoa, hän voi joutua vastuuseen siitä lisävahingosta, joka aiheutuu aikaisempien virheiden korjaamisen viivästymisestä¹³³.

Käytännössä hallituksen jäsenen korvausvastuuta yhtiötä kohtaan voidaan joutua arvioimaan hyvinkin erilaisissa tilanteissa. Korvausvastuu saattaa seurata esimerkiksi ylemmän toimielimen päätösten noudattamatta jättämisestä tai siitä, että alemman toimielimen tai yhtiön työntekijöiden asianmukainen valvonta on laiminlyöty. Vastuu saattaa olla niin sanottua esittelijänvastuuta eli perustua siihen, että vastuuvollinen on päätösehdotuksellaan myötävaikuttanut ylemmän toimielimen yhtiölle vahinkoa aiheuttaneen päätöksen syntymiseen. Myös niin sanottuun valintatuottamukseen perustuva vastuu, toisin sanoen vastuu siitä, että yhtiön palvelukseen on otettu kyseisiin tehtäviin sopimattomia henkilöitä, on periaatteessa mahdollinen, vaikka voineekin aktualisoitua sangen harvoin¹³⁴. Pohdittavissa on, tulemmeko jatkossa törmäämään vahingonkorvauskanteisiin, jossa yhtiö vaatii johdolta vahingonkorvausta siitä, että johtohenkilöt ovat yhtiön sidosryhmät sivuuttamalla tai esimerkiksi yhtiön tuotteiden testimanipulaatiolla aiheuttaneet yhtiölle mainehaittaa ja sitä kautta vahinkoa liiketoiminnalle. Toisaalta haasteeksi edellä mainituissa tapauksissa nousevat näyttökysymykset ja syy-seuraussuhteen todentaminen.

Vahingonkorvausvastuun ei pitäisi lamauttaa hallitusta tai toimitusjohtajaa toimimasta yhtiön parhaaksi¹³⁵. Mikäli johdon vastuu on liian tiukka, yritysten johtotehtäviin on myös vaikea löytää halukkaita päteviä henkilöitä. Liiketoiminnassa tehdään paljon päätöksiä lyhyen selvittämisajan perusteella. Osa näistä päätöksistä osoittautuu varsinkin jälkikäteen tarkasteltuina väistämättä virheellisiksi. Kun lisäksi vastuun aktualisoituminen liittyy paljolti arvioon toiminnassa otetuista liian suurista riskeistä, ei etukäteen voida täsmällisesti määritellä, milloin päätös on sellainen, että vahingonkorvausvelvollisuus konkretisoituu. Vahingonkorvausoikeudenkäynnin aiheuttamat imagohaitat ja oikeudenkäyntikulut ovat varsin suuret, vaikka kanne myöhemmin todettaisiinkin aiheettomaksi¹³⁶.

---

¹³³ Savela 2015, 19.

¹³⁴ Airaksinen et al. 2010, 759.

¹³⁵ Hannula et al. 2014, 16.

¹³⁶ Savela 2015, 8.

Vahingonkorvauksen reparatiivista vaikutusta ei ole myöskään syytä liioitella, sillä yhtiöoikeudellisissa jutuissa vahingot ja sitä kautta myös vahingonkorvaukset ovat helposti varsin suuria. Vain harvojen yritysjohtajien omaisuus riittää suuryrityksessä aiheutuneen vahingon täysimääräiseen kattamiseen, vaikka vahinko olisikin vain vähäinen osa yhtiön koko arvosta. Kun lisäksi oikeudenkäyntikulut ovat korkeat, perityksi saadut varat eivät riitä ehkä edes oikeudenkäyntikulujen katteeksi. Näin ollen vahingonkorvausvastuun reparatiivinen vaikutus jää usein varsin teoreettiselle tasolle¹³⁷.

Osakeyhtiölain mukainen vahingonkorvausvastuu ei ole ainoa vastuukehikko johtohenkilöiden vahingonkorvausvastuulle. Vahingonkorvauslain 1 luvun 1 §:n mukaan vahingon korvaamiseen on sovellettava vahingonkorvauslain säännöksiä. Vahingonkorvauslaki ei kuitenkaan koske, ellei kyseisessä laissa tai muussa laissa toisin säädetä, sopimukseen perustuvaa tai muussa laissa säädettyä korvausvastuuta. Kyseinen säännös aiheuttaa ongelman ensinnäkin siinä, missä laajuudessa vahingonkorvauslain säännöksiä sovelletaan täydentävinä sellaiseen muussa lainsäädännössä säädeltyyn vahingonkorvausvastuuseen, joka ei ole täysin tyhjentävästi säädelty. Oikeuskäytännössä on katsottu vahingonkorvauslain voivan tulla sovellettavaksi rinnakkaisena sellaiseenkin vahinkoon, jonka korvaamisesta on erityiset säännökset laissa¹³⁸.

Mikäli vahingonkorvauslain rinnakkainen soveltaminen erityislaissa säädetyn vastuun kanssa halutaan estää, edellyttää tämä nimenomaista säännöstä erityislainsäädännössä.¹³⁹ Osakeyhtiölaki ei kuitenkaan sisällä mitään säännöstä, jossa nimenomaisesti estettäisiin vahingonkorvauslain rinnakkainen soveltaminen. Kielto ei ole Savelan mukaan perusteltavissa myöskään osakeyhtiölain tavoitteilla. Sen sijaan osakeyhtiölakia koskevassa hallituksen esityksessä nimenomaan todetaan, ettei osakeyhtiölailla ole tarkoitus sulkea pois muihin vastuuperusteisiin perustuvaa vastuuta¹⁴⁰.

Sovellettaessa rinnakkain kahta vastuunormistoa kummankin osalta vastuu on arvioitava erikseen kaikkien normistoon liittyvien osien osalta eikä siten, että normistot täydentäisivät toisiaan. Siten

---

¹³⁷ Savela 2015, 8.

¹³⁸ Savela 2015, 381–382.

¹³⁹ Savela 2015, 382 viittaa Kaivola 1988, 533.

¹⁴⁰ Savela 2015, 382.

vahingonkorvaus vahingonkorvauslain nojalla ei ole mahdollinen, ellei esimerkiksi vahingonkorvauslain 5:1:n edellytyksiä puhtaan varallisuusvahingon korvaamisesta ole täytetty¹⁴¹.

Savelan mukaan vahingonkorvauslaki soveltuu myös johtajien, tilintarkastajien ja osakkaiden vastuuseen suhteessa yhtiöön. Toimitusjohtajan ja päätoimisten hallituksen jäsenten vastuu esimerkiksi yhtiölle aiheutetuista esinevahingoista voi olla varsin tiukka. Suhteessa yhtiöön tämä vastuu on kuitenkin Savelan mukaan yhtiön ja johtajien välisin sopimuksin poistettavissa¹⁴².

3.1.2 Tuottamusolettamasta

Pääsääntöisesti sen, joka väittää olevansa oikeutettu vahingonkorvaukseen, on korvauksen saadakseen osoitettava korvausvastuun yleisten edellytysten, kuten tuottamuksen olemassaolo. OYL:ssa tuottamuksen osalta tähän pääsääntöön on kuitenkin säädetty poikkeus OYL 22:1.3:ssa. Se koskee seuraavia tilanteita: Vahinko on aiheutettu 1) rikkomalla OYL:a muulla tavalla kuin pelkästään rikkomalla OYL 1 luvun yleisiä periaatteita tai 2) yhtiöjärjestyksen määräystä rikkomalla. Sama koskee vahinkoa, joka on 3) aiheutettu yhtiön lähipiiriin kuuluvan henkilön eduksi tehdyllä toimella¹⁴³. Airaksinen et al. mukaan OYL:n säännösten tai yhtiöjärjestyksen vastaiseen menettelyyn rinnastuisivat asiallisesti tilanteet, joissa menetellään yhtiön sisäisten toimiohjeiden vastaisesti¹⁴⁴.

Näissä tilanteissa hallituksen jäsenen on osoitettava, että hän ei ole menetellyt asiassa huolimattomasti. Tätä käännettyä todistustaakkaa kutsutaan tuottamusolettamaksi. Jos hallituksen jäsen pystyy näyttämään toteen, että hän on toiminut asiassa huolellisesti, hän välttää korvausvastuun. Käytännössä useimmissa tilanteissa, joissa yhtiö vaatii vahingonkorvausta, tuottamusolettama tulee siten sovellettavaksi. Tuottamusolettamaa ei sovelleta tilanteisiin, joissa hallituksen jäsen on rikkonut yksinomaan OYL 1 luvussa mainittuja yleisiä periaatteita. OYL 22:1.3:n säännös soveltuu kuitenkin tilanteessa, jossa rikkomus on samanaikaisesti sekä muidenkin

---

¹⁴¹ Savela 2015, 382.

¹⁴² Savela 2015, 385.

¹⁴³ Kyläkallio et al. 2015, 617.

¹⁴⁴ Airaksinen et al. 2010, 764.

kuin OYL 1 luvun säädettyjen yleisten periaatteiden ja/ tai yhtiöjärjestyksen määräyksen vastainen että OYL 1 luvun yleisten periaatteiden vastaista¹⁴⁵.

Tuottamusolettamaa sovelletaan myös tilanteessa, jossa vahinko on aiheutettu yhtiön lähipiiriin kuuluvan eduksi tehdyllä oikeustoimella tai muulla siihen rinnastettavalla järjestelyllä (niin sanottu lähipiiritransaktio). Tällöin on yleisen elämänkokemuksen nojalla perusteltua lähtökohtaisesti olettaa, että kysymyksessä on vähintäänkin tuottamuksellinen menettely. Kyseessä olevan kaltaiset tilanteet eroavat olennaisesti yhtiön tavanomaiseen liiketoimintaan kuuluvista päätöksentekotilanteista, joissa lähtökohtana on, ettei vahinko ole aiheutunut tuottamuksesta, vaikka päätös jälkikäteen arvioituna osoittautuukin yhtiön kannalta liiketaloudellisessa mielessä epäedulliseksi. Säännöksen soveltaminen ei edellytä näyttöä siitä, että tarkoitus oli tuottaa lähipiiriin kuuluvalla etua, vaan riittävää on, että toimi objektiivisesti arvioiden on tapahtunut lähipiiriin kuuluvan eduksi.¹⁴⁶

Tuottamusolettamaa koskevan momentin nojalla presumoidaan ainoastaan niin sanottu tavallinen tuottamus. Jos vahingonkärsijä väittää OYL:a tai yhtiöjärjестystä rikkomalla syntyneitä vahinkoa aiheutetuksi tahallisesti tai törkeästi tuottamuksesta, hän on lähtökohtaisesti velvollinen näyttämään väitteensä toteen. Tällä voi olla merkitystä esimerkiksi, jos johdon vastuuta yhtiötä kohtaan on rajoitettu OYL 22:9:ssä tarkoitetulla tavalla¹⁴⁷.

3.2 Huolellisuusvelvoitteesta

3.2.1 Vaadittavan huolellisuuden tasosta ja arvioinnista

Johdon asema ei vielä itsessään kerro, miten johtajan tulisi asemassaan toimia. Huolellisuuden ja yhtiön edun mukaisen toiminnan arvioinnissa kiinnitetään huomiota johdon yleisiin ja erityisiin tehtäviin sekä erityisesti osakeyhtiölain 1:5 §:n yhtiön toiminnan tarkoitukseen. Itsestään selvää on, että aktiivinen päätösten tekeminen ja riskien ottaminen kuuluvat kiinteästi yritystoimintaan. Vaadittavan huolellisuuden arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, että liiketoiminnassa päätöksiä on usein tehtävä epävarmuuden vallitessa. Huolellisuuden vaatimus korostuu päätökseen tai toimeen liittyvän riskin kasvaessa. Riittävänä huolellisuutena voidaan yleensä pitää sitä, että ratkaisun taustaksi on hankittu tilanteen edellyttämä tieto, jonka perusteella on tehty

---

¹⁴⁵ Kyläkallio et al. 2015, 617.

¹⁴⁶ Airaksinen et al. 2010, 764–765.

¹⁴⁷ Airaksinen et al. 2010, 765.

johdonmukainen päätös tai muu toimi.¹⁴⁸ On tilannekohtainen kysymys, kuinka paljon epävarmuutta tulee vähentää esimerkiksi päätöstä tai toimenpidettä viivyttämällä tai lisätietoa hankkimalla. Mitä suuremmasta ja merkittävämmästä ratkaisusta tai toimenpiteestä on kysymys, sitä enemmän huolellisuusvelvoite edellyttää sekä tiedon hankintaa että saadun tiedon harkintaa. Huolellisuusvelvoitteeseen vaikuttaa myös toisen osapuolen asema. Jos toinen osapuoli kuuluu yhtiön niin sanottuun lähipiiriin, tulee olla tavanomaista huolellisempi.¹⁴⁹

Huolellisuutta on sellainen toiminta ja menettely, jota huolellisesti toimiva henkilö toteuttaa. Huolellisuuden vastainen voi myös olla jonkin tekemättä jättäminen eli huolellisuus on usein myös aktiivisuutta vaativaa. Yhtiön johdon huolellisuutta arvioitaessa käytetään edellä todetun mukaisesti objektiivista arviointiperustetta eli arvioidaan sitä, miten huolellisesti toimiva henkilö vastaavassa tilanteessa, vastaavissa olosuhteissa ja vastaavilla tiedoilla olisi toiminut. Esimerkiksi sillä, miten yhtiön johtohenkilö toimii muissa, yhtiön toimintaan liittymättömissä omissa asioissaan, ei ole suoraa vaikutusta. Objektiivinen huolellisuusvaatimus merkitsee myös sitä, että henkilön kyvyt ja taidot eivät ole ratkaisevassa asemassa. Taustalla on ajatus siitä, että epäpätevä tai pystymätön henkilö ei saa toimia tehtävässä, johon kyvyt ja taidot eivät riitä. Hänen tulee joko hankkia tarvittavat kyvyt ja taidot tai siirtyä tehtävään, johon ne riittävät¹⁵⁰.

Tahallinen vahingon aiheuttaminen tarkoittaa käytännössä tahallista ja aktiivista toimintaa, ei yleensä vain laiminlyöntiä. Tuottamus puolestaan tarkoittaa käytännössä huolimattomuutta, kun sitä verrataan normaaliin tai edellytettyyn huolellisuuteen vastaavissa tilanteissa. Vahingonkorvausvastuu voi perustua tahallisuuteen tai myös tuottamukseen, eli huolimattomuuteen. Korvausvastuun aiheuttavan huolimattomuuden ja tuottamuksen määrittely ei ole yksiselitteistä. Edellytettävällä huolellisuudella tarkoitetaan tasoa, jolla hallituksen jäsen tyypillisesti toimii tai pitäisi toimia. Kyse onkin abstraktista määritelmästä, mihin osakeyhtiölaki ei anna suoraa ja yksiselitteistä vastausta¹⁵¹.

---

¹⁴⁸ Jokinen 2008, 240.

¹⁴⁹ Viikkumaa 2009, 29.

¹⁵⁰ Viikkumaa 2009, 29.

¹⁵¹ Hannula et al. 2014, 109–111.

Yhtiön johdolta ei edellytetä mitään epätavallista huolellisuutta tai kaikkien mahdollisten vahinkoa aiheuttavien asioiden selvittämistä ennakolta. Poikkeuksena voi olla tilanne, jossa hallituksen jäsen on erityisen koulutettu tai kokenut kyseessä olevassa asiassa¹⁵². Mikäli johdon jäsen on esimerkiksi erityisasiantuntija, tältä voidaan odottaa objektiivisia kriteerejä laajempia velvollisuuksia. Päätöksen on tällöin oltava ikään kuin tavallista parempi, jotta tuottamusta ei syntyisi¹⁵³.

Tuottamuksen syntymisen kriteerit vaikuttavat päätösprosessin taustalla siihen, kuinka suuria riskejä johto uskaltaa ottaa. Liiallinen varovaisuus ei ole osakkeenomistajien ja yhtiön etu, kuten ei uhkarohkeuskaan¹⁵⁴. Johdon liiallinen varovaisuus ja niin sanottu oman selustansa varmistelu voivat nostaa yhtiön kuluja huomattavasti, tästä esimerkkinä toimivat johdon konsulttipalvelut. On toki tärkeää, että etenkin merkittävien päätösten kohdalla johto taustoittaa asioiden taustat perin pohjin tarvittaessa ulkopuolista apua käyttäen. Johdolla kuitenkin pitäisi löytyä omasta takaa kompetenssia, jolla suoriutua liiketoimintaan normaalisti kuuluvista päätöksistä.

Huolellisuusvelvoitteen voidaan nykyisin katsoa koskevan myös yritysvastuun asioita, mikäli niillä on vaikutusta yhtiön etuun. Päätöksenteon perustaksi on hankittava tarpeelliset tiedot myös tästä näkökulmasta tarkasteltuna. Hallituksen jäsenen ei tarvitse välttämättä olla yritysvastuun erityisosaja. Hänen on kuitenkin varmistuttava siitä, että toimiva johto on perillä yritysvastuun asioista ja siitä, että ne ovat riittävällä tasolla yrityksen arvon ja pitkäaikaisten kasvumahdollisuuksien luomiseksi, turvaamiseksi ja realisoimiseksi¹⁵⁵. Osakeyhtiölain jättäessä johtohenkilöiltä vaadittavan huolellisuuden tason avoimeksi käsite kehittyy koko ajan oikeuskäytännön kautta. Vaikka vielä tänä päivänä huolellisesti toimivan johtohenkilön ei välttämättä edellytetä huomioivan päätöksenteossaan yhteiskuntavastuuta, voi kymmenen vuoden päästä tilanne olla täysin erilainen.

3.2.2 Business Judgement Rule -periaatteesta

Yhdysvaltalaisen doktriinin mukaan huolellisuusvelvollisuus määrittyy niin sanotun Business Judgement Rule -periaatteen, eli liiketoimintapäätösperiaatteen (jäljempänä myös "BJR") kautta, joka rajoittaa johdon vastuuta tekemistään liiketoimintaratkaisuksista. Liiketoimintapäätösperiaate on formuloitu Yhdysvaltojen Delawaren osavaltion korkeimman oikeuden ratkaisussa Aronson vastaan

---

¹⁵² Hannula et al. 2014, 109–110.

¹⁵³ Salo 2015, 82.

¹⁵⁴ Salo 2015, 82.

¹⁵⁵ Juutinen 2016, 44.

Lewis, 473 A.2d 805 (Del. 1984) ja toistettu uudemmassa ratkaisussa Brehm vastaan Eisner, 746 A.2d 244 (Del. 2000)¹⁵⁶. Keskeinen BJR:n tulkintalähde on juurikin Delawaren osavaltion oikeus sen yhtiöoikeudellisesti merkittävän aseman ja runsaan BJR-periaatetta koskevan oikeuskäytännön myötä.¹⁵⁷

Delawaren määritelmän mukaan BJR on olettama, jonka mukaan yhtiön johto toimii riippumattomasti, huolellisesti, hyvässä uskossa ja perustellusti luottaen siihen, että toimet ovat yhtiön edun mukaisia. BJR:n mukaista olettamaa sovelletaan johdon tekemään päätökseen lukuun ottamatta tilanteita, joissa päätöksen taustalla ei voida nähdä minkäänlaista rationaalista liiketaloudellista perustetta. Delawaressa BJR sisältää kolme elementtiä, ensinnäkin päätöksen tulee olla tehty noudattaen BJR:n mukaisia velvollisuuksia. Toiseksi se sisältää proseduraalisen komponentin, jonka mukaan todistustaakka on sillä, joka väittää johdon päätöksenteon tapahtuneen epäasianmukaisesti. Todistustaakka tosin kääntyy, mikäli oletamus pystytään kumoamaan. Kolmanneksi Delawaressa noudatettava BJR sisältää päätösprosessin arviointistandardin. Mikäli BJR:n olettama on kumottu, arvioidaan päätöstä sillä perusteella, oliko päätös yhtiötä kohtaan oikeudenmukainen, vaikka BJR ei sitä suojaakaan¹⁵⁸.

Delawaren yhtiölaki perustuu American Bar Associationin laatimaan mallilakiin (MBCA), jonka tavoitteena on ollut luoda yleisesti sovellettavia hyvän liikkeenjohdon periaatteita. MBCA sisältää Delawaren yhtiölainsäädäntöä yksityiskohtaisempaa sääntelyä muun muassa johdon velvollisuuksien osalta. MBCA § 8.31 BJR-määritelmän mukaan johto ei ole tappiollisesta päätöksestä vahingonkorvausvastuussa lukuun ottamatta tapauksia, joissa päätös 1) ei ollut tehty hyvässä uskossa; 2) johdon ei voinut kohtuudella olettaa uskovan päätöksen olevan yhtiön edun mukainen; 3) johto ei ollut hankkinut riittävää informaatiota ennen päätöksentekoa; 4) johdolla oli asiassa intressiristiriita tai se ei ollut riippumaton jostakin tahosta päätöstä tehdessään; tai 5) johto ei ollut huolehtinut riittävästä valvonnasta. MBCA:n mukaan sen tarkoituksena ei kuitenkaan ole BJR:n määrittely tyhjentävästi, vaan MBCA:n tarkoituksena on, että BJR jatkaa kehittymistään ratkaisutoiminnassa¹⁵⁹.

---

¹⁵⁶ Mähönen & Villa 2006, 112–113.

¹⁵⁷ Salo 2015, 24–25.

¹⁵⁸ Salo 2015, 27.

¹⁵⁹ Salo 2015, 27–28.

Toinen keskeinen yhdysvaltalainen BJR-muotoilu tulee American Law Instituten (ALI) määritelmästä, jonka mukaan BJR:n suojaa saa silloin kun päätös on tehty hyvässä uskossa ja 1) johdolla ei ole asiassa intressiristiriitaa; 2) johto on hankkinut päätöksentekoa varten sellaisen määrän informaatiota, jonka tämä voi kohtuudella olettaa olevan riittävä kyseisissä olosuhteissa; ja 3) johto voi rationaalisesti uskoa päätöksen olevan yhtiön edun mukainen. Molemmat edellä esitetyt (MBCA ja ALI) BJR:n muotoilut korostavat periaatteen asemaa niin sanottuna johdon turvasatamana. Mikäli kaikki edellä mainitut edellytykset toteutuvat, johto ei joudu tappion aiheuttaneesta päätöksestä vahingonkorvausvastuuseen¹⁶⁰.

Kärjistetyksi voitaisiin todeta, että lähes jokainen johdon tekemä toimi on BJR-periaatteen alainen. BJR-periaate ei kuitenkaan koske tapauksia, joissa johtaja ei toimi mitenkään. Tällöin sovelletaan normaalia huolellisuusvelvollisuusstandardia. Sen sijaan päätös olla tekemättä mitään on liiketoiminnallinen päätös (business judgment) ja näin ollen siis BJR-periaatteen suojaama¹⁶¹.

BJR-periaate on kansainvälisesti laajasti voimassa oleva oikeudellinen periaate, joka on erityisesti viime vuosien aikana levinnyt osaksi eri valtioiden oikeutta niin common law- kuin mannereurooppalaisissa maissa. Periaatteen asema vaihtelee kirjoitettuun lakiin kuuluvasta säännöksestä oikeuskäytännöstä muodostuneeseen periaatteeseen. Osassa Yhdysvaltojen osavaltioita ja Australiassa BJR-periaate on kirjattu lakiin. Britanniassa, Suomessa ja Ruotsissa BJR-periaate on lakiin kirjaamattoman, mutta voimassa olevaan oikeuteen kuuluvan periaatteen asemassa. Suomen osakeyhtiölain esitöissäkin todetaan Suomessa sovellettavan käytännön vastaavan angloamerikkalaista BJR-oppia.¹⁶²

BJR:n eurooppalaisissakin vastineissa johto saa suojan vahingonkorvausvastuulta, mikäli asiassa on todella tehty jokin päätös ja päätös on perustunut riittävään informaatioon, johdolla ei ole ollut asiassa intressiristiriitaa ja johto on saattanut kohtuudella olettaa päätöksen olevan yhtiön edun mukainen. Erona Yhdysvaltoihin on tuottamuksen raja. Esimerkiksi informaation hankkimisvaatimusta arvioidaan Yhdysvalloissa törkeän huolimattomuuden rajan avulla, kun taas Euroopassa vastuu voi seurata jo lievästäkin huolimattomuudesta. Monissa EU-valtioissa BJR toimii proseduraalisena mekanismina, jolloin tuomioistuin ei arvioi päätöksen sisältöä mikäli päätösprosessi on täyttänyt tietyt standardit, liittyen erityisesti päätöstä varten hankittuun

---

¹⁶⁰ Salo 2015, 29.

¹⁶¹ Savela 2015, 94.

¹⁶² Salo 2015, 2, 23–24.

informaatioon sekä intressiristiriitojen välttämiseen. Vaikka BJR:n tulkinnassa on EU:nkin sisällä valtiokohtaisia vivahde-eroja, BJR:n keskeiset elementit ovat samankaltaiset¹⁶³.

Suomessa BJR:n mukaista arviointia on hyödynnetty esimerkiksi ratkaisussa KKO 2012:65. Tapauksessa tappiollista toimintaa oli jatkettu yhtiön heikosta taloudellisesta asemasta huolimatta. KKO totesi, ettei varallisuusaseman heikentyminen ole lähtökohtaisesti sellaista vahinkoa, joka tulisi johdon korvattavaksi. Sen sijaan liiketoimintaan todettiin kuuluvan riskien ottaminen, joiden toteutumisesta saattaa syntyä yhtiölle vahinkoa. Osakeyhtiölle ei vielä tämän perusteella synny oikeutta saada johdolta vahingonkorvausta tappioista¹⁶⁴.

BJR:n tarkoituksena on mahdollistaa hallittu riskinotto, mutta osakeyhtiöoikeuden sisällä ei ole määritelty erityisen tarkkoja kriteerejä sille, minkä suuruista riskinottoa voidaan pitää hyväksyttävänä. Salon mukaan liiketoiminnallista riskiä ei voida täysin rinnastaa rikos- ja vahingonkorvausoikeudellisen sallitun riskin määritelmään, jossa riskin ottamista pidetään tyypillisesti negatiivisena ilmiönä. Liiketoiminnan riskinotto sen sijaan mahdollistaa voitontuottamisen, eikä riskiä edes pystytä kokonaan poistamaan. Edelleen riskin minimointiin tähtäävät toimet vaativat kustannuksia, eikä riskin minimointi sen vuoksi ole välttämättä aina kannattavaa. Liiketoimintapäätöksen arvioinnissa ei ole kyse siitä, onko riskinotto sallittua, vaan mihin saakka se on hyväksyttävää. Riskin hyväksyttävyyttä arvioidaan ennen kaikkea liiketaloudellisin kriteerein; onko saavutettava tuotto sen todennäköisyys huomioiden riittävän suuri, jotta riski kannattaisi ottaa. Riskiä voidaan hallita hankkimalla riittävästi informaatiota päätöksen tueksi. Lisäinformaation hankkiminen kuitenkin maksaa ja toisaalta sen avulla saavutettavan lisähyödyn oletetaan olevan vähenevä. Lisäinformaation hankkiminen kannattaa toisaalta vain siihen saakka, kun lisähyöty on vähintään lisäkustannusten suuruinen¹⁶⁵.

3.3 Oikeuskäytäntöä

Osakeyhtiön hallituksen vahingonkorvausvastuuta yhtiötä kohtaan koskeva oikeuskäytäntömme painottuu vahvasti konkurssitilanteisiin, joissa kantajana on konkurssipesä. Useimmat johtohenkilöiden vahingonkorvausvastuuta koskevat riidat eivät päädy tuomioistuinkäsittelyyn esimerkiksi kustannusten sekä imagohaittojen vuoksi. Riitoja myös sovitaan kaikessa hiljaisuudessa

---

¹⁶³ Salo 2015, 30–31.

¹⁶⁴ Salo 2015, 34.

¹⁶⁵ Salo 2015, 38–39

tai tuomioistuINVALMISTELUN aikana¹⁶⁶. Näin ollen oikeuskäytännöstämme ei toistaiseksi löydy esimerkiksi hallituksen jäsenen vastuurajauksen pitävyyteen liittyviä oikeustapauksia.

Kun hallituksen jäsenet joutuvat vastuuseen, on lähes aina kysymys laiminlyönnistä tai tahallisesta vahingon aiheuttamisesta. Lähtökohtaisesti hallituksen jäsen ei voi joutua vastuuseen siitä, että toimenpide tai päätös on epätarkoituksenmukainen. Esimerkiksi päätös perustaa tai olla perustamatta tuotantolinja voi jälkikäteen arvosteltuna olla oikea tai väärä, mutta tämä arvostelu on mahdollista vasta kun tiedetään se, mitä päätöstä tehtäessä ei vielä tiedetty. Käytännössä todelliset valintatilanteet ovat sitä paitsi hyvin harvinaisia. Yleensä yhtiön kurssi on selvä, kysymys onkin lähinnä siitä, kuinka hyvin yhtiön hallitus osaa ja taitaa tavoitteet saavuttaa¹⁶⁷.

Vahingonkorvausvastuu yhtiötä kohtaan voi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun yhtiön veroilmoitus jätetään liian myöhään, varainsiirtovero maksetaan liian myöhään ja yhtiö joutuu maksamaan veronkorotusta (KKO 1994:61); kun hallitus päättää maksaa jollekin yhtiön varoista perusteettomia suorituksia (laiton varojenjako) (KKO 1991:122, KKO 1992:98); kun hallitus päättää varojenjaosta, vaikka jaosta päätettäessä tiedetään tai olisi pitänyt tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden; kun hallitus tekee urakka- tai muun sopimuksen henkilön kanssa, josta olisi pitänyt tietää, että hän ei ole vakavarainen, ja yhtiö kärsii tämän vuoksi luottotappiota (KKO 1999:86, 2000:58); kun hallitus on päättänyt myydä yhtiön omaisuutta selvästi käypää hintaa alhaisemmalla hinnalla (HHO 5.5.2010 S09/215); kun hallitus ei valvo riittävästi toimitusjohtajaa, joka sen vuoksi pystyy tekemään kavalluksia tai kun yhtiössä syntyy muita väärinkäytöksiä sen vuoksi, että hallitus on laiminlyönyt järjestää asianmukaisen sisäisen tarkastuksen (KKO 2015:10). Hallituksen jäsenillä on myös tietty velvollisuus valvoa muun muassa toimitusjohtajaan kohdistuvan valvonnan lisäksi toistensa toimintaa (KKO 2001:70). Hallituksen jäsen, joka ei ole ollut itse osallinen yhtiölle vahinkoa aiheuttaneeseen toimeen tai laiminlyöntiin, voi siten oman valvontavelvollisuutensa laiminlyönnin seurauksena joutua yhtiötä kohtaan vastuuseen toisen hallituksen jäsenen tai jonkin muun yhtiön palveluksessa olevan toimesta tai laiminlyönnistä yhtiölle aiheutuneesta vahingosta, jos valvonnan laiminlyönti on ollut joko kokonaan tai osaksi syy-yhteydessä vahingon syntymiseen tai kasvamiseen (KKO 1999:86)¹⁶⁸. Vahingonkorvausvastuu yhtiötä kohtaan voi konkretisoitua myös tilanteessa, jossa hallitus päättää

---

¹⁶⁶ Ks. esimerkiksi Savon Sanomat 2015.

¹⁶⁷ Norri 2006, 325.

¹⁶⁸ Kyläkallio et al. 2015, 618.

yhtiökokoukselle kuuluvista asioista tai asioista, jotka eivät kuulu yhtiön toimialaan yhtiöjärjestyksen mukaan. Yhtiökokouksen määräaikojen noudattamatta jättäminen on myös toinen esimerkki tilanteesta, josta hallitukselle voi aiheutua vahingonkorvausvastuu yhtiötä kohtaan. Edellä mainituissa tilanteissa korvausta voivat vaatia yhtiö tai vähintään kymmenen prosenttia omistavat osakkaat, tosin hekin yhtiölle eivätkä itselleen¹⁶⁹.

Johtohenkilön tuottamuksellisen teon ei kotimaisen oikeuskäytännön mukaan tarvitse olla ainoa vahinkoon johtanut seikka. Korkein oikeus on hallituksen ja tilintarkastajan vahingonkorvausvastuuta koskevassa ratkaisussaan KKO 2001:36 pitänyt riittävänä sitä, että hallituksen jäsen ja tilintarkastaja ovat huolimattomalla toiminnallaan myötävaikuttaneet vahingon syntymiseen. Ratkaisussa oli kyse hallituksen ja tilintarkastajan vahingonkorvausvastuusta tilanteessa, jossa yhtiön osakepääomaa oli korotettu uusmerkinnällä siten, että osakkeiden merkintähinta oli osittain maksettu apportilla. Apporttiomaisuus osoittautui kuitenkin arvottomaksi, ja hallituksen jäsenet ja tilintarkastaja, jotka olivat osakepääoman korotusta ja sen maksua rekisteröitäessä vakuuttaneet ja todistaneet korotuksen tulleen kokonaisuudessaan maksetuksi, velvoitettiin korvaamaan yhtiölle apporttiomaisuuden arvottomuudesta johtunut vahinko.¹⁷⁰

Korkan mukaan korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2001:36 käyttämä käsite myötävaikuttaa tarkoittaa, ettei vahingon perusteena olevan laiminlyönnin tarvitse olla seurauksen ainoa syy. Sen sijaan riittävää on, että laiminlyönti on välttämätön niiden olosuhteiden muodostamassa kokonaisuudessa, jotka ovat vahinkoon johtaneet. Yhtiön johdon ja tilintarkastajan teon tai laiminlyönnin ei siten tarvitse edes olla seurauksen tärkein tai niin sanottu pääasiallinen syy, vaan myötävaikutuksen on katsottava olevan riittävä faktisen kausaaliyhteyden toteamiseksi¹⁷¹.

Johtohenkilön ja tilintarkastajan kaltaisessa asiantuntijavastuussa vahingon ex ante -ennakoitavuus ei usein juurikaan rajaa korvattavan vahingon alaa, vaikka ennakoitavuuden vaatimuksesta ei tulisi tässäkään poiketa. Tekijän sijaan asetettavan standardipersonan velvollisuus ymmärtää lakisääteisen velvoitteensa rikkomisen seurauksia on varsin laaja. Asiantuntijan voidaan lähtökohtaisesti olettaa tiedostavan velvoitteidensa laiminlyönnin hyvinkin kauaskantoiset seuraukset ainakin abstraktissa muodossaan. Asiantuntijaa ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista saattaa vahingonkorvausvastuuseen kaikista taloudellisista menetyksistä, jotka ovat ennakoitavassa

---

¹⁶⁹ Hannula et al. 2014, 101

¹⁷⁰ Korkka 2016, 704, KKO 2001:36.

¹⁷¹ Korkka 2016, 705.

faktisessa syy-yhteydessä asiantuntijan laiminlyöntien kanssa. Vahingonkorvausvastuu tulee rajoittaa rikotun velvoitteen kannalta merkityksellisiin vahinkoihin. Tästä syystä yhtiön johtohenkilön vahingonkorvausvastuun relevanssipunninta tulee toteuttaa arvioimalla ennakoitavuuskriteerin ohella myös ex post -näkökulmasta aiheutuneen vahingon suhdetta rikotun velvoitteen keskeisiin suojan kohteisiin¹⁷².

Ratkaisun KKO 2001:36 voidaan katsoa muodostavan niin sanotun klassisen esimerkin "osakeyhtiöoikeudellisesta huolimattomuudesta" ja siitä, että hallituksen jäsenen on aina hankittava riittävät tiedot päätöksensä tueksi. Se, että esimerkiksi osakepääoman korottamisessa tilintarkastajan rooli on merkittävä, ei poista hallituksen vahingonkorvausvastuuta asiassa.

Korkeimman oikeuden ratkaisussa 1999:118 yhtiön osakkeenomistaja oli usean vuoden aikana nostanut yhtiöstä varoja omaan käyttöönsä OYL:n säännösten vastaisesti. Hallituksen jäsenet eivät olleet ryhtyneet toimenpiteisiin aikaisempina tilikausina nostettujen varojen takaisinsaamiseksi tai vakuuden saamiseksi. Hallituksen jäsenet veloitettiin korvaamaan konkurssipesälle aiheutunut vahinko lainan takaisinperinnän laiminlyönnistä. Ratkaisu ilmentää muun muassa OYL:n kantavaa periaatetta, jonka mukaan hallituksen jäsenten on edistettävä yhtiön etua, eikä vain yksittäisen osakkeenomistajan etua.

Korkeimman oikeuden ratkaisussa 1986:II-69 osakeyhtiö, jolla oli toimitusjohtaja, oli jättänyt suorittamatta valtiolle ennakonpidätystä ja työnantajan sosiaaliturvamaksua. Yhtiön hallituksen jäsen A oli säännöllisesti osallistunut hallituksen kokouksiin, joissa oli käsitelty yhtiön toiminnassa jatkuvasti ilmenneitä taloudellisia vaikeuksia. Niistä tietoisena hänellä oli velvollisuus valvoa, että sanotut suoritukset tulivat asianmukaisesti maksetuiksi. Kun hän oli tämän laiminlyönyt, hänet veloitettiin korvaamaan valtiolle kyseessä olevien suoritusten maksamatta jäämisestä aiheutunut vahinko.

Korkeimman oikeuden ratkaisu 1999:86 puolestaan käsittelee osakeyhtiön hallituksen jäsenen huolellisuusvelvollisuuden laiminlyöntiä ja vahingonkorvausta. Ratkaisussa osakeyhtiön hallituksen jäsen veloitettiin suorittamaan vahingonkorvausta yhtiön konkurssipesälle oltuaan osallisena järjestelyssä, jossa yhtiön varoja käytettiin sen omien osakkeiden ostamiseen. Korvausta tuomittiin

---

¹⁷² Korkka 2016, 709.

myös sen johdosta, että hallituksen jäsen oli osallistunut yhtiön varojen lainaamiseen emoyhtiölle tilanteessa, jossa yhtiön mahdollisuus saada maksu saatavilleen oli vaarantunut ja luottotappion vaara oli näin ollen ollut ilmeinen. KKO perusteli ratkaisua siten, että OYL 8 luvun 6 §:n mukaan hallituksen tulee huolehtia yhtiön hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Tämä velvollisuus käsittää myös sen, että hallitus valvoo toimitusjohtajaa ja pitää huolta siitä, että tämä hoitaa tehtävänsä. Hallituksen velvollisuutena on tarvittaessa ryhtyä käytettävissään olevilla keinoilla toimenpiteisiin estääkseen yhtiön kannalta haitallisen juoksevien asioiden hoidon. Hallituksen velvollisuuteen kuuluu myös muutoin valvoa yhtiön taloudellisen tilan kehittymistä ja ryhtyä tarvittaessa vaadittaviin toimenpiteisiin. Hallituksen jäsen voi joutua osakeyhtiölain mukaiseen korvausvastuuseen esimerkiksi silloin, jos hän on laiminlyönyt valvoa toimitusjohtajan toimintaa. Hallituksen jäsen ei voi välttää korvausvastuuta pysyttelemällä erossa yhtiön toiminnasta. Toisaalta sellaiselle hallituksen jäsenelle, joka ei osallistu yhtiön jokapäiväiseen toimintaan, ei voida asettaa pitkälle menevää vaatimusta seurata aktiivisesti yhtiön taloudellisia asioita, jollei siihen ilmene erityistä syytä.

Helsingin hovioikeuden ratkaisu 8.7.2004 S 03/1287 ilmentää BJR-periaatetta, jonka mukaan osakeyhtiön johtoa ei tule asettaa vahingonkorvausvastuuseen liiketoiminnallisesta riskinotosta, jos toimintaa voidaan pitää tekoheikkellä rationaalisenä ja yhtiön edun mukaisena. Yhtiön konkurssipesä vaati toimitusjohtajalta ja hallituksen jäseniltä vahingonkorvausta yhteensä yli 2 miljoonaa euroa vedoten toimitusjohtajan kohdalla vahingollisen myyntipäätöksen tekemiseen ja hallituksen jäsenten kohdalla valvontavastuun laiminlyömiseen, koska hallitus ei ollut kieltänyt toimitusjohtajaa jatkamasta luottokauppaa. Tapauksessa yhtiö oli jatkanut vakuudetonta luottomyyntiä niin sanotulle riskiasiakkaalle, vaikka myyjäyhtiön oma pääoma oli kokonaan menetetty. Myyjäyhtiö oli jatkanut myyntiä kahden kuukauden ajan oman pääoman menettämistä aina myyjäyhtiön konkurssiin asti. Kyseisenä kahden kuukauden aikana myynti ostajalle oli ollut lähes 1,5 miljoonaa euroa, josta ostaja oli samanaikaisesti maksanut takaisin noin miljoona euroa. Ostajayhtiö oli ollut myyjän tärkein asiakas ja luotolle myynti isommassakin mittakaavassa oli muodostunut vuosien mittaan käytännöksi heidän välillään. Luoton määrä oli myös muina vuosina ollut samaan vuodenaikaan yhtä korkealla. Myyjäyhtiössä oli lisäksi samoihin aikoihin aloitettu saneerausohjelma, jota ei oltu kyetty noudattamaan.¹⁷³

---

¹⁷³ Helsingin hovioikeus 8.7.2004 S 03/1287 ja Vahtera 2004.

Käräjäoikeus oli hylännyt kanteen kokonaisuudessaan, sillä se katsoi, että vastaajina olleet toimitusjohtaja ja hallituksen jäsenet eivät olleet toimineet tahallisesti yhtiön tai sen velkojien vahingoksi. Hovioikeus ei myöskään muuttanut käräjäoikeuden ratkaisua vahingonkorvausten osalta. Käräjäoikeuden mukaan vastaajien menettelyn ja aiheutuneen vahingon välillä ei vallinnut syy-yhteyttä. Vastaajien toiminnan katsottiin olleen huolellista, sillä tehtyjä toimenpiteitä voidaan pitää tuolloin vallinneissa olosuhteissa oikeina ja perusteltuina. Yhtiön johto oli toimillaan pyrkinyt edistämään yhtiön parasta jatkaessaan luottokauppaa yhtiön tärkeimmän asiakkaan kanssa. Hovioikeus tarkensi käräjäoikeuden päätöstä siten, että hovioikeuden mukaan toimitusjohtajan päättämä luottomyynnin jatkaminen ei ollut epäterveellisellä tavalla vaarantanut myyjäyhtiön taloudellisia etuja ostajaan nähden, vaikka asiakkaan luototus olikin muodostanut myyjänä olleelle yhtiölle huomattavan taloudellisen riskin. Hovioikeus myös totesi ratkaisussaan, että hallituksen jäsenet eivät myöskään olleet laiminlyöneet toiminta- ja valvontavelvollisuuttaan toimitusjohtajaa kohtaan.¹⁷⁴ Ratkaisu vahvistaa linjaa, jonka mukaan riskien ottaminen kuuluu liiketoimintaan. Riskien ottamisen täytyy kuitenkin olla harkittua ja huolellista, ja riskialttiiden päätösten tavoitteena täytyy olla yhtiön edun edistäminen.

Edellisestä ratkaisusta eroavaa tulkintalinjaa edustaa KKO:n liikepankkia koskeva ratkaisu 1997:110, jossa johdon riskinotto ylitti normaalin sallitun rajan ja näin ollen punnittavaksi tuli, oliko johto toiminut tarpeeksi huolellisesti yhtiön etua ajatellen. Tapaus käsittelee johtokunnan jäsenten korvausvastuuta, mutta tutkielman aihepiiriä ajatellen tapaus on relevantti, sillä johtokunnan roolin (ja samalla vastuun) voidaan nähdä olevan lähes samankaltainen kuin hallituksen osakeyhtiössä. Tapauksessa oli kyse liikepankin johtokunnan jäsenen ja varajäsenen vahingonkorvausvastuusta tilanteessa, jossa liikepankille oli aiheutunut luottotappioita johtokunnan huolimattoman luotonannon vuoksi. Pankin johtokunnan jäsenet tuomittiin vahingonkorvauksiin yhtiötä kohtaan, mutta vahingonkorvausta soviteltiin, koska huolimattomuuden ei katsottu olleen törkeää ja päätöksentekohetkellä vallitsevat olosuhteet olivat vaikeasti arvioitavissa.¹⁷⁵

Kyseessä oleva liikepankki oli vuonna 1990 myöntänyt luottoa niin sanottuna riskitoimialana pidetylle kiinteistö- ja rakennusalalla toimivalle yritykselle. Jo luototusta aloitettaessa olleiden tietojen ja havaittavissa olleiden seikkojen perusteella oli aihetta epäillä yhtiön kykyä maksaa

---

¹⁷⁴ Helsingin hovioikeus 8.7.2004 S 03/1287 ja Vahtera 2004.

¹⁷⁵ KKO 1997:110 ja Vahtera 2004.

takaisin luotot. Lisäksi luottojen vakuudet olivat olleet täysin riittämättömät.¹⁷⁶ Ratkaisussaan KKO lausui, että riskien ottaminen kuuluu yritystoimintaan. Kyseisessä tapauksessa vahinko syntyi yhtiölle, kun yritystoimintaan liittyvä riski, tässä tapauksessa luottoriski, toteutui.

KKO arvioi vahingonkorvausvelvollisuuden syntymistä pankin johdon huolellisuuden perusteella, eli olivatko johdon toimenpiteet olleet riittäviä luottoriskin hallitsemiseksi. KKO:n mukaan luototuksen aloittamiseen ja jatkamiseen ei olisi ollut liiketaloudellisia perusteita. KKO myös katsoi, että toimenpiteellä ei ollut pankin kannalta hyväksyttävää syytä. Näin ollen liikepankkitoimintaan kuuluvan sallitun riskinoton raja oli yhtiön edun vastaisesti ylitetty. KKO:n perustelujen mukaan huolimattomana voitiin yleensä pitää ilman asianmukaista vakuutta tapahtuvaa, suuruusluokaltaan merkittävää luotonantoa asiakkaalle, jonka takaisinmaksukykyä on käytettävissä olevien selvitysten perusteella syytä vahvasti epäillä.¹⁷⁷ Samaan oikeustapaukseen liittyy KKO:n ratkaisu 1997:111, jossa oli edelleen kysymys johtokunnan jäsenten ja varajäsenen vahingonkorvausvastuusta sekä korvauksen sovittelusta. Ratkaisussa edellä mainitun liikepankin johtokunnan jäsenet tuomittiin vahingonkorvauksiin, koska luototuksen jatkamista niin sanotulle ongelma-asiakkaalle oli jatkettu. KKO:n mukaan luototuksen jatkamista sellaiselle yritykselle, jonka toimintaedellytysten ei voida arvioida pitkällä aikavälillä paranevan, on pidettävä sellaisena liiketoiminnallisena virhearviona, josta seuraa vahingonkorvausvastuu¹⁷⁸.

Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisussa 2012:65 osakeyhtiön hallituksen jäsen ja yhtiön ainoa osakkeenomistaja A ei ollut ryhtynyt vanhan osakeyhtiölain 13 luvun 2 §:ssä säädettyihin toimiin yhtiön asettamiseksi selvitystilaan, vaikka yhtiön oma pääoma oli menetetty. Yhtiön konkurssipesä vaati A:ta korvaamaan vahingon, joka yhtiölle oli aiheutunut sen varallisuusaseman heikentymisestä yhtiön jatkettua tappiollista liiketoimintaa. Koska A:n laiminlyönti rikkoi sellaista velvollisuutta, joka oli säädetty yhtiön velkojien mutta ei yhtiön itsensä suojaksi, vahingonkorvausvaatimus hylättiin.

KKO:n ratkaisun 2012:65 lausuman mukaan osakeyhtiön yleisen varallisuusaseman heikentyminen ei lähtökohtaisesti ole sellaista vahinkoa, jonka yhtiön hallituksen jäsen olisi velvollinen

---

¹⁷⁶ KKO 1997:110.

¹⁷⁷ KKO 1997:110 ja Vahtera 2004.

¹⁷⁸ Vahtera 2004 ja KKO 1997:111.

korvaamaan yhtiölle tai sen konkurssipesälle. Liiketoimintaa harjoittavan osakeyhtiön toimintaan kuuluu riskien ottaminen ja riskin toteutuminen voi aiheuttaa yhtiölle taloudellisia menetyksiä. Liiketoiminnan riskillisuus ja riskien toteutuminen ei sellaisenaan tarkoita, että yhtiöllä olisi oikeus saada tappiot korvatuiksi yhtiön toiminnasta päättäneiltä hallituksen jäseniltä. Nyströmin mukaan edellä mainitulla lausumallaan KKO lähinnä vahvisti oikeuskäytännössä ja oikeuskirjallisuudessa hyväksytyt näkemyksen, jonka mukaan yhtiön johdolla on oikeus ottaa riskejä¹⁷⁹. Yhtiön johto tekee päätöksiä usein epävakaisissa ja varsin ennalta-arvaamattomissa olosuhteissa, sillä markkinoiden kehitystä on varsin vaikeaa ennustaa. Loogista onkin, että johto ei joudu vastuuseen päätöksistä, jotka päätöshetkellä olivat rationaalisia mutta jotka vuosien jälkeen tuntuvat epäasiallisilta. Näkemys ilmentää edellä esitettyä BJR-periaatetta.

Edelleen KKO:n ratkaisun 2012:65 perustelujen mukaan hallituksen jäsenen vahingonkorvausvelvollisuus yhtiötä kohtaan myös edellyttää, että voidaan riittävän yksilöidysti osoittaa hallituksen jäsenen tahallisen tai tuottamuksellisen toiminnan olevan korvausvelvollisuuden perustavassa syy-yhteydessä yhtiölle aiheutuneeseen vahinkoon.¹⁸⁰

Muodollisen aseman lisäksi vastuuseen vaikuttaa myös tosiasiallinen toiminta ja ammattitaito sekä osaaminen. Oikeuskäytännössä on todettu, että johtoon kuuluvan erityiset tehtävät tai roolit yhtiössä sekä erityinen ammattitaito saattavat myös johtaa muuta johtoa suurempaan vastuuseen yksittäisessä asiassa. Esimerkkinä tästä toimii KKO:n ratkaisu 1999:12, jossa hallituksen puheenjohtajan korostuneen valvontaroolin katsottiin tuovan myös korostuneemman vastuun verrattuna hallituksen rivijäseniin. Ratkaisun mukaan puheenjohtajan olisi muun muassa tullut valvoa, että hallituksen jäsenet saivat oikeat ja riittävät tiedot päätöksenteon pohjaksi.¹⁸¹

Kouvolan hovioikeuden lainvoimaisessa ratkaisussa S13/374 (21.1.2014) hovioikeus otti kantaa hallituksen puheenjohtajan vahingonkorvausvelvollisuuteen, kun tämän antama lähipiirilaina katsottiin osakeyhtiölain vastaiseksi varojenjaoksi. Laina oli lisäksi myös erikseen OYL 13:10:ssä tarkoitettujen omien osakkeiden hankinnan rahoituskiellon vastainen. Lainapäätös ja sen maksaminen oli toteutettu hallituksen puheenjohtajan toimesta, joten hovioikeus ei katsonut muiden hallituksen

---

¹⁷⁹ Nyström 2012, 8.

¹⁸⁰ Nyström 2012, 8.

¹⁸¹ Hannula et al. 2014, 18.

jäsenten olevan vastuussa. Hovioikeus ei katsonut muiden hallituksen jäsenten toimintaa tuottamukselliseksi. Tapauksessa oli arvioitu sitä, olisiko hallituksen muilla jäsenillä ollut velvollisuus ja mahdollisuus valvoa puheenjohtajan toimintaan OYL:n vastaisten lainojen estämiseksi ja ryhtyä toimiin asian osalta. Hovioikeus totesi yleisesti, että yhtiön hallinto sekä kirjanpidon ja varainhoidon valvonta oli asianmukaisesti järjestetty. Hovioikeus katsoi, että hallituksen jäseninä toimineilla henkilöillä ei ollut velvollisuutta tarkastaa konsernilainojen laillisuutta, kun niihin ei oltu toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksessä kiinnitetty huomiota. Yhtiön tilintarkastaja oli myös pitänyt konsernilainaa ongelmattomana. Hovioikeus tuomitsi hallituksen puheenjohtajan korvaamaan yhtiön konkurssipesälle vaaditun summan, eli 1,94 miljoonaa euroa. Oikeuskirjallisuudessa esitetyn kritiikin mukaan hovioikeuden ratkaisun voidaan katsoa olevan vastoin yhtiöoikeuden selkeää näkemystä siitä, että muilla hallituksen jäsenillä on velvollisuus valvoa, että toiset hallituksen jäsenet huolehtivat velvollisuuksistaan.¹⁸² Toisaalta ratkaisun voidaan katsoa myötäilevän edellä esitetyn ratkaisun KKO 1999:12 linjaa, jossa hallituksen puheenjohtajan roolin katsottiin olevan korostuneempi suhteutettuna rivijäseniin.

Turun hovioikeuden lainvoimaisessa ratkaisussa 8.4.2015 S 14/626 käsiteltiin osakeyhtiön hallituksen jäsenen huolellisuusvelvollisuutta ja vahingonkorvausvelvollisuutta yhtiölle. Terveystuotteiden maahantuontia ja tukkukauppaa harjoittaneella T Oy:llä oli yksinoikeus tuoda maahan, myydä ja markkinoida C Ltd:n tuotteita määrättyllä markkina-alueella. Osakeyhtiön liikevaihdon näkökulmasta osapuolten välillä solmitulla yksinoikeussopimuksella oli keskeinen merkitys T Oy:n toiminnalle. Osakeyhtiön omistajat A ja B olivat molemmat yhtiön hallituksessa. Osakkeenomistaja B perusti toisen osakeyhtiön, joka sittemmin solmi terveysalan tuotteiden yksinoikeussopimuksen T Oy:n keskeisen yhteistyökumppani C Ltd:n kanssa. T Oy vaati B:ltä miljoonan euron vahingonkorvausta tämän aiheuttamasta vahingosta yhtiölle. Hovioikeus katsoi, että hallituksen jäsenenä toimiva osakkeenomistaja B oli syyllistynyt johdon huolellisuusvelvollisuuden vastaiseen toimintaan. Hovioikeus katsoi osakkeenomistajien yhdessä C Ltd:lle lähettämän viestin kuitenkin osoittavan, että T Oy halusi luopua liiketoiminnastaan C Ltd:n kanssa. Yksimielisten osakkeenomistajien katsottiin voineen poiketa yhtiön edun mukaisesta päätöksenteosta, sillä päätös ei ollut vahingoittanut velkojien tai muiden sivullisten oikeuksia. Osakkaiden yhdessä lähettämällä viestillä T Oy oli luopunut myös kyseisen liiketoiminnan tuottamasta varallisuusarvosta. T Oy:lle ei siis voitu katsoa aiheutuneen lisävahinkoa siitä, että B

---

¹⁸² Vahtera 2015, 1-3.

sittemmin olikin solminut vastaavan sopimuksen uuden yrityksensä ja C Ltd:n välille. Näillä perusteilla hovioikeus hylkäsi kanteen¹⁸³.

Vaikka OYL:ssa ei olekaan säännöksiä, jotka kieltäisivät johtoa kilpailemasta johtamansa yhtiön kanssa, on oikeuskirjallisuudessa tällaisen yleisen kilpailukiellon kuitenkin katsottu pääsääntöisesti olevan olemassa johdon lojaliteettivelvollisuuden kautta. Johdolla voidaan katsoa olevan näyttövelvollisuus siitä, että kilpaileva toiminta ja yhtiön etu eivät ole ristiriidassa. Koska syntyneen vahingon osoittaminen on varsin hankalaa, vahingonkorvaus jää näissä tapauksissa usein tuomitsematta. Tässä tapauksessa A:n ja B:n katsottiin T Oy:n puolesta tosiasiallisesti luopuneen liiketoiminnastaan C Ltd:n kanssa ja sen mukanaan tuomasta varallisuusarvosta. Näin ollen vahinkoa ei katsottu syntyneen. Mikäli tapauksessa ei olisi todistelun kautta tullut osoitetuksi osapuolten yhdessä hyväksyneen C Ltd:lle lähetyn viestin sisällön, T Oy:lle olisi todennäköisesti voinut syntyä selkeästi osoitettavaa vahinkoa¹⁸⁴. Ratkaisusta on tulkittavissa, että lojaliteettivelvollisuus on pinnallinen jättäen tilaa tulkinnalle. Lojaliteettivelvollisuuttakaan ei voida pitää itsestäänselvyytenä.

Tapaus osoittaa Ruohosen mukaan sen, että osapuolten tulisi sopia kilpailukiellosta etukäteen osana osakassopimusta tai erillisessä kilpailukieltosopimuksessa. Tällöin sanktioksi kilpailukiellon vastaisesta toiminnasta voidaan sopia sopimussakko, ja syntyneen vahingon määrällä ei itsessään ole ratkaisevaa merkitystä. Tällöin on kuitenkin pystyttävä osoittamaan, että sovittua kilpailukieltoa on rikottu. Ruohosen mukaan kyseisen tapauksen yhteydessä sen osoittaminen olisi saattanut olla hankalaa, sillä T Oy:n toiminta oli osakkaiden toimesta yksimielisesti jo päätetty lakkauttaa ennen kuin toinen osakas oli perustanut kilpailevan osakeyhtiön¹⁸⁵.

Oikeustapauksista ilmenee, että osakeyhtiön hallituksen jäsenen vahingonkorvausvastuu konkretisoituu käytännössä tilanteissa, joissa hallituksen toiminta ei ole ollut tarpeeksi huolellista objektiivisesti asiaa tarkastellen. Nykyisen oikeuskäytännön puitteissa näyttäisi kuitenkin olevan pääteltävissä, että raja sille, että hallituksen jäsen joutuisi vahingonkorvausvastuuseen yhtiötä kohtaan, on vielä varsin korkealla. Tämä on sinällään loogista, sillä mikäli oikeuskäytännössä

---

¹⁸³ Ruohonen 2015, 1.

¹⁸⁴ Ruohonen 2015, 4 viittaa Kyläkallio et al. 2015 Osakeyhtiö I ja Mähönen et al. 2015 Osakeyhtiö I - Yleiset opit

¹⁸⁵ Ruohonen 2015, 5.

vedettäisiin niin sanottua tiukkaa linjaa, ei yhtiöiden hallitukseen välttämättä löytyisi asiansa parhaiten osaavia henkilöitä, sillä he karttaisivat hallituspestejä riskien vuoksi.

Edelleen oikeuskäytännöstämme käy tiivistetysti ilmi, että mikäli yhtiön hallituksen menettely on ollut huolellista ja yhtiön etua ajattelevaa, heitä suojaa BJR -periaatteen suojaviitta, eikä vahingonkorvausvastuu näin ollen lähtökohtaisesti realisoitu. Kuitenkin mikäli johto on huolimattomasti menetellen ottanut liian suuria liiketoiminnallisia riskejä, kuten liikepankkia koskevassa tapauksessa 1997:110, vahingonkorvausvastuu konkretisoituu. Oikeuskäytännöstä käy myös ilmi hallituksen valvontavastuu. Hallituksen on aktiivisesti seurattava yhtiön taloudellista tilannetta, vaikka yhtiön talousasioiden hoito olisikin annettu muun tahon, kuten esimerkiksi kokeneen toimitusjohtajan vastuulle.

Tuoreesta oikeuskäytännöstä esimerkkinä oleva Turun hovioikeuden ratkaisu 8.4.2015 S 14/626 ilmentää toisaalta sitä, että olemme myös Suomessa mitä ilmeisimmin menossa suuntaan, jossa erilaisten sopimusten lisääntyminen on väistämätöntä. Osakeyhtiölain väljän sääntelyn jättäessä paljon tulkintavaraa on yhtiöiden tärkeää sopia yhtiön sisäiset pelisäännöt tarkemmiksi joko yhtiöjärjestyksellä tai esimerkiksi osakassopimuksella.

4 HALLITUKSEN JÄSENEEN YHTIÖOIKEUDELLISEN KORVAUSVASTUUN RAJAAMINEN YHTIÖJÄRJESTYKSELLÄ

4.1 Korvausvastuun rajaamisesta yhtiöjärjestyksellä yleisesti

Suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa on suhtauduttu varsin kielteisesti mahdollisuuteen rajoittaa johtajien vahingonkorvausvastuuta sopimuksin tai yhtiöjärjestysmääräyksin. Perusteluiden mukaan muun muassa yhtiön eri etutahojen selonottokustannuksia koskevat näkökohdat puoltavat sitä, että OYL:n oikeussuojajärjestelmän, kuten vahingonkorvaussäännösten, tietty ydinalue on siinä mielessä pakottavaa oikeutta, ettei siitä yhtiöjärjestyksen määräyksillä voida poiketa¹⁸⁶.

Toisaalta oikeuskirjallisuudessa on yleisesti todettu, että on olemassa päteviä syitä, miksi yhtiöoikeudellista vastuuta tarvitsisi rajoittaa. Yksi tärkeimmistä syistä rajaamiselle on pätevien

---

¹⁸⁶ Savela 2015, 468, 478.

henkilöiden houkuttelu yritysjohdon.¹⁸⁷ Hallituksen vastuun rajaaminen yhtiöjärjestysmääräyksellä voi oikeuskirjallisuuden mukaan helpottaa varsinkin pieniä ja keskisuuria kasvuyrityksiä houkuttelemaan hallitukseen päteviä henkilöitä, jotka vastuusasioiden takia ovat aiemmin kieltäytyneet hallitustyöstä¹⁸⁸.

OYL 22:9 määrittelee vahingonkorvaussäännösten pakottavuuden seuraavalla tavalla:

”Yhtiöjärjestyksessä ei voida rajoittaa yhtiön tämän luvun tai tilintarkastuslain 10 luvun 3 §:n mukaista oikeutta vahingonkorvaukseen, jos vahinko on aiheutettu:

- 1) rikkomalla säännöksiä, joista ei voida poiketa yhtiöjärjestyksen määräyksellä; taikka*
- 2) muuten tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta.*

Yhtiön oikeutta vahingonkorvaukseen voidaan muuten yhtiöjärjestyksessä rajoittaa vain kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella.

Yhtiöjärjestyksessä ei voida rajoittaa osakkeenomistajan tai muun henkilön tämän luvun tai tilintarkastuslain 10 luvun 3 §:n mukaista oikeutta vahingonkorvaukseen tai kanteen ajamiseen.¹⁸⁹”

Edellä esitellystä osakeyhtiölain 22 luvun 9 §:stä on huomattavissa, että mahdollisuus rajata hallituksen jäsenen vahingonkorvausvastuuta on ilmaistu osakeyhtiölaissa käänteisesti. Lain mukaan vastuuta ei voida rajata pois vahingoista, jotka on aiheutettu rikkomalla säännöksiä, joista ei voi yhtiöjärjestysmääräyksellä poiketa tai muuten tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta¹⁹⁰. Yhtiöjärjestyksen määräykset ovat tehottomia siltä osin kuin oikeutta vahingonkorvaukseen tai kanteen ajamiseen on niissä rajoitettu enemmän kuin on sallittu. Epäselvässä tapauksessa vastuunrajoitusta tulkittaneen supistavasti vastuuvollisen vahingoksi¹⁹¹.

On muistettava, että vastuuta vähentävällä yhtiöjärjestysmääräyksellä ei ole merkitystä tilanteessa, jossa on rikottu pakottavia säännöksiä eli sellaisia säännöksiä, joista ei muutenkaan voida poiketa yhtiöjärjestyksen määräyksillä¹⁹². OYL 22:9.1:ssa säädetään, ettei yhtiön OYL:ssa tai tilintarkastuslain 10:3:ssa säädettyä oikeutta vahingonkorvaukseen eräissä tapauksissa voida yhtiöjärjestyksessä rajoittaa. Näin on ensinnäkin silloin, kun vahinko on aiheutettu rikkomalla säännöksiä, joista ei voida poiketa yhtiöjärjestyksen määräyksellä. Muuten perusteluiden mukaan

¹⁸⁷ Savela 2015, 467.

¹⁸⁸ Hannula et al. 2014, 227, Salo 2015, 88, HE109/2005

¹⁸⁹ Osakeyhtiölaki, 22:9.

¹⁹⁰ Hannula et al. 2014, 228.

¹⁹¹ Savela 2015, 470.

¹⁹² Hannula et al. 2014, 227.

lain pakottavien aineellisten sääntöjen merkitys vesittyisi. Vaikka pykälän sanamuoto viittaa kaikkiin lakeihin, muu lainsäädäntö kuin OYL ja siihen rinnastuvat säännökset on kuitenkin arvioitava huolellisuusvelvollisuuden kautta, ja siten näiden rikkomisen osalta rajoittaminen olisi mahdollista. Yhtiön oikeutta vahingonkorvaukseen ei voida yhtiöjärjestyksessä myöskään rajoittaa, jos vahinko on aiheutettu tahallisesti tai törkeästä tuottamuksesta. Tämä säännös on perusteluiden mukaan yhdenmukainen sopimusoikeudessa omaksuttujen periaatteiden kanssa¹⁹³.

Yhtiöjärjestykseen otettavalla määräyksellä voidaan rajoittaa yhtiön, ja siten myös konkurssipesän oikeutta vaatia vahingonkorvausta johdolta¹⁹⁴. OYL 22:9.3:n mukaan yhtiöjärjestyksessä ei kuitenkaan voida rajoittaa osakkeenomistajan tai muun henkilön, kuten velkojan, OYL:n tai TTL:n mukaista oikeutta vahingonkorvaukseen taikka kanteen ajamiseen¹⁹⁵. Mähösen mukaan vastuunrajoitusmääräys koskee kuitenkin osakkeenomistajien yhtiön lukuun ajamia OYL 22:7:n mukaisia derivatiivisia kanteita. Näin ollen derivatiivisia kanteita koskevaa sinänsä pakottavaa oikeutta voidaan kiertää ottamalla yhtiöjärjestykseen vastuunrajoitusmääräys¹⁹⁶. Myös Savela katsoo, että niissä rajoissa kuin vahingonkorvausoikeutta voi rajoittaa yhtiöjärjestyksellä, voinee myös kanneaikaa lyhentää. Laajemmalti yhtiöoikeudellisia kanneaikoja ei liene Savelan mukaan mahdollista muuttaa yhtiöjärjestyksellä¹⁹⁷.

Toisaalta vaikka yhtiöjärjestyksessä ei voida rajoittaa osakkaan oikeutta vahingonkorvaukseen, kukin osakas voi omasta puolestaan luopua oikeudestaan vahingonkorvaukseen, kuten seuraavasta Korkeimman oikeuden ratkaisusta on havaittavissa:

*"KKO 1995:169: "Asunto-osakeyhtiön osakkaat olivat sopimansa mukaisesti noudattaneet järjestelyä, että muun ohella pihan hiekoittamisesta kustannusten säästämiseksi huolehtivat osakkaat talkootyönä. Yhtiön ei katsottu olevan järjestelyyn suostuneelle osakkaalle vastuussa vahingosta, joka oli aiheutunut tämän liukastumisesta yhtiön hiekoittamattomalla pihatiellä."*¹⁹⁸

---

¹⁹³ Savela 2015, 469.

¹⁹⁴ Helminen 2007, 514.

¹⁹⁵ Savela 2015, 470.

¹⁹⁶ Mähönen 2010, 499–500.

¹⁹⁷ Savela 2015, 472.

¹⁹⁸ Savela 2015, 473.

Mikään ei myöskään lähtökohtaisesti estäisi hallituksen jäseniä sopimasta esimerkiksi yhtiön osakkeenomistajien ja suurimpien velkojien kanssa vastuun rajaamisesta näitä kohtaan. Mahdollisiin sopimuksiin sovelletaan yleisiä sopimusoikeuden ja vahingonkorvausoikeuden normeja kuten muihinkin sopimussuhteisiin¹⁹⁹.

Britanniassa johtajien vastuuta koskevat rajoitukset ovat kiellettyjä (Companies Act 2006, section 232). Kielto koskee kaikkia ehtoja, olivatpa ne yhtiöjärjestyksessä, yhtiön kanssa tehdyissä sopimuksissa tai muutoin tehtyjä. Poikkeuksena on, että yhtiö voi rahoittaa johtajalle aiheutuvat kulut sillä ehdolla, että jos johtaja tuomitaan häntä vastaan nostetussa oikeudenkäynnissä, hän joutuu palauttamaan saamansa varat yhtiölle (section 205). Yhdysvalloissa useimmat osavaltioiden osakeyhtiölait mahdollistavat johtajien vastuun rajoittamisen yhtiöjärjestysmääräyksin. Tavallisesti rajoitukset eivät kuitenkaan saa koskea tilannetta, jossa johtaja on tavoitellut toimella omaa etuaan. Yhdysvalloissa erilaiset vastuunrajoitukset yhtiöjärjestyksissä ovat yleisiä. Yhtiöt voivat hieman vaihtelevan laajuisesti korvata johtajien oikeudenkäyntikuluja ja johtajien maksettavaksi tuomittavia vahingonkorvauksia²⁰⁰.

4.2 Vastuunrajauksen rajoista

Yhtiön ja johdon välisessä suhteessa vastuu voidaan rinnastaa sopimusoikeudelliseen vahingonkorvausvastuuseen, minkä vuoksi vastuun rajoittaminen tulee olla mahdollista samalla tavoin kuin sopimusoikeudessa. Vastuunrajoitusta ei voida yleensä perustaa erikseen laadittavan toimeksiantosopimuksen ehtoihin tai esimerkiksi yhtiökokouksen tai hallituksen valintapäätökseen. Yhtiöjärjestys on väline, jolla osakkeenomistajat ja johdon jäsenet voivat tulevaisuuteen nähden yhtiöoikeudellisesti sitovalla tavalla määrätä (siinä määrin kuin laissa on sallittu) keskinäisistä suhteistaan. Yhtiöjärjestys voidaan myös nähdä eräänlaiseksi linkiksi osakkeenomistajien ja johdon välillä. Yhtiön johdon voidaan katsoa olevan sopimussuhteeseen rinnastettavassa suhteessa yhtiöön, eli ei suoranaisesti osakkeenomistajiin. Yhtiöjärjestys sitoo osakkeenomistajien lisäksi myös yhtiötä ja sen elimiä, kuten johtoa. Sopimusoikeuden näkökulmasta katsottuna osakkeenomistajien voidaan katsoa tehneen sopimuksen kolmannen, eli johdon hyväksi, ottamalla yhtiöjärjestykseen johdon vastuuta rajoittavan määräyksen²⁰¹.

---

¹⁹⁹ Hannula et al. 2014, 229–230.

²⁰⁰ Savela 2015, 467–468.

²⁰¹ Helminen 2006, 85.

OYL:n 22:9 on oikeuskirjallisuudessa koettu tulkinnanvaraiseksi. OYL:ssa ei ensinnäkään säädetä, minkälaiset hallituksen jäsenen vastuuta sääntelevät määräykset ovat sallittuja. Kyläkallio et al. mukaan kun otetaan huomioon, miten OYL on kirjoitettu, muunlaiset kuin OYL 22:9.1:ssa mainitut hallituksen jäsenten vastuuta rajoittavat määräykset näyttäisivät olevan sallittuja. Lainkohtaa kuitenkin tuskin voidaan tulkita tästä lähtökohdasta käsin syventymättä tarkemmin OYL 22:9.1:n tulkintaan. Esimerkiksi määräys, jolla evättäisiin osakkeenomistajilta oikeus ajaa OYL 22:7:ssä tarkoitettua kannetta yhtiön hyväksi tai määrättäisiin osakkeenomistajien kanneoikeudelle muitakin edellytyksiä kuin juuri mainitussa lainkohdassa säädetään, on Kyläkallio et al. mukaan tuskin sallittu. Kyläkallion et al. mukaan sama koskenee esimerkiksi OYL 22:8:n 1-k:ssa tarkoitettun kanneoikeuden vanhentumisajan lyhentämistä siltä osin kuin kyse on yhtiön ajamasta tai yhtiön hyväksi ajettavasta kanteesta²⁰².

Kyläkallio et al. mukaan OYL 22:9.1:n 1-k:ssa säädetty säännös siitä, että vastuun rajoittaminen ei voi koskea sellaisen säännöksen rikkomisella aiheutettua vahinkoa, josta ei voida poiketa yhtiöjärjestyksen määräyksellä, on ongelmallinen ja tulkinnanvarainen. Kyläkallio et al. viittaa, että hallituksen esityksen mukaan kyseisellä sanonnalla tarkoitetaan muun muassa määräystä, jonka mukaan hallituksen jäsenet vapautettaisiin vastuusta silloin, kun he menettelemällä OYL 1:7:ssä säädetyn yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisesti aiheuttavat yhtiölle vahinkoa. Yhtiöjärjestyksessä ei voida määrätä mainitusta säännöksestä poikkeavasti eli esimerkiksi määrätä, että hallituksen jäsenet eivät vastaa yhdenvertaisuusperiaatteen rikkomisesta yhtiölle aiheuttamastaan vahingosta²⁰³. Myös Mähönen tulkitsee säännöstä samoin. Sen sijaan Mähönen on vielä tulkinnut, että vastuunrajoituksen rajoittaminen vain tavalliseen ja lievään huolimattomuuteen olisi sopimusperusteisen korvausvastuun sääntöjen mukaista²⁰⁴.

Lain säännöksiä, joista ei yhtiöjärjestyksessä voida määrätä toisin, on lukuisia. Se, mitkä kaikki lain säännökset ovat tässä mielessä pakottavia, ei yleensä ilmene laista, vaan asiaa on arvioitava säännöskohtaisesti kunkin säännöksen tarkoituksen perusteella. Asiaan ei kuitenkaan ole välttämätöntä ottaa kantaa yhtiöjärjestyksessä, vaan yhtiöjärjestyksen määräys voidaan haluttaessa

---

²⁰² Kyläkallio et al. 2015, 619–620.

²⁰³ Kyläkallio et al. 2015, 620.

²⁰⁴ Mähönen 2010, 499.

muotoilla yleisesti käsillä olevan säännöksen sanamuotoa noudattaen²⁰⁵. Yhtiöjärjestykseen otettavien vastuunrajausten lopullinen sitovuus ratkeaa kuitenkin vasta oikeudenkäynnissä²⁰⁶.

OYL:n yleislausekkeen ilmentämä yhdenvertaisuusperiaate lienee sikäli pakottava, että sitä ei voida yleisesti poistaa yhtiöjärjestyksellä tulevaisuudessa tapahtuvien toimenpiteiden osalta. Tällainen ei liene mahdollista edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella. Jokainen osakas tosin voinee omalta osaltaan sitoutua olemaan vetoamatta yhdenvertaisuuteen ja tämä sitoo myös yhtiötä, jos yhtiö ja kaikki osakkeenomistajat ovat siihen sitoutuneet. Sitoumus ei kuitenkaan sido yhtiön uusia osakkaita eikä yhtiötä, jos yksikin osakkaista ei ole sidottu sopimukseen. Yhtiöjärjestyksen vastuunrajoituksella ei siis voine rajoittaa yhdenvertaisuuden rikkomisesta johtuvia vastuita²⁰⁷.

On tosin hyvä huomioida, että esimerkiksi juuri mainitusta osakkeenomistajien yhdenvertaisuudesta poikkeaminen ei useinkaan aiheuttane yhtiölle vahinkoa törkeän huolimattomalla (tuottamuksellisella) tai tahallisella yhtiön etujen vastaisella menettelyllään. Sananmukaisesti luettuna OYL 22:9.1 johtaisi siihen, että hallituksen jäsenten vastuuta ei voitaisi rajoittaa lievästäkään tuottamuksesta yhtiölle aiheuttamastaan vahingosta eli siitä vastuusta, jossa OYL 22:1.1:ssä nimenomaan säädetään. Tätä ei Kyläkallio et al. mukaan kuitenkaan mitään ilmeisimminkään ole OYL 22:9.1:ssä tarkoitettu, koska muunlainen tulkinta johtaisi siihen, että kyseisessä lainkohdassa tarkoitettua vastuunrajoitusta ei voitaisikaan ottaa yhtiöjärjestykseen. Näin ollen Kyläkallio et al. mukaan OYL 22:9.1:n 1-k:aa on siten tulkittava sanamuotonsa vastaisesti.²⁰⁸ Toisaalta Airaksinen et al. kritisoi Kyläkallio et al. esittämää näkemystä. Airaksinen et al. mukaan, kun tarkastellaan osakeyhtiölakia rationaalisenä ja johdonmukaisena kokonaisuutena, voi muun ohessa juuri OYL 22:9.1:n 1-k kohdasta saada tukea käsitykselle, ettei esimerkiksi OYL 1:8 ole ainakaan vaadittavan huolellisuuden asteen osalta sellainen absoluuttisen pakottava säännös, jona sitä Kyläkallio et al. mukaan on pidettävä²⁰⁹.

---

²⁰⁵ Airaksinen et al. 2010, 801–802.

²⁰⁶ Hannula et al. 2014, 228.

²⁰⁷ Savela 2015, 471–472.

²⁰⁸ Kyläkallio et al. 2015, 620.

²⁰⁹ Airaksinen et al. 2010, 802.

Mähösen mukaan, vaikka lojaliteettivelvollisuus on siinä mielessä dispositiivinen, että yhtiön johdon velvollisuudet voidaan OYL 1:5 ja 13:9:n nojalla muissa kuin ei-voitontuottamisyhtiöissä vapaasti määritellä yhtiön yhtiöjärjestyksessä määritellyn tarkoituksen mukaisesti, tämä ei tarkoita, etteikö lojaliteettivelvollisuus olisi sinänsä pakottava velvollisuus. Yhtiöjärjestysmääräyksellä johto voidaan vapauttaa ainoastaan lojaliteettivelvollisuudestaan osakkeenomistajia kohtaan, jos yhtiön tarkoitus on tuottaa voittoa jollekin muulle taholle kuin osakkeenomistajille. On kuitenkin huomattava, että lojaliteettivelvollisuus on edelleen olemassa; se vain kohdistuu tuolloin yhtiöjärjestyksessä määriteltyyn tahoon osakkeenomistajien sijasta. Lojaliteettivelvollisuudesta johtoa ei kuitenkaan voida kokonaan vapauttaa. Tässä mielessä lojaliteettivelvollisuuttakin koskeva säännös on pakottava, eikä siitä voi siis Mähösen mukaan ottaa OYL 22:9:n kaltaista yhtiöjärjestysmääräystä²¹⁰.

Kyläkallio et al. mukaan OYL 22:9.1:n 1-k:n mukaan voidaan esimerkiksi määrätä, että hallituksen jäsenet eivät ole yhtiötä kohtaan vastuussa yhtiölle aiheuttamastaan vahingosta, jos vahinko on aiheutettu yhtiöjärjestyksen vastaisella menettelyllä. Vastuun välttämistä ei voida kuitenkaan ulottaa koskemaan tahallisesta tai törkeästä tuottamuksesta (huolimattomuudesta) yhtiölle aiheutunutta vahinkoa. Edelleen Kyläkallio et al. mukaan OYL 22:9.1:n 2-k:n sana "muuten" viitanee siihen, että OYL 22:9.1:n 1-k:aa sovellettaessa tahallisesta tai törkeästä tuottamuksesta (huolimattomuudesta) tapahtunut vahingon aiheuttaminen yhtiölle on kaikissa tilanteissa jätettävä vastuunrajoituksen ulkopuolelle. Näin ollen vain lievistä tuottamuksesta (huolimattomuudesta) yhtiölle aiheutetun sellaisen vahingon korvaaminen, joka johtuu yhtiöjärjestyksen vastaisesta menettelystä, voidaan sulkea vastuun ulkopuolelle²¹¹.

Poiketen osittain Kyläkallio et al. esittämästä kannasta Airaksinen et al. mukaan olisi mahdollista sulkea pois vastuu paitsi lievällä myös niin sanotulla tavallisella tuottamuksella yhtiölle aiheutetuista vahingoista. Edelleen Airaksinen et al. mukaan Kyläkallio et al. esittämä kanta perustunee sellaiseen käsitykseen, että tuottamuksen asteita vahingonkorvausoikeudessa ylipäättään olisivat vain lievä tuottamus ja törkeä tuottamus. Airaksinen et al. viittaa tuottamusasteiden tarkemmassa arvioinnissa Karhun ja Ståhlbergin jaotteluun.²¹² Airaksinen et al. ohella myös muun

---

²¹⁰ Mähönen 2010, 499–500.

²¹¹ Kyläkallio et al. 2015, 620.

²¹² Airaksinen et al. 2010, 802.

muassa Hannula et al. katsoo, että yhtiöjärjestysmääräyksellä voidaan sulkea pois ainakin tavalliseen huolimattomuuteen perustuva vastuu muiden kuin pakottavien osakeyhtiölain säännösten osalta²¹³.

Karhun ja Ståhlbergin mukaan syyllisyysarvostelussa teot jaetaan tahallisiin, tuottamuksellisiin ja tapaturmisiin vahingon aiheuttamisiin. Usein vahingonkorvausoikeuden säännökset on kirjoitettu tavalla, joka vaatii vielä hienojakoisempaa syyllisyysasteiden arviointia. Monet säännökset osoittavat, että oikeusseuraamus on riippuvainen siitä, onko tuottamus ollut törkeää vai ei, tai siitä, onko tuottamus ollut lievää vai ei. Vaikka vahingonkorvauslaissa ei ole käytettykään ilmaisua tavallinen tuottamus, on vahingonkorvauslaissa erotettavissa toisistaan tuottamuksen eri asteet: törkeä tuottamus, tavallinen tuottamus ja lievä tuottamus. Jos tuottamus jaettaisiin vain vahingonkorvauslaissa nimenomaisesti mainittuihin lievään ja törkeään tuottamukseen, monet tilanteet jouduttaisiin keinotekoisesti sijoittamaan jompaankumpaan²¹⁴.

Raja törkeän tuottamuksen ja tahallisuuden välillä sen enempää kuin raja lievän tuottamuksen ja tapaturman välillä ei ole kielellisesti siten kuvattavissa, että kuvaus kelpaisi ratkaisun perusteeksi kaikissa tilanteissa. Sama pätee rajoihin tuottamuksen eri asteiden välillä. Joskus on sanottu, että syyllisyysasteiden väliset rajat ovat liukuvia. Tätä ei kuitenkaan pidä ymmärtää siten, että raja jollakin tavoin siirtyisi paikasta toiseen, vaan ilmaisun käyttäjät tarkoittanevat vain korostaa määrittelyn vaikeutta. Tuomioistuimen kannanotto oikeusseuraamukseen osoittaa luonnollisesti kussakin yksittäistapauksessa sen, mille syyllisyysasteelle ratkaisija on huolimattomuuden (teon tai laiminlyönnin) sijoittanut. Jos oikeusseuraamus edellyttää, kuten esimerkiksi vakuutusenantajan regressioikeus vahingonaiheuttajaa vastaan vakuutusopimuslain 75 §:ssä ja liikennevakuutuslain 20 §:ssä, että tuottamus on vähintään törkeää, näkyy tuottamuksen asteen ratkaisu siinä, onko regressioikeus myönnetty vai ei²¹⁵.

Vahingonkorvausoikeudellisen tuottamuksen astettakin arvioidaan lähtökohtaisesti objektiivisten tekijöiden perusteella. Toisaalta tekijän tiedoilla vahinkoriskistä ja mahdollisuudella ymmärtää se voi olla arvioinnissa ainakin täydentävää merkitystä. Tuottamuksen asteen arviointikriteerit ovat

---

²¹³ Hannula et al. 2014, 228.

²¹⁴ Ståhlberg & Karhu 2013, 103–104.

²¹⁵ Ståhlberg & Karhu 2013, 104.

ainakin osin samoja, joiden avulla arvioidaan, onko tuottamusta lainkaan. Tuottamuksen aste kuitenkin määräytyy sen perusteella, kuinka merkittävästi tekijän toiminta on poikennut edellytettävästä huolellisuudesta tai kuinka liiallinen hänen ottamansa riski on ollut. Esimerkiksi täysin välinpitämätön suhtautuminen toiminnassa annettuihin ohjeisiin tai teon seurauksiin voi olla törkeän huolimattontaa. Sen sijaan lievistä tuottamuksesta voi olla kyse esimerkiksi silloin, kun olosuhteet ovat sellaiset, että vahinkoriski on vaikeasti mielletävissä tai se on pieni²¹⁶.

Törkeä tuottamus on lähellä tahallisuutta, ja tahallisuudessa subjektiiviset tekijät ovat merkittävässä asemassa. Seuraavassa vakuutusosoikeudellisessa ratkaisussa subjektiiviset näkökohdat ovat olleet selvästi esillä: KKO 1997:103 B ei ollut tehnyt tilintarkastuskertomuksessaan muistutusta yhtiön osakeyhtiölain vastaisesta omien osakkeiden lunastamisesta ja rahalainan antamisesta osakkeenomistajille. Yhtiön taloudellinen asema oli ollut heikko. KKO:n mukaan B:n oli pitänyt ymmärtää, että lunastuksen toteuttaminen aiheuttaa ilmeisen vahingonvaaran. B oli laiminlyönyt lakiin perustuvan velvollisuutensa ja siten menetellyt törkeän huolimattomasti²¹⁷.

4.3 Vastuunrajoituksen toteuttaminen käytännössä

Sikäli kuin vastuunrajoitus on sallittu, vahingonkorvausvastuun rajoittaminen yhtiöjärjestyksestä muuttamalla edellyttää kaikkien osakkeenomistajien suostumusta (OYL 22:9.2). Rajoituksen ottaminen yhtiöjärjestykseen on siten osakeyhtiölain perusteluissa esitetty käytännössä olevan mahdollista ainoastaan yhtiötä perustettaessa tai sellaisessa yhtiössä, jossa on vain harvoja osakkeenomistajia. Käytännössä tilanne ei kuitenkaan ole näin, koska esimerkiksi kombinaatiofuusiossa ja osakevaihdossa tämä ehto voidaan ottaa myös tulevaan laajaomisteiseen yhtiöön ilman kaikkien tulevien osakkaiden erillistä suostumusta²¹⁸.

Jos yhtiöjärjestyksestä muutetaan ottamalla siihen vastuuta rajoittava määräys, vastuunrajoitus tulee voimaan, kun muutos rekisteröidään. Jollei yhtiöjärjestyksessä lähemmin määrätä asiasta, lienee vastuunrajoitusta tällöin yleensä tulkittava siten, ettei se koske vahingonkorvausta, joka perustuu määräyksen rekisteröintiä edeltävään menettelyyn. Jos taas vastuunrajoitus määrätään koskemaan

---

²¹⁶ Ståhlberg & Karhu 2013, 105.

²¹⁷ Ståhlberg & Karhu 2013, 105–106.

²¹⁸ Savela 2015, 469. ja Hannula et al. 2014, 228.

vanhojakin vahinkoja, se kattaa kaikki vahingot riippumatta siitä, oliko yhtiökokouksella muutoksesta päättäessään niistä tietoa vai ei²¹⁹.

Yhtiöjärjestykseen perustuva vastuunrajoitus voi koskea kaikkia yhtiöoikeudellisella perusteella vastuuseen mahdollisesti joutuvia tahoja. Se voi siis koskea hallituksen ja hallintoneuvoston jäseniä, toimitusjohtajaa, selvitysmiehiä, osakkaita, yhtiökokouksen puheenjohtajaa, tilintarkastajia ja erityistä tarkastajaa. Yhtiöjärjestyksessä vastuunrajoitus voidaan säätää myös koskemaan vain osaa näistä tahoista. Estettä ei myöskään ole sille, että rajoitus koskisi esimerkiksi vain osaa hallituksen jäsenistä²²⁰.

Yhtiön edun määritelmä on voitontuottamistarkoituksen ohella muutettavissa yhtiöjärjestysmääräyksellä²²¹. Osakeyhtiölain 1 luvun 9 §:n mukaan osakkeenomistajat voivat yhtiöjärjestyksessä määrätä yhtiön toiminnasta. Osakeyhtiölain 1 luvun 5 § ja 13 luvun 9 § mahdollistavat yhtiöjärjestysmääräyksen, jonka mukaan yhtiön tarkoitus on jokin muu kuin voiton tuottaminen osakkeenomistajille. Tällainen määräys voi liittyä joko yhtäältä voiton tuottamiseen tai siihen, kenelle mahdollinen voitto jaetaan. Määräys voidaan kirjoittaa myös siten, että yhtiön tarkoituksena on tuottaa jonkin verran voittoa, joka jaetaan muille kuin osakkeenomistajille²²². Yhtiön johdolta siis voidaan poistaa velvollisuus maksimoida osakkaiden saama voitto. Vastaavasti vastuunrajoitus koskee voitontuottamistarkoituksen vastaisia toimia²²³.

Yhtiön tarkoitus voi olla myös puhtaasti yleishyödyllinen, kuten tietyn yhdistyksen tai säätiön toiminnan tukeminen. Suomen osakeyhtiölaissa ei ole, toisin kuin esimerkiksi Ruotsin osakeyhtiölaissa, tarkempia säännöksiä tällaisista ei-voitontuottamisyhtiöistä, vaan asia on muutoin jätetty sopimusvapauden varaan. Tämä ei tarkoita, että lainsäädäntömme suhtautuisi niihin kielteisesti. Osakeyhtiölaki on Mähösen mukaan vain niin joustava, että se mahdollistaa monenlaiset yhtiöjärjestysmääräyksillä toteutettavat ratkaisut. Mähösen mukaan näin on myös tapahtunut, sillä erilaisia vihreitä yrityksiä on alettu perustaa ajatuksella, että yritys minimoi

---

²¹⁹ Savela 2015, 470.

²²⁰ Savela 2015, 470.

²²¹ Savela 2015, 471.

²²² Mähönen 2013, 570–571.

²²³ Savela 2015, 471.

tietoisesti toimintansa haitalliset ympäristövaikutukset. Usein on kuitenkin vaikea arvioida, onko yritys aidosti vihreä toiminnassaan vai jääkö vihreys vain julistuksenomaiseksi²²⁴.

Mikäli yhtiön tarkoitus on modifioitu muuksi kuin voiton tuottamiseksi osakkeenomistajille (esimerkiksi yhtiön yhteiskuntavastuuta on korostettu), tästä on määrättävä Suomessa nimenomaisesti yhtiöjärjestyksessä (OYL 1:5). Tällöin osakkeenomistajat ja potentiaaliset sijoittajat tietävät, että yhtiön tarkoituksena ei ole heidän sijoituksensa maksimointi, vaan jokin muu, yhtiöjärjestyksestä ilmenevä tarkoitus.²²⁵ Edelleen, mikäli yhtiön tarkoituksena ei ole voitontuottaminen, yhtiöjärjestyksessä on tällöin määrättävä oman pääoman käyttämisestä. Voitontuottamistarkoituksen poistava yhtiöjärjestysmääräys voi olennaisestikin vähentää johdon vastuuta²²⁶.

Kun yhtiön edun käsitettäkin voidaan muokata yhtiöjärjestyksellä, Savelan mukaan OYL 1:8:n sisältämästä yleisestä huolellisuusvelvollisuudestakin voitaneen poiketa yhtiöjärjestysmääräyksellä. Tällöin vastuunrajoituslauseke rajoittaisi huolellisuusvelvollisuuden rikkomisiin perustuvia vastuita. Muunlainen tulkinta johtaisi Savelan mukaan vastuunrajoituksen alan kohtuuttomaan supistumiseen.²²⁷ Airaksinen et al. mukaan tyypillisenä vastuunrajoituslausekkeena voidaan nimenomaan mainita määräys, jonka mukaan yhtiön johtoon kuuluva vastaa yhtiötä kohtaan yleisen huolellisuusvelvollisuutensa (OYL 1:8) rikkomisesta aiheutuneesta vahingosta vain, jos vahinko on aiheutettu tahallisesti tai törkeästä huolimattomuudesta²²⁸. On toisaalta huomioitava, että Airaksinen et al., Savelan ja Hannulan²²⁹ esittämästä näkökulmasta poiketen Kyläkallio et al. on aiemmin todetun mukaisesti katsonut varovaisemmin, että vastuuta olisi mahdollista rajoittaa vain lievän huolimattomuuden osalta.

Mikäli yhtiö ottaa riskejä muulla kuin yhtiöjärjestyksen mukaisella toimialalla, tämä aiheuttaa riskin toteutuessa helpommin korvausvastuun hallitukselle. Hallituksella ei ole valtuutta toimia muuten kuin yhtiöjärjestyksen toimialamäärittelyn puitteissa. Yhtiöllä ei ole kaikilta omistajilta saatua

---

²²⁴ Mähönen 2013, 570–571.

²²⁵ Mähönen & Villa 2015, 336.

²²⁶ Savela 2015, 79.

²²⁷ Savela 2015, 471.

²²⁸ Airaksinen et al. 2010, 802.

²²⁹ Hannula et al. 2014, 228.

valtuutusta toimia millään muulla kuin yhtiöjärjestyksessä määritellyllä toimialalla²³⁰. Näin ollen yhtiön yleistoimialan muuttamisella voisi joissain tilanteissa myös olla vaikutusta johdon vastuuta tarkasteltaessa. Yleistoimialan muuttaminen on käytännössä mahdollista määräenemmistöllä. Muutos on näin ollen mahdollista saavuttaa helpommin kuin niin sanottu puhdas vastuunrajoituslauseke, johon vaaditaan kaikkien osakkaiden yksimielinen päätös.

On myös pohdittavissa, voisiko yhtiöjärjestyksessä olla mahdollista määrätä, että yhtiö sitoutuisi maksamaan yhtiön johtajilta vaatiman vahingonkorvauksen määrän. Savelan mukaan OYL 22:9:n mukaista pakottavuutta ei kuitenkaan voida sallia tehtäväksi tyhjäksi erilaisin korvaussitoumuksin. Savelan mukaan ei siis voida hyväksyä sellaista sitoumusta, että yhtiö sitoutuisi maksamaan yhtiön johtajilta vaatiman vahingonkorvauksen määrän. Tällöinhän lopputulos olisi, että vastuu yksinkertaisesti poistuisi, mutta ilman OYL 22:9:n rajoituksia²³¹.

Yhdysvalloissa useimmat osavaltiot sallivat yhtiöiden hyvittää johtohenkilöille heidän maksamansa korvaukset (*indemnification*) liittyen mahdolliseen riitaprosessiin, joka on johtunut johtajan tehtävästä yhtiössä. Suurimmassa osassa osavaltioita yhtiö ei kuitenkaan ole oikeutettu hyvittämään johtohenkilölle korvauksia asioissa, joissa yhtiö tai osakkeenomistajat ovat haastaneet johtohenkilön.²³² Myötäillen Yhdysvalloissa omaksuttua linjaa, jota Suomessa edustaa muun muassa Savela, lienee todettavissa, että ainakaan nykyisen osakeyhtiölaimme puitteissa yhtiöjärjestyksessä ei ole mahdollista määrätä, että yhtiö sitoutuisi maksamaan yhtiön hallituksen jäseniltä vaatiman vahingonkorvauksen määrän. Päinvastainen kanta vesittäisi käytännössä koko OYL 22:9 tarkoituksen.

Hannula arvelee, että joidenkin vuosien kuluttua tulkintaperiaatteita vastuunrajoittamisesta yhtiöjärjestyksellä lienee jo muodostunut. Edelleen Hannulan mukaan heikkouksistaan huolimatta hallituksen jäsenen korvausvastuun rajaaminen yhtiöjärjestykseen otettavalla määräyksellä ainakin tavallisen huolimattomuuden osalta on varteenotettava vaihtoehto. Tällä olisi merkitystä ainakin taloudellisten vahinkojen korvaamisen kannalta, koska myös vahingonkorvauslaissa taloudellisen vahingon korvausvastuun raja on nostettu tavallista tuottamusta korkeammalle²³³.

---

²³⁰ Hannula et al. 2014, 109–110.

²³¹ Savela 2015, 474.

²³² Smerdon 2011, 586.

²³³ Hannula et al. 2014, 228.

Hannulan mukaan uuden osakeyhtiölain sääntelyn ollessa varsin tuoretta on vielä liian aikaista sanoa, miten hallituksen jäsenen vastuuasemaan vaikuttavat muutokset käytännössä vaikuttavat. Hannulan mukaan ainakin teoriassa voisi ajatella, että mahdollisuus rajata jäsenen henkilökohtaista vastuuta saattaisi alentaa rimaa saada nimekkäitä ulkomaisia ja kotimaisia henkilöitä helpommin suostumaan hallituksen jäseniksi, jos vastuun rajaamisesta on riittävällä tavalla sovittu²³⁴.

Punnitessa yhtiöjärjestyksen merkitystä hallituksen vastuun muokkaajana on hyvä huomioida, että hankkiessaan osakkeita osakkeenomistaja tiedostaa ja hyväksyy niiden normien olemassaolon, jotka määrittävät yhtiösuhteen perusteella osakkeeseen kuuluvia oikeuksia ja velvollisuuksia. Osakkeiden ostaja myös toisaalta hyväksyy ja tiedostaa sen riskin, joka liittyy osakeyhtiön oikeussuhteita koskevien säännösten muuttumiseen mukaan lukien yhtiöjärjestyksen muutoksiin, joihin ei vaadita osakkeenomistajien yksimielistä päätöstä.²³⁵

4.4 Yhtiöjärjestys verrattuna muihin vastuunrajoitusinstrumentteihin

Yhtiöjärjestyksen määräykset ohjaavat ja sitovat yhtiön elinten toimintaa. Yhtiöjärjestyksen määräykset suojaavat osakeyhtiölain vahingonkorvausnormien kautta myös yhtiön ulkopuolisia tahoja. Yhtiöjärjestyksen määräykset ovat suosituksiin nähden määrääviä²³⁶. Yhtiöjärjestyksestä alemmantasoiset säännöt eivät myöskään saa olla yhtiöjärjestyksen kanssa ristiriidassa. Yhtiöjärjestyksestä on toisinaan luonnehdittu sopimuksenkaltaiseksi instrumentiksi, mitä voidaan kuitenkin pitää ongelmallisena tulkintana sopimusosapuolten määrittämisen vaikeuden vuoksi. Yhtiöjärjestys voidaan enemmänkin nähdä eräänlaisena määräysten kokonaisuutena tai yhtiön sisäisenä statuuttina²³⁷.

Huomionarvoista on, että myös sitomattomat suositukset saattavat vaikuttaa yhtiöjärjestyksikäytäntöjen kehittymiseen ja muuttumiseen, minkä vuoksi suositusten ja määräysten välinen jännite on Helmisen mukaan mielenkiintoinen. Edelleen yhtiön itsensä hyväksymien sisäisten tai ulkopuolisten asettamien yleisesti tunnustettujen käytäntöjen tai ohjeistusten juridista merkitystä ei tule myöskään Helmisen mukaan väheksyä. Esimerkiksi korkeimman oikeuden

---

²³⁴ Hannula et al. 2014, 228–229.

²³⁵ Vahtera 2012, 1059.

²³⁶ Helminen 2006, 9–10.

²³⁷ Salo 2015, 88.

ratkaisussa KKO 2000:69 johdon huolellisuusvelvollisuutta arvioitiin suhteessa pankin itsensä hyväksymiin ja toisaalta ulkopuolisen tahon pankille lähettämiin ohjeistuksiin²³⁸.

Yhtiöjärjestyksen lisäksi toimintaa yhtiössä pyritään usein sääntelemään osakassopimuksen avulla. Erityisesti listaamattomissa yhtiöissä yhtiöjärjestys ja osakassopimus ovat usein toisiaan täydentäviä sääntelyvälineitä²³⁹. Osakassopimuksella ja yhtiöjärjestyksellä tavoitellaan monesti samoja päämääriä. Osakassopimus on osakkeenomistajien välinen vapaaehtoinen sopimus kun taas yhtiöjärjestys on osakeyhtiölaissa säädetty osin pakollinen normisto. Yhtiöjärjestyksen määräykset sitovat kaikkia osakkeenomistajia, kun taas osakassopimuksen ehdot velvoittavat vain sopimuksen osapuoliksi liittyneitä osakkeenomistajia. Yhtiöjärjestys on myös vastoin osakassopimusta viranomaiskontrollin alainen. Näin ollen osakassopimus ja yhtiöjärjestys eroavat toisistaan sääntelykompetenssin laajuuden ja sitovuuden osalta. Osakassopimus tarjoaa osakkaille joustavamman instrumentin sopia asioista yhtiön sisäisesti ja nimenomaan julkisuudelta piilossa. Toisaalta osakassopimuksen sitovuus on heikko suhteutettuna yhtiöjärjestykseen. Osakeyhtiölain mukaan esimerkiksi yhtiökokouksen päätöstä ei voida moittia pelkästään sillä perusteella, että päätös on osakassopimuksen vastainen. Osakassopimuksen heikkoutena on myös siinä, että osakkeen siirronsaaja ei ainakaan lähtökohtaisesti tule sidotuksi osakassopimuksen ehtoihin. (Tosin osakassopimukseen yleensä sisällytetään osakkeiden luovuttamista rajoittavia ehtoja.)²⁴⁰

Oikeuskäytännössä ja oikeuskirjallisuudessa vallitsee yhä epäselvyyttä siitä, milloin ja missä määrin osakassopimus voi ylipäättään saada yhtiötä sitovan vaikutuksen. Esimerkiksi ratkaisussa KKO1994:95 korkein oikeus totesi jääneen näyttämättä, että yhtiö olisi ollut osakassopimuksen osapuoli tai että sopimus muutenkaan sitoisi sitä. Argumentointia ei kuitenkaan esitetty siitä, milloin osakassopimus voisi sitoa yhtiötä. Pääsääntönä on pidettävä, ettei osakassopimus osakkeenomistajien keskinäisenä sopimuksena sido yhtiön johtoa sen päätöksenteossa. Yhtiö on osakkeenomistajiinsa nähden itsenäinen oikeushenkilö. Osakassopimus voinee sitoa yhtiötä vain hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa, kuten kun kysymyksessä on konsernisuhteen syntymiseen johtavasta, äänioikeuden käyttöä tai yhtiön johdon asettamista koskevasta sopimuksesta. Yhtiön johto ei välttämättä edes tiedä osakassopimuksen olemassaolosta ja vaikka tietäisi, ei sillä pääsääntöisesti olisi oikeudellista merkitystä. Yhtiö voi kuitenkin halutessaan sitoutua

---

²³⁸ Helminen 2006, 9-10.

²³⁹ Salo 2015, 89.

²⁴⁰ Helminen 2006, 97, 99–100.

osakassopimuksen mukaisiin velvoitteisiin. Tosin tällöin ei enää ole kyse varsinaisesta osakassopimuksesta vaan sekatyypisestä sopimuksesta. Yhtiö voi sitoutua koko sopimukseen, osaan siitä tai olla täysin vapaa sopimuksen mukaisista velvoitteista. Sitoutumista tulee luonnollisesti arvioida tapauskohtaisesti²⁴¹.

Yhtiön koko voi vaikuttaa osakassopimuksen asemaan. Osakassopimus saattaa saada suuremman merkityksen pienissä yhtiöissä. Muun muassa Pönkä on katsonut, että toisinaan johdon huolellisuusvelvollisuuteen päätöksenteossa kuuluva informaation hankkiminen edellyttäisi myös mahdollisen osakassopimuksen huomioon ottamista. Näin voi olla erityisesti pienen omistajapiirin yhtiöissä. Tällöin ei voitane pois sulkea ainakaan täysin mahdollisuutta siitä, että osakassopimuksen määräykset voitaisiin ottaa huomioon johdon fidusiaarisia velvollisuuksia arvioitaessa. Mahdollisen korvausvastuun edellytyksenä olisi tuolloin, että johto on ollut tietoinen osakassopimuksesta ilmenevästä omistajien tahdosta ja sen vastaisesta käyttäytymisestä on aiheutunut yhtiölle vahinkoa²⁴².

Yhtiöjärjestyksen voidaan katsoa tuovan enemmän työkaluja johdon toiminnan ohjaukseen kuin osakassopimuksen. Yhtiöjärjestyksen ja osakassopimuksen muokkaus yhtiön tilannetta palvelevaksi eivät kuitenkaan ole toisensa poissulkevia, vaan niitä tulisi lähestyä yhtenä kokonaisuutena. Yhtiöjärjestyksen ollessa julkinen asiakirja se toimii samalla myös yhtiön käyntikorttina. Yhtiöiden toimintaympäristön monimutkaistuessa ja yhtiön edun käsitteen kehittyessä koko ajan yhä kompleksisemmaksi on odotettavissa, että yhtiöjärjestyksen rooli tulee jatkossa kasvamaan ellei osakeyhtiölakia täsmennetä tarkemmaksi. Huolellisesti laaditulla ja osakeyhtiölain väljää sääntelyä täsmentävällä yhtiöjärjestyksellä voi olla jatkossa houkutusvaikutus johtohenkilöitä pestatessa.

Yhtiöjärjestysmääräyksen perustuva vastuunrajoitus on myös esimerkiksi perinteistä vastuuvapautta tehokkaampi, sillä vastuunrajoitus syntyy automaattisesti ilman mitään lisätoimia. Toisekseen vastuunrajoituksen tehokkuus ei edellytä vastuuvapauden tapaan tietojen antamista yhtiökokoukselle. Vastuunrajoituksessa ei synny myöskään riskialtista aikaa toimen ja vastuuvapauden myöntämisen välillä²⁴³. On myös huomioitava, että vastuuvapauspäätöksen merkitys ylipäättään jää usein minimaaliseksi, sillä harvassa ovat tilanteet jossa yhtiökokoukselle

---

²⁴¹ Salo 2015, 89.

²⁴² Salo 2015, 89.

²⁴³ Savela 2015, 471.

pystyttäisiin antamaan riittävät tiedot joiden pohjalta syntyisi niin sanotusti pitävä vastuuvapauspäätös.

Hannula et al. on nimennyt yhdeksi vaihtoehdoksi vähentää osakeyhtiön hallituksen jäsenen henkilökohtaista vastuuta niin sanotulla *Confirmation Letter* tai *Hold Harmless Letter* -sitoumuksella. Sitoumuksella esimerkiksi emoyhtiö vakuuttaa hallituksen puheenjohtajalle korvaavansa kaikki hänen maksettavakseen tulevat vahingonkorvaukset, jos ne ovat aiheutuneet puheenjohtajan toimiessa työnantajansa antamien määräysten mukaisesti²⁴⁴. Kuten tutkielmassa on jo aiemmin todettu, esimerkiksi Savela on katsonut, että OYL 22:9:n mukaista pakottavuutta ei voida sallia tehtäväksi tyhjäksi erilaisin korvaussitoumuksin. Savelan mukaan ei siis voida hyväksyä sellaista sitoumusta, että yhtiö sitoutuisi maksamaan yhtiön johtajilta vaatiman vahingonkorvauksen määrän. Tällöinhän lopputulos olisi, että vastuu yksinkertaisesti poistuisi, mutta ilman OYL 22:9:n rajoituksia²⁴⁵.

Sen sijaan Savelan mukaan ei liene estettä sille, että yhtiö sitoutuu maksamaan johtajille tai muille tahoille sellaiset vahingonkorvaukset, jotka nämä joutuvat suorittamaan kolmansille tahoille. Vahingonkorvauksen lisäksi myös oikeudenkäyntikulut voivat tulla korvattavaksi. Joissakin tilanteissa korvaukset ja kulut voivat toki kuulua yhtiön vastuulle ilman eri sitoumustakin²⁴⁶.

OYL:ssa ei ole säännöstä, joka estäisi osakeyhtiötä ottamasta hallituksensa jäsenille vastuuvakuutusta. OYL:ssa ei ole myöskään säännöstä, joka estäisi yhtiötä maksamasta sellaisesta vakuutuksesta aiheutuva vakuutusmaksua. OYL 22:9:n säännökset vahingonkorvauksen pakottavuudesta eivät estä yhtiötä esimerkiksi hankkimasta vastuuvakuutusta johtohenkilön aiheuttamien vahinkojen varalle²⁴⁷. Vastuuvakuutus suojaa vakuutettuja monissa tapauksissa. Niissä on kuitenkin yleensä ehto, jonka mukaan vakuutusta ei sovelleta, jos vahinko on aiheutettu rikoksella. Vastuuvakuutuksen ehtoihin voi usein sisältyä myös rajaus, joka sulkee korvausvastuun pois lakia tahallisesti rikkomalla aiheutetuista vahingoista. Osakeyhtiölain mukainen vastuu syntyy käytännössä lähes aina osakeyhtiölain määräysten rikkomisen seurauksena ja rajanveto tahallisesti tai huolimattomuudella aiheutetun vahingon välillä voi olla häilyvä. Vastuuvakuutuksissa on toisinaan myös omistukseen liittyviä rajausehtoja, jotka

---

²⁴⁴ Hannula et al. 2014, 230.

²⁴⁵ Savela 2015, 474.

²⁴⁶ Savela 2015, 473.

²⁴⁷ Savela 2015, 476.

voivat rajata turvan ulkopuolelle hallituksen jäsenet, jotka omistavat suoraan tai välillisesti ehdoissa määritetyn vähimmäismäärän ylittävän osuuden yhtiön osakkeista tai äänivallasta, tai vastaavasti turvan tämän rajan ylittävän osakkeenomistajan esittämiä vaateita vastaan²⁴⁸.

On lisäksi huomioitava, että vaikka hallituksen jäsenen kohdistuva vahingonkorvausvaade poistuisi vastuuvakuutuksen myötä, tuo vahingonkorvausvaade jo itsessään kuitenkin pitkäaikaisen leiman hallituksen jäsenen maineelle ja todennäköisesti tuhoaa henkilön urakehityksen. Näin ollen yhtiöjärjestyksessä olevat rajaukset selkeyttävät tilannetta ja luovat hallituksen jäsenelle vankemman turvan. Edellä esitettyjä vastuunrajauskeinoja ei ole syytä nähdä toistensa poissulkevinä, vaan nimenomaan toisiaan täydentävinä instrumentteina, joita on syytä käyttää rinnakkain.

5 LOPPUPÄÄTELMÄT

Tutkielman johdanto-osassa määrittelin tutkimuskysymyksiksi seuraavat teemat: miksi olisi tärkeää rajata osakeyhtiön hallituksen vahingonkorvausvastuuta yhtiötä kohtaan yhtiöjärjestyksellä? Tarkoitukseni oli lähestyä vastuunrajauskeinojen tarpeellisuuden selvittämistä tarkastelemalla yhtiön edun ja voitontuottamisen käsitteitä ja niiden kehitystä. Toiseksi tutkimuskysymykseksi asetin johdannossa sen, millaiseksi osakeyhtiön hallituksen jäsenen vahingonkorvausvastuu yhtiötä kohtaan on ylipäättään muokkaantunut lainsäädäntömme ja oikeuskäytäntömme puitteissa? Kolmanneksi tutkimuskysymykseksi määrittelin sen, miten osakeyhtiön hallituksen vahingonkorvausvastuuta yhtiötä kohtaan voidaan rajata yhtiöjärjestyksellä?

Yhtiön etua ja voitontavoittelua käsittelevässä tutkielman toisessa osassa pyrin vastaamaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ja tarkastelemaan syitä yhtiöoikeudellisen vahingonkorvausvastuun rajaamiselle. Yhtiön edun käsitteelle on lähes mahdotonta määrittellä yksiselitteistä kuvausta, joka tyhjentävästi kuvailisi elementit, joista käsite koostuu. Osakeyhtiölain jättäessä käsitteen avoimeksi se elää liiketoiminnan kehittyessä ja samalla tarkentuu viime kädessä oikeuskäytännössä.

Perinteisen osakkeenomistajakeskeisen näkökulman rinnalle ovat entistä vahvemmin tulleet yhteiskunnallisen vastuun ja sidosryhmät huomioivat laajemmat näkökulmat yhtiön edusta. Vaikka osakeyhtiölakimme ei vaadi yhtiöiltä moraalissävyytteistä vastuullisuutta, suomalainen osakeyhtiölainsäädäntö viittaa kuitenkin esimerkiksi yhdysvaltalaisesta lainsäädäntöä vahvemmin

---

²⁴⁸ Hannula et al. 2014, 230–232.

mahdollisuuteen pohtia päätöksenteon kohderyhmää laajemmin kuin pelkästään osakkeenomistajien näkökulmasta. Johto voisi siis jo nykyisenkin OYL:n puitteissakin tehdä päätöksiä, joiden tavoitteena ei ole suoranaisesti osakkeenomistajien edun edistäminen. Näiden päätösten tulee kuitenkin merkitä esimerkiksi yhtiön voitontuottamiskyvyn paranemista. Voitaneenkin todeta, että Suomessa osakkeenomistajien edun edistämisen välillisuus voisi edetä ainakin pidemmälle kuin Yhdysvalloissa. Vielä Suomea pidemmälle se on viety tutkielmassa esitetyn mukaisesti Britannian lainsäädännössä, jossa Companies Act 2006 sääntelyn mukaan johdon nimenomaisena velvollisuutena on edistää yhtiön kaikkien jäsenten, eli toisin sanoen kaikkien sidosryhmien etuja kokonaisuutena.²⁴⁹

Tutkielman toisessa osassa esitetystä on myös havaittavissa, että yhtiön edun sekä voitontavoittelun käsitteet ovat eräänlaisessa murrostilassa. Sekä sidosryhmillä että yhtiöllä on väistämättä vaikutuksensa toistensa toimintaan ja valintoihin. Liiketoiminnallisen päätöksenteon tavoitteena on edelleen voitontuottaminen osakkeenomistajille, mutta tähän päämäärään johtava arvoketju on pidentynyt vähitellen. Voitontuottaminen osakkeenomistajille voi olla välillistä. Liiketoiminnan moraali tulee näkyväksi sidosryhmäsuhteiden kautta²⁵⁰.

Voitontuottamistarkoitus ja yhteiskuntavastuu eivät ole välttämättä ristiriidassa keskenään. Voitontuottamisyhtiössäkkin yhteiskuntavastuu, erityisesti ympäristövastuu, on mahdollista ottaa huomioon valistuneen arvonmaksimoinnin hengessä. Yhtiön tuotantokoneiston uudistaminen, tuotekehitystoiminnan tai henkilöstön kouluttaminen taikka muiden vastaavien investointien tekeminen on yhtiön tarkoituksen mukaista, kun tällaisten toimenpiteiden voidaan katsoa olevan yhtiön ja sitä kautta osakkeenomistajien edun mukaisia. Yhtiön pitkäaikavälin tavoitteet ovatkin usein linjassa ympäristöystävällisyyteen tähtäävän toiminnan kanssa. Yhtiön kannattaa esimerkiksi vähentää raaka-aineen ja tuotannon energian kulutusta ja kouluttaa henkilökuntaa näissä asioissa. Ongelmaksi kuitenkin muodostuu yhtiön pitkän aikavälin olemassaoloa ja kasvua palvelevat toimet ja osakkeenomistajien lyhyen aikavälin arvonmaksimointi-intressit. Vaikka yhtiö perustetaan toimimaan ikuisesti, osakkeenomistajien sijoitushorisontti on huomattavasti lyhyempi, ja he haluavat omistukselleen maksimaalisen tuoton omistusajalleen. Yhtiön pitkän aikavälin intressissä onkin, että sillä on osakkeenomistajia, jotka ovat sitoutuneet itse pitkän aikavälin omistukseen.

---

²⁴⁹ Salo 2015, 116.

²⁵⁰ Salo 2015, 99.

Ihanne olisi, että osakkeenomistajien omistus olisi yhtä pysyvää kuin yhtiön olemassaolo. Silloin yhtiön ja osakkeenomistajien pitkän aikavälin tavoitteet ovat yhteneväiset²⁵¹.

Nyströmin ja Rajavuoren mukaan liiketoimintaetiikka ja yritysvastuu ovat arvoväritteisiä hyveitä, jotka istuvat vain vaivoin analyyttiseen kehikkoon. Mikäli lähdetään siitä ajatustavasta, jonka mukaan yhtiöoikeuden tulisi keskittyä johdon ja osakkeenomistajien välisen suhteen, osakkeenomistajien keskinäisten suhteiden ja rajoitetussa määrin velkojainsuojakysymysten ratkaisemiseen, yritysvastuukysymykset on helppo sivuuttaa ja siivota kokonaan lainsäädännön muiden sektoreiden huolenaiheeksi. Kaikki kustannukset, jotka vähentävät osakkeenomistajille rahoitusteorian mukaan kuuluvaa residuaalia, ovat analyyttisen kehikon puitteissa osakkeenomistajille asetettuja perusteettomia piiloveroja. Toisaalta jos osakkeenomistajien todelliset preferenssit ja yhtiöiden toimintapolitiikat laajenevat yritysvastuuta painottavaan suuntaan, kehikon tulee myös tarjota vastaus siihen, miksi yhtiöoikeus sallii tämän.²⁵²

On myös huomioitava, että palkitsemisjärjestelmällä on merkittävä vaikutus johdon tekemiin valintoihin ja käyttäytymiseen. Yhtiön omistajan intressissä on luonnollisesti varmistua, että yhtiön johdolla on riittävät kannustimet sitoutua yhtiön toiminnan ja omistajan varallisuuden arvon pitkäjänteiseen kehittämiseen.²⁵³ Mikäli palkitsemisjärjestelmässä korostetaan vain maksimaalisen voitontavoittelua, ei tämä välttämättä aina edistä yhtiön etua, mikäli voitontavoittelu ohjaa johtoa tekemään moraalisesti arveluttavia päätöksiä.

Tutkielman kolmannessa osassa tarkastelin toista tutkimuskysymystä, eli mistä elementeistä hallituksen vahingonkorvausvastuu yhtiötä kohtaan nykyään muodostuu. Tutkimuskysymystä on kuitenkin kolmannen osan ohella sivuttu myös muissa osissa kyseisen tutkimusteeman ollessa merkittävä osa tutkielmani taustakehikkoa. OYL 22 luvun 1 §:n mukaisesti osakeyhtiön hallituksen jäsenten on korvattava vahinko, jonka he ovat tehtävässään OYL 1:8:ssä säädetyn huolellisuusvelvoitteen vastaisesti tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttaneet yhtiölle, ja toisaalta heidän on korvattava myös vahinko, jonka he ovat tehtävässään muuten osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä rikkomalla tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttaneet yhtiölle.²⁵⁴

---

²⁵¹ Mähönen 2013, 571.

²⁵² Nyström & Rajavuori 2014, 707–708.

²⁵³ Mähönen & Villa 2015, 245–246.

²⁵⁴ Osakeyhtiölaki (21.7.2006/624)

Kun osakeyhtiön hallituksen jäsenet joutuvat vastuuseen, on lähes aina kysymys laiminlyönnistä tai tahallista vahingon aiheuttamisesta²⁵⁵. Tahallinen vahingon aiheuttaminen tarkoittaa käytännössä tahallista ja aktiivista toimintaa, ei yleensä vain laiminlyöntiä. Tuottamus puolestaan tarkoittaa käytännössä huolimattomuutta, kun sitä verrataan normaaliin tai edellytettävään huolellisuuteen vastaavissa tilanteissa. Vahingonkorvausvastuu voi perustua tahallisuuteen tai myös tuottamukseen, eli huolimattomuuteen. Korvausvastuun aiheuttavan huolimattomuuden ja tuottamuksen määrittely ei ole yksiselitteistä. Edellytettävällä huolellisuudella tarkoitetaan tasoa, jolla hallituksen jäsen tyypillisesti toimii tai pitäisi toimia. Kyse on abstraktista määritelmästä, mihin osakeyhtiölaki ei anna suoraa ja yksiselitteistä vastausta²⁵⁶.

Vaadittavan huolellisuuden arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, että liiketoiminnassa päätöksiä on usein tehtävä epävarmuuden vallitessa. Huolellisuuden vaatimus korostuu päätökseen tai toimeen liittyvän riskin kasvaessa.²⁵⁷ BJR -periaate voi lähtökohtaisesti suojata hallituksen jäseniä vahingonkorvausvastuulta, mikäli hallitus on tehnyt asiassa jonkin päätöksen ja päätös on perustunut riittävään informaatioon, hallituksen jäsenellä ei ole ollut asiassa intressiristiriitaa ja hallitus on saattanut kohtuudella olettaa päätöksen olevan yhtiön edun mukainen²⁵⁸.

Yhtiön johtohenkilöiltä vaadittavan huolellisuuden tason kriteerit voivat vähitellen muuttua yritysten yhteiskuntavastuun merkityksen korostuessa. Voi olla, että täyttääkseen vaadittavan huolellisuuden tason osakeyhtiön johdon on tulevaisuudessa otettava huomioon myös päätöstensä ja toimiansa vaikutukset yhtiön sidosryhmiin ja yhteiskuntaan. Pohdittavissa myös on, tulemmeko jatkossa törmäämään vahingonkorvauskanteisiin, jossa yhtiö vaatii johdolta vahingonkorvausta siitä, että johtohenkilöt ovat yhtiön sidosryhmät sivuuttamalla tai esimerkiksi yhtiön tuotteiden testimanipulaatiolla aiheuttaneet yhtiölle mainehaittaa ja sitä kautta vahinkoa liiketoiminnalle.

Nyström ja Rajavuori ovat todenneet, että vaikutteet muutokselle tulevat yleensä nimenomaan oikeudellisten instituutioiden ulkopuolelta. Yhtiön sidosryhmien merkitystä korostavan näkökulman

---

²⁵⁵ Norri 2006, 325.

²⁵⁶ Hannula et al. 2014, 109–111.

²⁵⁷ Jokinen 2008, 240.

²⁵⁸ Salo 2015, 30–31.

korostuminen ja yhtiön edun laajeneminen voivat tulla oikeudellisten normien ulkopuolelta ja lopulta muuttua vallitsevaksi normiksi.²⁵⁹

Taantuman seurauksena monet valtiot ovat myös kiristäneet yhtiöitä koskevaa lainsäädäntöään muun muassa lisäämällä yhtiöiden johtohenkilöiden vastuita. Monet valtiot ovat myös tiukentaneet yhtiöiden hallinnointitapaa koskevaa sääntelyä. Kehitys on näkynyt muun muassa osakkeenomistajien joko itsenäisesti tai kollektiivina ajamina kanteina sekä yhtiöiden itse ajamina kanteina johtohenkilöitä vastaan.²⁶⁰ Korkkan mukaan vaikuttaa siltä, että myös pohjoismaisessakin oikeuskäytännössä asiantuntijan vastuuta koskevat oikeudenkäynnit olisivat yleistymässä²⁶¹.

Vahingonkorvausvastuun pelon ei pitäisi kuitenkaan lamauttaa hallitusta tai toimitusjohtajaa toimimasta yhtiön parhaaksi²⁶². Mikäli johdon vastuu on liian tiukka, yritysten johtotehtäviin on vaikea löytää halukkaita päteviä henkilöitä²⁶³. Tutkielman neljännessä osassa keskityin tarkastelemaan kolmannen tutkimuskysymyksen tematiikkaa, eli sitä, miten osakeyhtiön hallituksen vahingonkorvausvastuuta yhtiötä kohtaan voidaan rajata yhtiöjärjestyksellä. Koko ajan kompleksisemmaksi käyvä osakeyhtiön johdon toimintakenttä vahvistaa perusteita sille, että johdon vahingonkorvausvastuun rajaaminen tulee jatkossa nousemaan yhä merkittävämpään rooliin. Jotta yhtiöillä olisi mahdollista saada pätevimmat johtohenkilöt palvelukseensa, on yhtiöiden kyettävä osoittamaan, että johtoa ei jätetä ajalehtimaan ilman suojaverkkoa koko ajan monimutkaistuvammassa liiketoimintaympäristössä.

Osakeyhtiölain perusteluissa on oikeuskirjallisuuden mukaan lähdetty siitä, että yhtiön ja johdon välisessä suhteessa vastuu voidaan rinnastaa sopimusoikeudelliseen vahingonkorvausvastuuseen, minkä vuoksi vastuun rajoittaminen tulee olla mahdollista samalla tavoin kuin sopimusoikeudessa²⁶⁴. Mahdollisuus rajata osakeyhtiön hallituksen jäsenen vahingonkorvausvastuuta yhtiötä kohtaan on ilmaistu osakeyhtiölaissa käänteisesti. Lain mukaan vastuuta ei voida rajata pois vahingoista, jotka on aiheutettu rikkomalla säännöksiä, joista ei voi

---

²⁵⁹ Nyström & Rajavuori 2014, 707–708.

²⁶⁰ Smerdon 2011, 7.

²⁶¹ Korkka 2016, 692 ja Smerdon 2011, muun muassa 384.

²⁶² Hannula et al. 2014, 16.

²⁶³ Savela 2015, 8 ja Korkka 2016, 691-692.

²⁶⁴ Helminen 2006, 85.

yhtiöjärjestysmääräyksellä poiketa tai muuten tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta²⁶⁵. OYL 22:9 on oikeuskirjallisuudessa koettu tulkinnanvaraiseksi. OYL:ssa ei ensinnäkään säädetä, minkälaiset hallituksen jäsenen vastuuta sääntelevät määräykset ovat sallittuja.²⁶⁶

Yhtiön edun määritelmä on voitontuottamistarkoituksen ohella muutettavissa yhtiöjärjestysmääräyksellä²⁶⁷. Esimerkiksi voitontuottamistarkoituksen poistava yhtiöjärjestysmääräys voi olennaisestikin vähentää johdon vastuuta²⁶⁸. Kun yhtiön edun käsitettäkin voidaan muokata yhtiöjärjestyksellä, muun muassa Savelan mukaan OYL 1:8:n sisältämästä yleisestä huolellisuusvelvollisuudestakin voitaneen poiketa yhtiöjärjestysmääräyksellä.²⁶⁹ Airaksinen et al. mukaan tyypillisenä vastuunrajoituslausekkeena voidaan nimenomaan mainita määräys, jonka mukaan yhtiön johtoon kuuluva vastaa yhtiötä kohtaan yleisen huolellisuusvelvollisuutensa (OYL 1:8) rikkomisesta aiheutuneesta vahingosta vain, jos vahinko on aiheutettu tahallisesti tai törkeästä huolimattomuudesta²⁷⁰. On toisaalta huomioitava, että Airaksinen et al., Savelan ja Hannulan²⁷¹ esittämästä näkökulmasta poiketen Kyläkallio et al. katsoo varovaisemmin, että vastuuta olisi mahdollista rajoittaa vain lievän huolimattomuuden osalta.

On myös pohdittavissa, voisiko yhtiöjärjestyksessä olla mahdollista määrätä, että yhtiö sitoutuisi maksamaan yhtiön hallituksen jäseniltä vaatiman vahingonkorvauksen määrän. Savelan mukaan OYL 22:9:n mukaista pakottavuutta ei kuitenkaan voida sallia tehtäväksi tyhjäksi erilaisin korvaussitoumuksin. Tällöinhän lopputulos olisi, että vastuu yksinkertaisesti poistuisi, mutta ilman OYL 22:9:n rajoituksia²⁷².

Vertailun vuoksi esimerkiksi suurimmassa osassa Yhdysvaltojen osavaltioita yhtiö ei ole oikeutettu hyvittämään johtohenkilölle korvauksia asioissa, joissa yhtiö tai osakkeenomistajat ovat haastaneet johtohenkilön.²⁷³ Myötäillen oikeuskirjallisuudessamme ja Yhdysvalloissa omaksuttua linjaa lienee siis todettavissa, että ainakaan nykyisen osakeyhtiölakimme puitteissa yhtiöjärjestyksessä ei ole

---

²⁶⁵ Hannula et al. 2014, 228.

²⁶⁶ Kyläkallio et al., 619–620.

²⁶⁷ Savela 2015, 471.

²⁶⁸ Savela 2015, 79.

²⁶⁹ Savela 2015, 471.

²⁷⁰ Airaksinen et al. 2010, 802.

²⁷¹ Hannula et al. 2014, 228.

²⁷² Savela 2015, 474.

²⁷³ Smerdon 2011, 586.

mahdollista määrätä, että yhtiö sitoutuisi maksamaan yhtiön hallituksen jäseniltä vaatiman vahingonkorvauksen määrän. Päinvastainen kanta vesittäisi käytännössä koko OYL 22:9 tarkoituksen.

Heikkouksistaan huolimatta yhtiöjärjestyksen voidaan katsoa tuovan enemmän työkaluja johdon toiminnan ohjaukseen ja vastuuden rajaukseen yhtiötä kohtaan kuin esimerkiksi osakassopimuksen. Yhtiöjärjestyksen määräykset sitovat kaikkia osakkeenomistajia kun taas osakassopimuksen ehdot velvoittavat vain sopimuksen osapuoliksi liittyneitä osakkeenomistajia. Yhtiöjärjestys on myös vastoin osakassopimusta viranomaiskontrollin alainen. Näin ollen osakassopimus ja yhtiöjärjestys eroavat toisistaan sekä sääntelykompetenssin laajuuden että sitovuuden osalta.²⁷⁴ Tutkielmassa esitettyjä vastuunrajauskeinoja ei ole kuitenkaan syytä nähdä toistensa poissulkevinä, vaan nimenomaan toisiaan täydentävinä instrumentteina, joita olisi järkevää käyttää rinnakkain.

Suomalaisessa yrityskulttuurissa on havaittavissa tietynlainen välinpitämättömyys yhtiöjärjestysten laatimisen ja muokkaamisen suhteen. Yhtiöjärjestys nähdään usein pakollisena asiakirjana, jonka tarkempaan muotoilemiseen ei haluta tuhjata aikaa ja rahaa. Osakeyhtiölain sääntelyn ollessa väljä yhtiöjärjestys olisi kuitenkin tehokas instrumentti selkeyttää yhtiön toimintaperiaatteita. Yhtenä syynä yhtiöjärjestyksen vähäiselle roolille voi myös olla tietämättömyys. Harva yritysten parissa työskentelevä lakimieskään lopulta on tietoinen mahdollisuuksista rajata osakeyhtiön johdon vastuita. Usein myös etenkin yhtiön alkutaipaleella yhtiöjärjestys jää osakassopimuksen muokkauksen jalkoihin, vaikka kyseiset asiakirjat pitäisi nimenomaan nähdä yhtenä kokonaisuutena.

Britannian osakeyhtiölain uudistus toimii toisaalta esimerkkinä siitä, että yhtiön edun määritelmää on mahdollista täsmentää myös lainsäädännössä. Yhtiöiden haasteelliset toimintaympäristöt yhteiskuntavastuineen tuovat jo nyt yhtiöiden johdolle paineita, jotka eivät tule suoraan mistään lainsäädännöstä. Suomenkin osalta saattaa tulevaisuudessa tulla pohdittavaksi myös se, tarvitsisiko osakeyhtiölakiimme ottaa tarkemmat määrittelyt yhtiöiltä edellytettävästä vastuullisuudesta, johdon huolellisuuden tasosta sekä yhtiön edusta. Toisaalta tulevaisuudessa voi tulla myös pohdittavaksi, tarvittaisiinko kokonaan uudentyyppistä yhtiölainsäädäntöä, jossa säänneltäisiin Benefit Corporate -tyyppisestä yhtiömuodosta.²⁷⁵ Nähtäväksi jää, mihin suuntaan osakeyhtiöoikeudellinen

---

²⁷⁴ Helminen 2006, 97, 99–100.

²⁷⁵ Salo 2015, 111.

lainsäädäntömme kehittyi; reagoiko lainsäätäjät yhteiskunnan lähettämiin signaaleihin paremmin vai pitäytyykö se vielä vanhassa osakkeenomistajan etua korostavassa kapeahkossa kehikossa.

Tutkielman aihepiiriin liittyvänä jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista tarkastella käytännön tasolla, onko suomalaisissa osakeyhtiöissä rajoitettu johdon vahingonkorvausvastuuta yhtiötä kohtaan yhtiöjärjestyksillä. Olisi myös kiinnostavaa tutkia, miten mahdolliset vastuunrajoitukset on kirjoitettu yhtiöjärjestyksiin sekä mihin vastuunrajoituksilla on pyritty. Tutkimuksen voisi toteuttaa esimerkiksi tarkastelemalla 50 osakeyhtiötä, jotka olisi valikoitu tietyillä parametreilla.

Yhtenä mahdollisena jatkotutkimuskohteena olisi kartoittaa haastattelututkimuksena osakeyhtiöiden hallitusten jäsenten ja toimitusjohtajien kokemuksia heidän koko ajan monimutkaistuvasta tehtäväkentästään sekä toisaalta siitä, onko mahdollinen yhtiöoikeudellisen vahingonkorvausvastuun vaara vaikuttanut johtajien toimiin tai päätöksiin. Olisi myös mielenkiintoista kartoittaa, onko Iso-Britannian yhtiölainsäädäntöön tehdyillä muutoksilla ollut vaikutusta yhtiöiden toimintatapoihin. Myös Benefit Corporate -yhtiömuotomuodon elementtien ja käyttökelpoisuuden tutkiminen olisi kiinnostava tutkimuskohde.